

**STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ZWIERZYNIEC
DO 2030 ROKU**

Styczeń 2023 r.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku została opracowana przez firmę EuroCompass Sp. z o. o. na podstawie umowy nr ZFZ.061.2.2022 z dnia 22 lutego 2022 r. ¹

Wykonawca zewnętrzny:

EuroCompass Sp. z o.o.

¹ Źródło zdjęć umieszczonych na stronie tytułowej: <https://www.lgdnaszerotocze.pl/trasy-nordic-walking-gmina-zwierzyniec/>

Spis treści

WPROWADZENIE	3
Metodyka prac nad strategią	3
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY ZWIERZYNIEC	5
2. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU	22
2.1. Wizja i misja	22
2.2. Cele strategiczne i operacyjne	23
2.3. Kierunki interwencji (działań) Miasta i Gminy Zwierzyniec wraz z harmonogramem planowanych przedsięwzięć	25
Cel strategiczny I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH	25
Cel strategiczny II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE	35
Cel strategiczny III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	49
Cel strategiczny IV EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA	60
3. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU MIASTA I GMINY ZWIERZYNIEC	67
3.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	68
3.2. Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa lubelskiego	91
4. SYSTEM REALIZACJI I FINANSOWANIE STRATEGII	95
4.1. Proces wdrażania Strategii	95
4.2. Mechanizmy i instrumenty realizacji Strategii	96
4.3. Ramy finansowe Strategii	98
4.4. Proces monitoringu, ewaluacja i aktualizacja Strategii	101
4.5. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji	106
4.6. Zasady i tryb aktualizacji Strategii	109
4.7. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	110
5. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	113
5.1. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji	113
5.2. Zgodność z dokumentami Gminy Zwierzyniec oraz wyższego rzędu	114
6. ZAŁĄCZNIKI	119

WPROWADZENIE

Podstawą zapewnienia rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek terytorialnych jest prowadzenie właściwej polityki lokalnej, która uwzględnia zarówno walory i silne strony analizowanego obszaru jak również zdefiniowane problemy i hierarchię działań pod względem ich efektywności. Niezwykle istotny jest także stopień akceptacji społecznej dla planowanych kierunków działań. Sprostanie temu wyzwaniu wiąże się z podejmowaniem szeregu decyzji ważnych dla lokalnej społeczności.

Aby zarządzanie rozwojem gminy było efektywne niezbędny jest wieloletni plan działań (strategia), który formułuje wizję rozwoju obszaru poprzez przyjęcie założeń strategicznych, wskazuje cele i perspektywiczne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego, jak również prezentuje działania (projekty inwestycyjne i społeczne) zmierzające do optymalnego wykorzystania potencjałów oraz przeciwdziałania zjawiskom problemowym.

Strategia ma za zadanie ułatwić lokalnym władzom podejmowanie decyzji oraz rozwiązywanie problemów wynikających z uwarunkowań przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Ponadto strategia spełnia również funkcję informacyjną prezentując zamierzenia władz lokalnych oraz możliwości udziału i współpracy w realizacji wspólnych zadań. Oferta skierowana jest zarówno do partnerów społecznych, samorządowych i gospodarczych jak i do mieszkańców. Jednocześnie docenić trzeba walor edukacyjny strategii, która wskazuje uwarunkowania rozwoju obszaru i dąży do integracji społeczeństwa wokół rozwiązywania kluczowych problemów oraz realizacji przyjętych celów.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku jest głównym i najważniejszym dokumentem obszaru gminy, który wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju. Z założenia dokument obejmuje lata 2021 – 2030. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Podstawą realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec jest założenie maksymalnego wykorzystania szeroko rozumianych wewnętrznych zasobów przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym potencjału miejscowych podmiotów gospodarczych. Dokument bazuje na dokładnej inwentaryzacji istniejących zasobów gminy oraz wskazuje jak te zasoby efektywnie wykorzystać w dalszym rozwoju gminy i społeczności lokalnej.

Metodyka prac nad strategią

Prace nad dokumentem opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod i modeli partycypacyjno-eksperymentalnych oraz prac analitycznych. Model ten pozwala na szeroki udział władz, a także zapewnia aktywny udział społeczności lokalnej w weryfikowaniu celów strategii i określaniu sposobu ich realizacji poprzez konsultacje społeczne dokumentu. Dzięki takiemu opracowaniu Strategii możliwe jest połączenie potencjału mieszkańców biorących czynny udział w życiu społecznym z wiedzą oraz doświadczeniem ekspertów.

Prace analityczne to głównie: analiza danych zastanych, badania ankietowe mieszkańców, analizy strategiczne, spotkania warsztatowe z przedstawicielami instytucji oraz przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Struktura dokumentu obejmuje logiczną całość, składającą się z części analityczno-diagnostycznej zaprezentowanej w formie załącznika do przedmiotowego dokumentu, części strategicznej oraz części wdrożeniowej.

Część diagnostyczna, przedstawiona w Załączniku nr 1 do Strategii, zawiera analizę najważniejszych potencjałów i mocnych stron gminy, które powinny stanowić podstawę do dalszego jej rozwoju. Diagnoza identyfikuje również szereg słabości i problemów, które należy we właściwy sposób zaadresować i dążyć do ograniczenia lub rozwiązania. W analizie skupiono się na sześciu głównych aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego gminy z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych:

- uwarunkowania wynikające z administracyjnego położenia gminy,
- środowisko przyrodnicze i walory kulturowe,
- potencjał społeczny i jakość życia mieszkańców (obecne trendy demograficzne oraz dostępność infrastruktury społecznej),
- uwarunkowania gospodarcze (rolnictwo, przedsiębiorczość i potencjał do rozwoju turystyki),
- infrastruktura komunikacyjna i techniczna (wodno-kanalizacyjna, gazowa, elektroenergetyczna),
- jakość rządzenia w gminie.

Podstawowe źródła informacji stanowiły dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Urzędu Miejskiego w Zwierzyńcu oraz informacje dostępne na stronie internetowej Gminy Zwierzyniec oraz innych dokumentów planistycznych. Analizę przedstawiono w ujęciu statycznym, polegającym na pokazaniu wartości danego wskaźnika w roku 2020 oraz dynamicznym, polegającym na ukazaniu zmiany w stosunku do roku bazowego (2014). W celu zapewnienia spójności analizy przyjęto, że podstawowym okresem odniesienia będzie rok 2020 (w przypadku braku danych rok 2019). Przedstawiono również dane za rok 2021, które w głównej mierze pochodziły z bazy Urzędu Miejskiego w Zwierzyńcu.

Prezentując dane, posłużono się perspektywą porównawczą – sytuacja na obszarze Gminy Zwierzyniec przedstawiona na tle województwa lubelskiego oraz powiatu zamojskiego. Dodatkowo w dokumencie dokonano porównania Gminy do 4 innych gmin z terenu województwa lubelskiego.

Podsumowanie części diagnostycznej stanowi rozdział 1 niniejszego dokumentu i zostało przygotowane w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT oraz analizę głównych potencjałów i barier rozwojowych gminy.

Drugim etapem tworzenia Strategii było określenie i wyznaczenie wizji i misji rozwoju Gminy Zwierzyniec na lata 2022 – 2030 oraz celów strategicznych i operacyjnych, które prowadzą do spełnienia założeń przyjętej wizji rozwoju. Wyznaczone zostały najważniejsze kierunki działań, które umożliwią rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów oraz efektywne wykorzystanie potencjałów gminy.

Zaprezentowano również docelowy model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec, który jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych.

W części realizacyjnej Strategii opracowano system wdrażania strategii oraz jej monitoringu i ewaluacji. Określono jednostki odpowiedzialne za proces wdrożenia dokumentu oraz wskaźniki monitorujące służące ocenie realizacji założonych zadań.

W załączniku do Strategii przedstawiono opis procesu konsultacji i partycypacji społecznej, czyli aktywności mieszkańców we współtworzeniu koncepcji rozwoju gminy. Zostały tu przedstawione wnioski z uwag zgłoszonych przez mieszkańców.

Przy opracowaniu strategii założono, że powinna być ona zgodna ze schematem „SMART”. Oznacza to, że wyznaczone cele muszą być specyficzne (Specific), mierzalne (Measurable), uzgodnione (Agreed), wykonalne (Real) i określone w czasie (Timed).

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY ZWIERZYNIEC

Szczegółowa diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Zwierzyniec stanowi załącznik nr 1 do niniejszego dokumentu. Poniżej przedstawiono podsumowanie diagnozy i wnioski z niej wynikające oraz analizę SWOT obejmującą syntezę zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów, barier oraz potencjałów gminy i szans rozwojowych. Zaprezentowane poniżej wnioski z diagnozy zostały przedstawione w układzie 4 wymiarów: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-środowiskowym i instytucjonalnym.

WYMIAR SPOŁECZNY

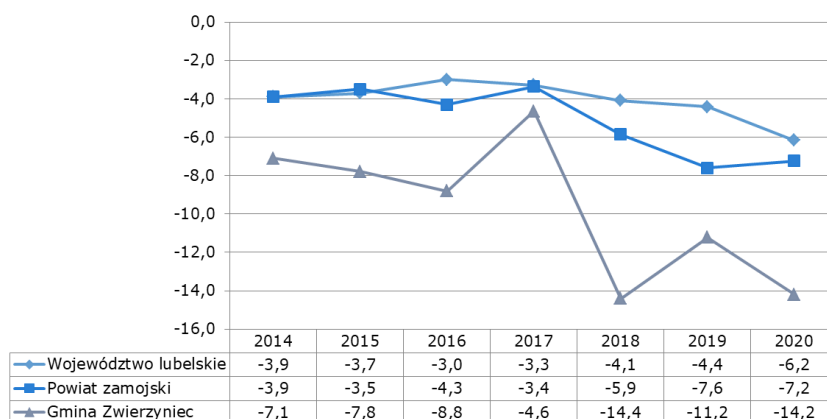
Wymiar społeczny Gminy Zwierzyniec analizowano pod kątem: stanu ludności i procesów demograficznych, mieszkalnictwa, edukacji, kultury i sportu, aktywności obywatelskiej i organizacji pozarządowych, ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz bezpieczeństwa publicznego.

W 2020 roku Gminę Zwierzyniec zamieszkiwało 6 599 osób, co stanowi 6,26% mieszkańców powiatu oraz 0,31% mieszkańców województwa lubelskiego. W strukturze ludności Gminę charakteryzuje większy udział kobiet (51,4%). Na przestrzeni lat 2014-2020 wskaźnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) nie uległ większym zmianom i wynosi 106.

Negatywnym zjawiskiem jest spadek liczby ludności, od 2014 rok liczba mieszkańców zmniejszyła się o 418 osób (5,96%), zjawisko wyludniania się obszaru można zaobserwować zarówno na obszarze miasta jak i na obszarach wiejskich. Jest on spowodowany przede wszystkim procesami migracyjnymi: wahająca się wartość salda migracji (-29 osób) oraz ujemna wartość przyrostu naturalnego (-7,34‰ w 2020 roku).

Analizując wskaźnik zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców na przestrzeni ostatnich 7 lat należy zauważyć negatywne zmiany zachodzące na obszarze Gminy Zwierzyniec przy postępującym procesie wyludnienia zarówno w powiecie zamojskim jak i województwie lubelskim. Wartość wskaźnika -14,2 w 2020 roku była jedną z najniższych w badanym okresie.

Wykres 1. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

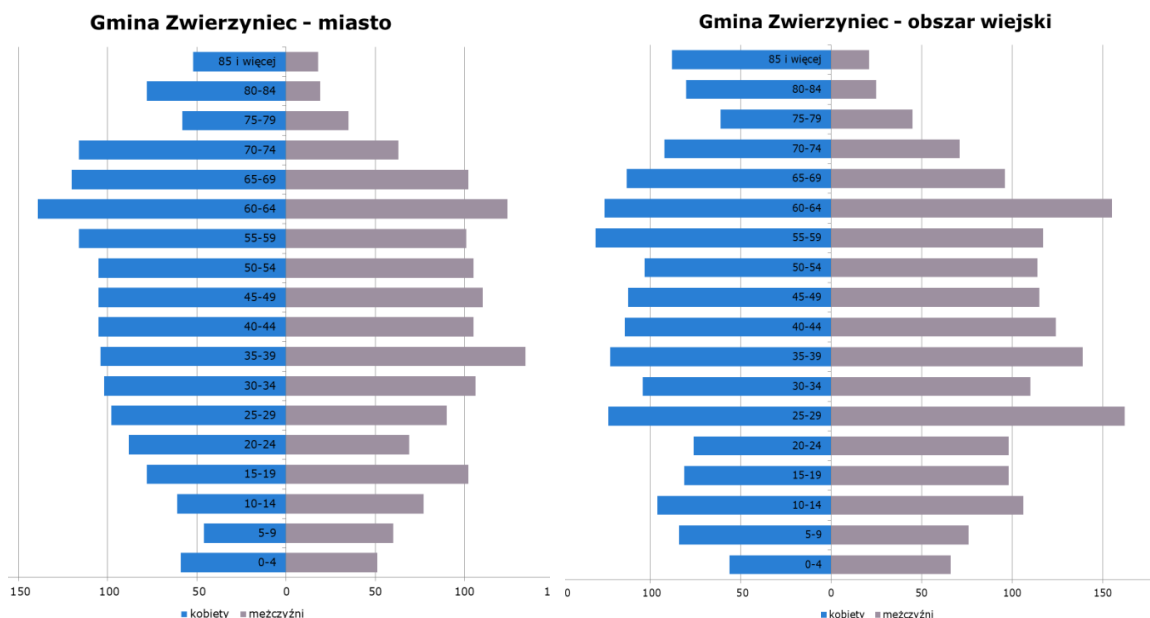
Negatywne zjawiska demograficzne w Gminie Zwierzyniec prezentuje wskaźnik obciążenia demograficznego, na terenie gminy wynosił 67,5 osób i wartość tego wskaźnika wypada porównywalnie do wartości ww. wskaźnika dla powiatu i województwa (powiat zamojski – 63,4 osoby, województwo lubelskie – 67,6 osób). Od

2014 r. wartość wskaźnika ulegała systematycznemu wzrostowi, wzrost ten jest szczególnie zauważalny na obszarze Miasta Zwierzyniec. Ponadto, co roku wzrasta odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym, a sytuacja ta wymaga od władz gminy ukierunkowania polityki rozwoju na potrzeby osób starszych.

Struktura wiekowa w Gminie Zwierzyniec zdominowana jest przez osoby w wieku 25 - 65 lat. Te dwa przedziały są szczególnie widoczne w strukturze wieku na obszarze wiejskim Gminy. W przedziale wiekowym powyżej 60 roku życia wyraźnie widoczna jest przewaga liczby kobiet nad mężczyznami.

Wykres 2. Ludność według płci i wieku w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Do roku 2030 prognozuje się, że liczba ludności Gminy Zwierzyniec będzie stale się zmniejszać, przy czym tempo tego spadku będzie stale przyspieszać. Szacowana liczba ludności na terenie Gminy w 2030 roku to 6 285 osób, w tym 50,9% stanowią będą kobiety, prognozuje to spadek liczby mieszkańców o ponad 600 osób.

Demograficzna wizja Gminy Zwierzyniec, która wylania się z prognozy ludności do 2030, nie jest optymistyczna, jednakże Gmina Zwierzyniec nie należy do gmin o największych problemach demograficznych. Wzrost udziału osób starszych w społeczności gminy wpływa nie tylko na sytuację ekonomiczną obszaru, lecz również na sytuację społeczną i konieczność prowadzenia działań zmierzających do zabezpieczenia różnego rodzaju potrzeb związanych z organizacją systemu wsparcia dla starzejącego się społeczeństwa i przystosowanie przestrzeni do potrzeb coraz liczniejszej grupy seniorów. Pociąga to za sobą również wzrost wydatków na świadczenia w formie usług opiekuńczych, pomocy w naturze jak i pomocy instytucjonalnej, co wymusza dostosowanie polityki senioralnej do potrzeb mieszkańców gminy.

Ważne staje się również budowanie różnych form zachęty dla młodego pokolenia wpływających na wzrost ich uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców Gminy Zwierzyniec. Brak aktualnie działań aktywizacyjnych i integracyjnych dla ludzi młodych powoduje ich wykluczenie i w efekcie migrację poza obszar Gminy.

Wzrost populacji osób starszych nie jest jednak utożsamiany jedynie z nawarstwiającymi się problemami i zagrożeniem dla stabilności porządku społecznego czy ekonomicznego. Dynamiczny proces starzenia społeczeństwa staje się również impulsem do rozwoju innowacyjnych rozwiązań oraz adaptacji już istniejących, które mają na celu ulawianie codziennego funkcjonowania osób starszych. Niewątpliwie Gmina Zwierzyniec ma olbrzymi potencjał do rozwoju szeregu usług i produktów skierowanych do osób w wieku 60+. Srebrna gospodarka na tym obszarze ma szansę stać się jednym z kluczowych sektorów gospodarki lokalnej na równi z turystyką.

-

Zasób mieszkaniowy Gminy Zwierzyniec ulega poprawie, zauważalny jest wzrost liczby mieszkań oraz przeciętnej powierzchni użytkowej przypadającej na 1 mieszkańca. Na koniec 2020 roku w Gminie Zwierzyniec znajdowało się 2 002 budynki mieszkalne, wskaźnik przeciętnej liczby osób zamieszkujących jedno mieszkanie w 2020 roku wyniósł 2,42 osoby/mieszkanie i spadł o 0,21 osoby/mieszkanie w porównaniu do roku 2014. Mieszkaniowy zasób gminy tworzą 2 lokale komunalne i jest to niewystarczająca liczba w odniesieniu do potrzeb w tym zakresie.

-

Stan wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest na dość wysokim poziomie. Dostęp do sieci wodociągowej na obszarze gminy ma 91,7% mieszkań. Centralne ogrzewanie posiada 57% mieszkań, natomiast łazienkę – 74% mieszkań w Gminie Zwierzyniec. Są to wartości niższe niż średnia dla województwa lubelskiego, jednak wyższe do wartości średnich dla powiatu zamojskiego. Średnio dostęp do wodociągów w województwie ma 91,9% mieszkań, a w powiecie 83,4%. W województwie lubelskim 83% mieszkań posiada łazienkę, dla powiatu zamojskiego udział ten jest niższy i wynosi 68,4%. Centralne ogrzewanie posiada 76,3% mieszkań w województwie lubelskim i jedynie 58,6% mieszkań w powiecie zamojskim.

-

Istniejąca infrastruktura edukacyjna na obszarze Gminy Zwierzyniec pozwala na zaspokojenie podstawowego zapotrzebowania w dziedzinie edukacji. Zapotrzebowanie w zakresie edukacji przedszkolnej na omawianym obszarze zaspokajają dwa podmioty: Przedszkole Samorządowe im. Wandy Cebryków oraz Niepubliczne Przedszkole Motylek. Dodatkowo funkcjonują również dwa punkty przedszkolne.

-

Na obszarze Miasta i Gminy Zwierzyniec w 2020 roku wychowaniem przedszkolnym objętych było 161 dzieci w wieku 3-6 lat. W porównaniu do roku 2014 liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrosła o 18 dzieci (wzrost o 12,5%). Z terenu Miasta Zwierzyniec wychowaniem przedszkolnym w 2020 roku objętych było 131 dzieci, natomiast z obszarów wiejskich jedynie 30 dzieci. Gminę Zwierzyniec charakteryzuje dość duży odsetek dzieci w wieku od 3 do 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym – 83,4%. Wskaźnik dla Gminy Zwierzyniec jest wyższy od wskaźnika dla powiatu zamojskiego o 9,7 pkt. procentowych, jednak niższy od średniej dla regionu o 4,2 pkt. procentowych.

-

Również infrastruktura oświatowo-edukacyjna na poziomie szkoły podstawowej zaspokaja potrzeby mieszkańców. Tworzy ją jedna szkoła podstawowa: Szkoła Podstawowa im. Dzieci Zamojszczyzny w Zwierzyncu wraz z Filią: Szkoła Filialna im. Marii i Jana Pacześnych w Wywłoczce. W 2020 roku w szkołach tych funkcjonowały 24 oddziały, do których uczęszczało 440 uczniów.

Miarą powszechności kształcenia jest współczynnik skolaryzacji. Współczynnik ten to relacja liczby wszystkich uczniów bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego do liczby ludności w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Dla obszaru Gminy Zwierzyniec współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w 2020 r. wynosił 85,9% i jest to dość wysoka wartość (dla porównania dla powiatu zamojskiego wynosił – 82,02%, dla województwa lubelskiego - 93,85%).

-

Edukacja na wyższym poziomie na terenie Gminy Zwierzyniec prowadzona jest tylko na terenie Miasta w Technikum im. Jana Zamojskiego. Kierunki kształcenia zawodowego są dostosowane do lokalnego rynku pracy i skupiają się na ochronie środowiska, geodezji oraz informatyce.

-

Pod względem obiektów sportowych Gmina Zwierzyniec prezentuje się dość korzystnie, nie mniej jednak należy pracować nad poprawą jakości stanu istniejącej bazy. Wyposażona jest w liczne obiekty sportowe i rekreacyjne wśród, których na szczególną uwagę zasługuje stadion sportowy „Sokół” wybudowany na początku lat 90 XX w. (boisko do piłki nożnej, bieżnia okólna, skocznia wżyz, skocznia w dal, rozbieg do rzutu oszczepem, stanowisko do pchnięcia kulą - nawierzchnia urządzeń lekkoatletycznych żużlowa, trybuna z miejscami siedzącymi dla 500 osób) oraz zespół sportowo– rekreacyjny w Parku Środowiskowym obejmujący boisko wielofunkcyjne do gry w tenisa ziemnego, koszykówkę i siatkówkę, skatepark, plac zabaw dla dzieci, siłownię zewnętrzną. Zlokalizowany jest tu również kompleks sportowy pn. „Moje Boisko - Orlik 2012” obejmujący m.in. boisko do gry w piłkę nożną i boisko wielofunkcyjne do gry w piłkę ręczną, koszykówkę i siatkówkę. Dzieci i młodzież korzysta z 3 sal gimnastycznych zlokalizowanych przy budynkach szkół w Zwierzyncu i Wywłoczce.

 Podmiotem zajmującym się prowadzeniem wielokierunkowej działalności rozwijającej potrzeby kulturalne mieszkańców jest Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna (CKiBP). W CKiBP prowadzonych jest szereg działań edukacyjnych oraz wspierających amatorski ruch artystyczny, m.in. stałe formy pracy z dziećmi i młodzieżą: zajęcia wokalne, muzyczne, plastyczne, teatralne. Centrum Kultury prowadzi również zajęcia ruchowe: aerobik, fitness, joga, zumba, zajęcia ruchowe dla seniorów i zajęcia taneczne dla dzieci. Wspierana jest tu działalność wielopokoleniowej orkiestry dętej, chóru „Cantata”, Zwierzynieckiej Kapeli Ludowej, zespołu instruktorów „Szybki Kwartet”, Dyskusyjnego Klubu Filmowego „Zwierzyniczek”. CKiBP dokumentuje również życie gminy, wydając kwartalnik „Wiadomości Zwierzynieckie”. Centrum Kultury organizuje rokrocznie liczne przedsięwzięcia m.in.: przegląd kolęd i pastorałek, finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Zwierzynieckie Warsztaty Wokalne, koncerty plenerowe.

 Na obszarze Gminy Zwierzyniec działają organizacje społeczne, które wpływają na integrację i wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców. Działalność organizacji pozarządowych przyczynia się do poszerzania oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców m.in. poprzez organizację różnego rodzaju spotkań i wydarzeń. Dlatego też należy wspierać ich funkcjonowanie, nie tylko finansowo, ale np. poprzez promocję ich działalności, doradztwo i udzielanie pomocy merytorycznej, aktualizację witryny internetowej. O wysokiej aktywności obywatelskiej mieszkańców świadczy wskaźnik liczba organizacji pozarządowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba organizacji pozarządowych w Gminie Zwierzyniec wynosiła 39 (GUS 2020 r.) i była to wartość zgodna ze średnią dla województwa lubelskiego i wyższa od średniej dla powiatu zamojskiego (36 organizacji na 10 tys. mieszkańców). Zdecydowanie wyższa wartość wskaźnika dotyczy obszaru Miasta Zwierzyniec.

 Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy Zwierzyniec zapewnia 1 przychodnia położona na terenie Miasta Zwierzyniec. Funkcjonuje tu także przychodnia rehabilitacyjna. Mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z placówek ochrony zdrowia położonych na terenie Zamościa i Szczepieszyna, również tych oferujących opiekę stacjonarną (szpitale).

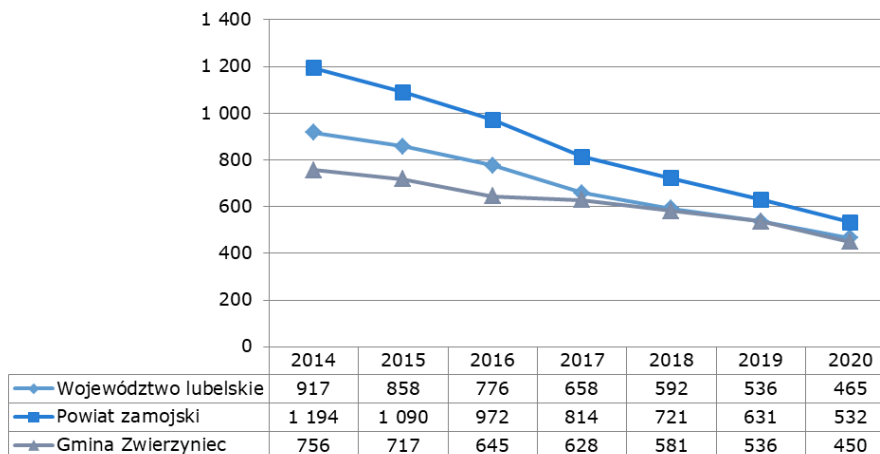
Zarówno proces starzenia się społeczeństwa, jak i coraz powszechniej występujące choroby cywilizacyjne (otyłość, cukrzyca, nadciśnienie, choroby serca), będą miały coraz większy wpływ na rosnące zapotrzebowanie mieszkańców na dostęp do opieki zdrowotnej oraz profilaktyki chorób.

 Zadania z zakresu opieki społecznej na terenie Gminy realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzynicy (MOPS), Warsztat Terapii Zajęciowej w Zwierzynicy (WTZ) oraz Środowiskowy Dom Samopomocy w Sochach (ŚDS). Głównym powodem korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców jest: ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba oraz bezrobocie.

 W 2020 roku ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Zwierzyniec skorzystało 300 osób. Jest to wartość niższa o 231 osób (o 42,5%) niż w 2014 roku. Ponad połowa (53,6%) z tych osób to osoby powyżej obowiązujących kryteriów dochodowych decydujących o przyznaniu świadczeń środowiskowej pomocy społecznej.

Wskaźnikiem, który najlepiej obrazuje zasięg i znaczenie dla społeczności lokalnej środowiskowej pomocy społecznej jest liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. W Gminie od 2014 roku statystycznie mniej osób korzysta ze społecznego wsparcia państwa niż średnio na obszarze powiatu zamojskiego i województwa lubelskiego. Wartość dla Gminy Zwierzyniec w 2020 roku wynosiła 450 osób na 10 tys. mieszkańców i jest to wartość niższa o 82 osoby od wartości dla powiatu i o 15 osób od wartości dla województwa.

Wykres 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

-

W opinii mieszkańców wśród obszarów jakości życia w Gminie Zwierzyniec najgorzej prezentuje się dostęp do mieszkań komunalnych i socjalnych, jakość i dostęp do infrastruktury opieki nad dziećmi do 3 roku życia – żłobki oraz dostęp do zakładów opieki całodobowej i środowiskowej, mieszkań chronionych/ mieszkań wspomaganych. Do grupy zagrożonej wykluczeniem społecznym mieszkańcy Gminy Zwierzyniec zaliczyli osoby starsze i samotne oraz rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień.
-

Na obszarze Gminy nie działają żłobki tj. podmioty sprawujące opiekę nad dziećmi od ukończenia 20 tygodnia życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia.
-

W Gminie Zwierzyniec prężnie działają Ochotnicze Straże Pożarne, które oprócz działalności operacyjno-szkoleniowej współpracują z innymi podmiotami przy uroczystościach o charakterze patriotyczno - religijnym oraz przy zabezpieczaniu porządku. W 2020 roku na terenie Gminy zarejestrowanych było 9 jednostek OSP. W tym OSP Zwierzyniec i Kosobudy należące do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego.

WYMIAR GOSPODARCZY

W ramach diagnozy sfery gospodarczej poddano analizie następujące zagadnienia: atrakcyjność inwestycyjna Gminy, przedsiębiorczość, rynek pracy, turystyka oraz rolnictwo.

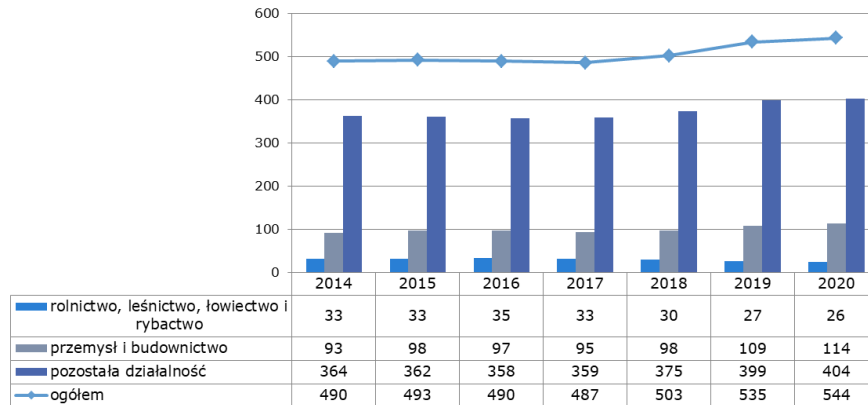
-

Szczegółowa diagnoza sfery gospodarczej pozwoliła na sformułowanie wniosków, że na atrakcyjność inwestycyjną Gminy Zwierzyniec negatywnie wpływa niewystarczająca liczba podmiotów w zakresie usług rynkowych oraz zaawansowanych technologicznie. Gmina Zwierzyniec charakteryzuje się średnią potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną. Potencjał gospodarczy Gminy oparty jest o ponadprzeciętnie rozwinięty przemysł przetwórczy, handel i naprawy oraz zakwaterowanie i gastronomię. Pomimo to, poziom nasycenia w podmioty gospodarcze na terenie Gminy jest dość niski i cechuje się dużą zmiennością. Zaś czynnikami pozytywnie oddziałującymi na atrakcyjność inwestycyjną Gminy są jej zasoby przyrodnicze i kulturowe.
-

Na koniec 2020 roku w Gminie Zwierzyniec zarejestrowane w systemie REGON było 544 podmioty i od 2014 roku ich liczba rośnie, co jest korzystne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. W stosunku do roku 2014 był to wzrost o 11%. 96,5% wszystkich podmiotów stanowiły podmioty prywatne (525 podmioty), a tylko 3,5% podmioty publiczne (19 podmiotów). Przedsiębiorstwa zarejestrowane na terenie

Gminy Zwierzyniec stanowiły 7,18% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w powiecie zamojskim i 0,28% w województwie lubelskim. W granicach Miasta Zwierzyniec w 2020 roku zarejestrowanych było 62,6% przedsiębiorstw.

Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Zwierzyniec wpisanych do rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

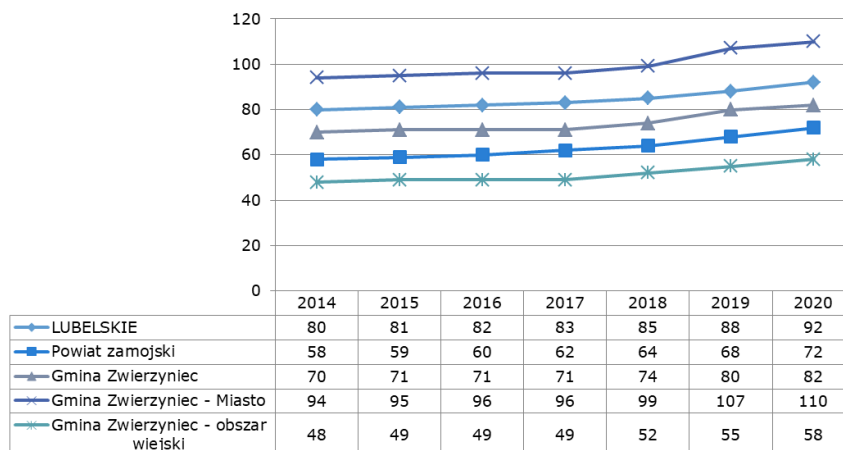
Wśród podmiotów gospodarczych największą grupę stanowi sektor prywatny, z czego większość to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (81,3% sektora prywatnego ogółem). Wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą od 2014 roku koreluje ze spadkiem liczby spółek handlowych.

Wskaźnik dotyczący podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców, tzw. wskaźnik przedsiębiorczości pozwala zmierzyć poziom przedsiębiorczości mieszkańców. W 2020 roku dla Gminy Zwierzyniec wynosił 82 podmioty i była to wartość wyższa niż średnia dla powiatu zamojskiego (72 podmioty) jednak niższa niż średnia dla województwa lubelskiego (92 podmioty).

Wartość wskaźnika dla samego Miasta Zwierzyniec to 110 podmiotów na 1000 mieszkańców, na obszarze wiejskim jest to wartość prawie o połowę niższa – 58 podmiotów na 1000 mieszkańców.

Wykres 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w latach 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najliczniejszą grupą, według klasyfikacji PKD byli przedsiębiorcy z branży handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G), budownictwa (sekcja F) oraz zakwaterowania i usług gastronomicznych (sekcja I) oraz sekcja S i T, czyli pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa zatrudniające pracowników. Istotne znaczenie dla lokalnej gospodarki mają również podmioty z sekcja C - przetwórstwo przemysłowe.

W strukturze wielkościowej przedsiębiorstw zlokalizowanych na obszarze Gminy Zwierzyniec wyróżniamy 525 mikroprzedsiębiorstw oraz 15 małych, 3 średnie przedsiębiorstwa i jedno duże przedsiębiorstwo. Powyższy wykaz wskazuje, że 96,5% spośród zarejestrowanych podmiotów stanowią mikroprzedsiębiorstwa, natomiast 2,7% to małe przedsiębiorstwa, średnie przedsiębiorstwa stanowią jedynie 0,6% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Zwierzyniec.

Według opinii mieszkańców najgorzej ocenianymi obszarami jakości życia jest dostęp do miejsc pracy i jakość lokalnego rynku pracy oraz dostęp do usług otoczenia biznesu w gminie. Najlepiej natomiast mieszkańcy ocenili obszary: atrakcyjność inwestycyjna obszaru, warunki rozwoju działalności rolniczej oraz konkurencyjność gminy, jako miejsca do zamieszkania.

Gmina Zwierzyniec boryka się z problemami na rynku pracy związanymi z bezrobociem oraz niedostateczną liczbą miejsc pracy. W 2020 roku liczba bezrobotnych wynosiła 248 osób (dane PUP na koniec roku). Wskaźnik bezrobocia, czyli udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku wyniósł 6,3%. W odniesieniu do wartości tego wskaźnika dla powiatu (6,5%) i województwa (6,1%) Gmina boryka się z problemem bezrobocia w podobnej skali jak powiat i województwo lubelskie.

W związku z tym, że bezrobocie spowalnia wzrost gospodarczy, bardzo ważna jest walka z nim poprzez pozyskiwanie nowych inwestorów, stwarzanie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej np. poprzez prowadzenie korzystnej polityki podatkowej wobec przedsiębiorców, jak również organizowanie szkoleń i kursów dla bezrobotnych.

Turystyka w Gminie Zwierzyniec stanowi najbardziej dynamicznie rozwijającą się funkcję gospodarczą na terenie miasta i gminy. Szybkim rozwojem cechują się wszystkie elementy: baza noclegowa, gastronomiczna, sportowo-rekreacyjna i specjalistyczna. Dzieje się tak za sprawą wysokich walorów i potencjału środowiska kulturowego i przyrodniczego Gminy, a także istniejącej już infrastruktury turystycznej.

Na ofertę turystyczną Gminy Zwierzyniec składa się przede wszystkim lokalizacja na jej terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego, stanowiącego jeden z najcenniejszych wartości przyrodniczych województwa lubelskiego. Walory przyrodniczo - krajobrazowe Gminy Zwierzyniec umożliwiają wypoczynek aktywny. Wśród najciekawszych atrakcji turystycznych Zwierzynca można wyróżnić: Stawy Echo, Zespół Zarządu Ordynacji Zamojskiej, Kościół filialny p.w. Św. Jana Nepomucena, Ośrodek Edukacyjno-Muzealny RPN oraz ścieżki poznawcze, piesze szlaki turystyczne i trasy rowerowe oraz organizowane spływy kajakowe, przejażdżki konne bryczką i kuligi.

Gmina Zwierzyniec jest jedną z najbardziej atrakcyjnych turystycznie gmin Roztocza szczególnie w zakresie turystyki krajoznawczej i środowiska naturalnego. Potencjał turystyczny tego miejsca umacnia również dobrze rozwinięta infrastruktura gastronomiczna i noclegowa.

Ogólna powierzchnia użytków rolnych w Gminie Zwierzyniec według Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku wynosi 2783,44 ha, z czego użytki rolne zajmują 75,37%, łąki 18,46% natomiast grunty zalesione to 21,48% powierzchni gospodarstw rolnych. W 2020 roku w Gminie Zwierzyniec funkcjonowało 430 gospodarstw rolnych. Najwięcej z nich dysponowało powierzchnią gruntów rolnych powyżej 1 ha jednak nie większych niż 5 ha – były to 73,7% wszystkich gospodarstw.

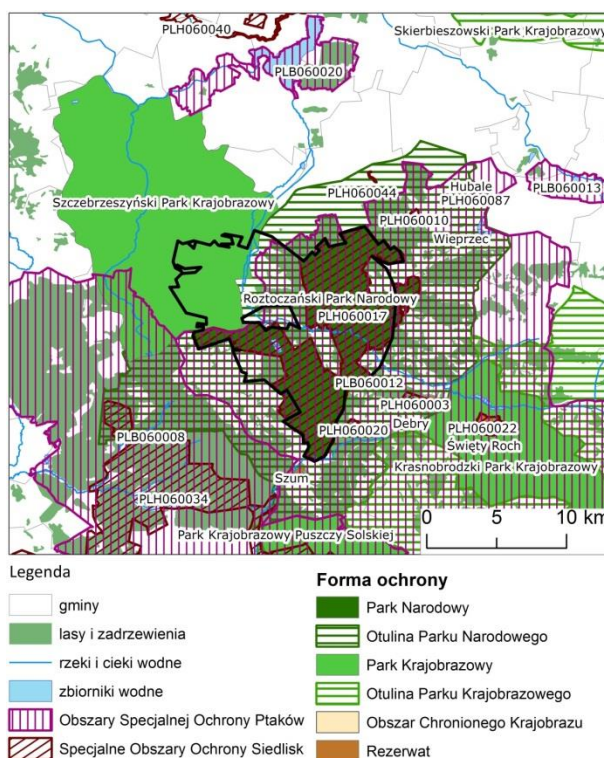
Struktura agrarna Gminy Zwierzyniec jest niekorzystna, średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 6,47 ha i jest to wartość dużo niższa niż średnia dla powiatu (9,58 ha), województwa lubelskiego (9,64 ha) i kraju (12,65 ha).

Szczegółową diagnozę sfery przestrzenno-środowiskowej opracowano w oparciu o analizę walorów przyrodniczych i kulturowych, stan infrastruktury technicznej m.in.: transportowej, teleinformatycznej, elektroenergetycznej i gazowej, wodno-kanalizacyjnej oraz polityki przestrzennej w gminie.

-
 Pod względem fizycznogeograficznym Gmina Zwierzyniec położona jest głównie w obrębie dwóch mezoregionów: Rostocze Zachodnie i Rostocze Środkowe.
-
 Gminę Zwierzyniec charakteryzują wyjątkowe walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy stanowią niemal 70% powierzchni Gminy i reprezentowane są przez Rostoczański Park Narodowy, którego 93,97% powierzchni znajduje się na terenie Gminy Zwierzyniec (7 967,41 ha) oraz Szczeczeszyński Park Krajobrazowy obejmujący 2 744,84 ha obszaru Gminy. W samym Mieście Zwierzyniec oraz miejscowości Obroc oznaczono 10 pomników przyrody. Sieć obszarów objętych ochroną przyrody uzupełniają dwa obszary Natura 2000: ostoja siedliskowa Rostocze Środkowe (PLH060017) oraz obszar specjalnej ochrony ptaków Rostocze (PLB060012).

Ryc. 1. Obszary chronione i kompleksy leśne w Gminie Zwierzyniec

Źródło: opracowanie własne

-
 Wskaźnik lesistości to 70,8% i jest ono wartością znacząco wyższą od wartości wskaźnika dla powiatu zamojskiego (23,3%) i województwa lubelskiego (23,4%).
-
 Gleby na terenie Gminy Zwierzyniec pod względem klas bonitacyjnych charakteryzują się mało korzystnymi warunkami, dominują gleby należące do IVa, IVb i V klasy bonitacyjnej gruntów.
-
 Miasto i Gmina Zwierzyniec charakteryzuje się bogatą historią związaną przede wszystkim z Ordynacją Zamojską, która wywarła silny wpływ na dziedzictwo kulturowe tego obszaru. Na tym obszarze znajduje się 16 zabytków wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków, 23 zabytki wpisane do wykazu zabytków ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz 46 obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

Do głównych walorów kulturowych inicjujących ruch turystyczny i stanowiących najczęstsze motywy przyjazdu turystów na obszar Gminy Zwierzyniec zaliczymy kościół „na wodzie” pw. św. Jana Nepomucena, zespół Zarządu Ordynacji Zamojskiej oraz budynki browaru.

Na obszarze Gminy Zwierzyniec niezwykle istotna jest ochrona krajobrazu kulturowego zarówno obszaru miasta jak i terenów wiejskich. Szczególną uwagę należy zwrócić na część układu przestrzennego Miasta Zwierzyniec obejmującego rozległe renesansowe założenie willowe, jego badanie, odnowę i służbę dla społeczności i turystów (wraz z istniejącą zabudową, zadrzewieniem, wodami, ciągami komunikacyjnymi i ukształtowaniem krajobrazu). Nową zabudowę w mieście należy realizować jako kontynuację zasadniczych cech tradycyjnych form regionalnych. W zakresie istniejącej zabudowy istotne jest utrzymanie w możliwie dużym stopniu zabudowy historycznej, jako świadectwa ciągłości kulturowej. Brak w dokumentacji planistycznej Miasta i Gminy Zwierzyniec szczegółowych wytycznych dla nowej zabudowy nawiązującej do charakterystycznych historycznych typów zabudowy.

Miasto i Gmina Zwierzyniec położona jest w samym centrum subregionu roztoczańskiego, na ważniejszych trasach komunikacji drogowej i kolejowej, łączącej Region Zamojski z obszarami sąsiednich regionów. Na układ komunikacyjny Gminy Zwierzyniec składają się drogi: wojewódzka, powiatowe i gminne. Gmina charakteryzuje się dobrą zewnętrzną dostępnością komunikacyjną, przez teren Gminy przebiega droga wojewódzka nr 858 relacji Zarzecze - Bilgoraj - Zwierzyniec – Szczebrzeszyn o długości 11,70 km. Sieć komunikacyjną uzupełniają drogi powiatowe (40,1 km) oraz gminne (29,75 km).

Stan linii energetycznej w Mieście i Gminie Zwierzyniec jest zadowalający, jednak niezbędne są remonty linii niskiego napięcia oraz inwestycje związane z modernizacją energochłonnych punktów oświetlenia drogowego.

Gmina Zwierzyniec leży na terenie bardzo korzystnym do pozyskiwania energii z urządzeń solarnych, nasłonecznienie wynosi tu ok. 1600 h/rok. Średnia gęstość promieniowania słonecznego w Gminie Zwierzyniec na płaszczyznę poziomą w ciągu roku wynosi powyżej 900 kWh/m². Warunki meteorologiczne również charakteryzują się dużym udziałem promieniowania bezpośredniego w promieniowaniu całkowitym wynoszącym 52-54% w okresie letnim i 40-44% - w zimowym. W rejonie tym występuje też najniższe w kraju średnio roczne zachmurzenie nieba. Gmina Zwierzyniec jest również obszarem o potencjale w zakresie produkcji biomasy do wykorzystania na cele energetyczne. Jej potencjał w tym zakresie wynika z dysponowania znacznym arealem gruntów rolnych i użytków zielonych, które mogą być wykorzystane do produkcji biomasy (w tym głównie słomy) z wyłączeniem plantacji drzew szybkorosnących (w tym wierzby energetycznej oraz gatunków obcych). Wyprodukowana biomasa może zostać użyta zarówno, jako paliwo stałe (np. do spalania w formie pelletu w lokalnych kotłowniach), jak i wsad do produkcji biogazu.

Długość sieci gazowej na obszarze Gminy Zwierzyniec wynosiła 61,9 km w tym 7,1 km to sieć przesyłowa a 54,7 km stanowi czynna sieć rozdzielczą. Ponad 50% sieci zlokalizowanej jest na obszarach wiejskich. Wskaźnik korzystających z sieci gazowej na terenie miasta wynosił 55,9%, zaś na obszarach wiejskich wskaźnik był zdecydowanie niższy i kształtował się na poziomie 10,2%. Ogółem dla całej gminy wartość tego wskaźnika to 31,7% i w porównaniu do wartości dla powiatu i województwa Gmina prezentuje się dość korzystnie.

Gmina Zwierzyniec posiada rozległą sieć wodociągową. W 2020 roku długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła 112,3 km i od 2014 roku została nieco rozbudowana (wzrost długości o 3,12% w stosunku do 2014 roku). Wzrosła również liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, w 2020 roku wynosiła 1 685 szt., w tym 1 090 szt. na obszarze miasta. Liczba mieszkańców Gminy Zwierzyniec korzystających z wodociągów to 5 911 osób (89,6% wszystkich mieszkańców Gminy).

Sieć kanalizacyjna Gminy Zwierzyniec w porównaniu do długości sieci wodociągowej jest słabo rozwinięta. Zgodnie ze stanem na koniec 2020 roku skanalizowane są: Miasto Zwierzyniec oraz miejscowości Bagno i Obrocz. Długość sieci kanalizacyjnej w 2020 roku wynosiła 52,3 km w tym 72,5% długości sieci to sieć położona w Mieście Zwierzyniec. Ogólnie długość sieci kanalizacyjnej od 2014 roku wzrosła jedynie o 3,9

km. Potrzeby inwestycyjne w tym zakresie są duże, jednak na obszarach charakteryzujących się rozproszoną zabudową mieszkaniową budowanie infrastruktury sieciowej jest nieopłacalne. Analizując liczbę ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (3 489 osób w 2020 roku) jest ona o 2 422 osoby niższa niż liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej.

Wskaźnik korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie miasta wynosił 94,9%, zaś na obszarach wiejskich wartość wskaźnika jest o ponad sześć razy niższa i kształtuje się na poziomie 15,6%.

W 2020 roku z terenu Gminy zebrano łącznie 1 248,46 ton odpadów i była to wartość wyższa od wartości w 2017 roku (wzrost o 4%). W analizowanym okresie czasu zauważalny jest wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie aż o 83,4%, aktualnie jest to 428,63 ton odpadów co stanowi 34,3% zebranych odpadów. Ilość zebranych odpadów z gospodarstw domowych w 2020 roku zwiększyła się w porównaniu do roku 2017 o 188,03 tony (21,8%).

Zadawalający stan gospodarki odpadami w Gminie Zwierzyniec ukazują wskaźniki, których wartość w porównaniu do średniej dla województwa lubelskiego wypada korzystniej. Wskaźnik przedsiębiorstw realizujących odbiór zmieszanych odpadów komunalnych w Gminie Zwierzyniec w 2020 roku wynosił 14,3% przy średniej dla regionu 5,9%. W 2020 roku wartość 79,7% dla Gminy Zwierzyniec uzyskał wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych, dla porównania 75,7% to wartość dla województwa lubelskiego. Natomiast wskaźnik efektywności kosztowej ogółem usług odebranych odpadów komunalnych w 2020 roku był wyższy od średniej dla regionu o 74,55 zł za tonę (wartość dla gminy w 2020 roku to 848,25 zł za tonę).

Wzrost ilości odpadów komunalnych związany jest niewątpliwie ze wzrostem zamożności mieszkańców Gminy i zwiększonej dzięki temu konsumpcji. Duży wpływ może mieć również wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców, co przełożyło się na ograniczenie spalania odpadów w domowych piecach, czy wywożenia ich do lasów. System gospodarki odpadami w Gminie Zwierzyniec jest prowadzony zgodnie z obowiązującym prawem oraz przyjętymi dobrymi praktykami w tym zakresie. Istotnym problemem dotyczącym całego kraju jest brak zdecydowanych działań na rzecz poprawy recyklingu zbieranych odpadów. Jest to związane z brakiem rynku surowców wtórnych. Na zebrane selektywnie przez mieszkańców i gminę odpady nie ma zapotrzebowania.

Prawo miejscowe w zakresie zagospodarowania przestrzeni stanowi 6 Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, które wraz ze zmianami tworzą łącznie 33 aktualne dokumenty planistyczne. Obowiązują one na jedynie 8,5% całkowitej powierzchni gminy, przy czym ponad 66% powierzchni gminy zajmują lasy. Dokumenty planistyczne są sporządzane lub zmieniane w miarę potrzeb inwestycyjnych wnioskodawców. Uwzględnienie wniosków uzależnione jest od predyspozycji terenów ujętych we wnioskach do pełnienia funkcji w świetle oddziaływania na środowisko oraz uwarunkowań i kierunków zagospodarowania terenów sąsiednich. Niewątpliwie Gmina Zwierzyniec wymaga uregulowania ład przestrzennego poprzez pokrycie pozostałej powierzchni gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

W ramach diagnozy sfery instytucjonalnej poddano analizie zdolność inwestycyjną gminy, aktywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz zdolność nawiązywania współpracy z innymi podmiotami.

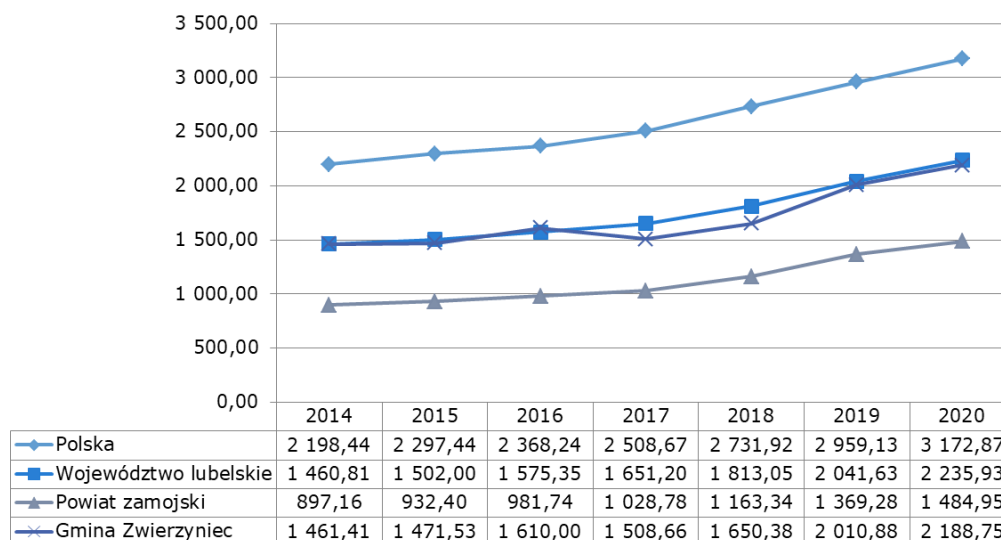

Budżet Gminy jest najważniejszym elementem w procesie zarządzania finansami i pozwala na skuteczne zaplanowanie podziału dostępnych środków finansowych. Dochody własne Gminy Zwierzyniec na przestrzeni 7 lat ulegały wzrostowi, najwyższe były w roku 2020, w którym to uzyskały wartość 14,6 mln zł. W porównaniu do roku 2014 nastąpił tu wzrost o 42% (4,34 mln zł).

Wartość wydatków w 2020 roku wyniosła 35,54 mln zł i była to również wartość wyższa niż w 2014 roku (o 54,8%). Wydatki majątkowe inwestycyjne w 2020 roku stanowiły jedynie 17,67% wydatków ogółem, ich najwyższą wartość zanotowano w 2015 r. – 7,03 mln zł.

Średni dochód własny jednostki w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze Gminy Zwierzyniec w 2020 roku wyniósł 2 188,75 zł i był porównywalny do średniego dochodu w przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu.

Wykres 6. Dochody własne na 1 mieszkańca w latach 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W odniesieniu do gmin z grupy porównawczej wartość wskaźnika dotyczącego dochodów ogółem przypadających na 1 mieszkańca dla Gminy Zwierzyniec prezentuje się niekorzystnie w odniesieniu do średniej wartości dla grupy porównawczej. Dochody ogółem budżetu Gminy Zwierzyniec na 1 mieszkańca są najniższe w porównaniu do gmin: Krasnobród, Janów Lubelski, Nałęczów i Kazimierz Dolny.

Gmina Zwierzyniec aktywnie uczestniczy w konkursach i naborach w celu pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację inwestycji infrastrukturalnych i „miękkich”. Dokumentacje aplikacyjne przedkłada zarówno do instytucji zajmujących się rozdysponowaniem środków krajowych jak i zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.

Zgodnie z danymi z Głównego Urzędu Statystycznego od 2017 roku w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 na obszarze Gminy Zwierzyniec zawartych zostało jedynie 43 umowy o dofinansowanie. Najwięcej umów (33 umowy) zawarto w ramach programu Regionalnego tj. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. W ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020 zrealizowano 7 projektów. Jednak statystyka GUS nie odzwierciedla w pełni zdolności Gminy i jej mieszkańców w pozyskaniu środków zewnętrznych na rozwój.

Dużą aktywność i skuteczności Gminy Zwierzyniec w pozyskaniu dodatkowych środków finansowych na realizację zadań własnych potwierdza wykaz zrealizowanych projektów, zgodnie z którym w latach 2009-2021 pozyskano 25,4 mln złotych.

Gmina Zwierzyniec prowadzi szeroką współpracę samorządową i pozasamorządową. Współpraca ta opiera się na wzajemnym zaufaniu partnerów oraz świadomości, że problemy przekraczające granice pojedynczych gmin trzeba rozwiązywać wspólnie. Przykład może stanowić współpraca Gminy Zwierzyniec z organizacjami pozarządowymi w tym Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” oraz Stowarzyszeniem Samorządów Euroregion Roztocze jak również z miastami i gminami partnerskimi (np. Gmina Gogolin, Gminy Józefów, Krasnobród, Susiec, miasta Sopynia i Aba (Węgry) oraz Iwano Frankowe (Ukraina).

Gmina Zwierzyniec prowadzi szeroko zakrojoną działalność promocyjną szczególnie w zakresie kultury i rekreacji oraz turystyki, co ma duży wpływ na jej zdolność inwestycyjną. Do najczęściej prowadzonych działań należy: organizacja cyklicznych imprez kulturalnych, redakcja, opracowanie graficzne, druk wydawnictw zwartych i materiałów promocyjnych, uczestnictwo w targach.

Zarządzanie jednostek samorządu terytorialnego powinno obejmować również wykorzystanie efektywnych metod marketingowych stosowanych w biznesie, dostosowując je do swojej specyfiki. W przypadku Gminy Zwierzyniec ona sama i jej walory stanowią specyficzny rodzaj produktu, który ma za zadanie zaspokoić potrzeby różnych konsumentów. Dlatego też metody promocji należy dostosowywać do walorów Gminy oraz do potrzeb konsumentów, do których zaliczymy potencjalnych inwestorów, organizacje, turystów, a także mieszkańców.

Na podstawie powyższych wniosków została sporządzona Analiza SWOT, która ma na celu identyfikację wewnętrznych barier i potencjałów rozwojowych Miasta i Gminy Zwierzyniec oraz czynników zewnętrznych mogących oddziaływać na przekształcenia w regionie.

Analiza została przedstawiona w formie macierzy opisującej: atuty i cechy mogące decydować o przewadze gminy (możne strony); negatywne aspekty występujące w gminie, które stanowią jednocześnie wskazanie obszarów wymagających naprawy (słabe strony); czynniki zewnętrzne wywierające pozytywny wpływ na rozwój gminy (szanse); czynniki zewnętrzne mogące wywoływać niekorzystne zmiany w gminie (zagrożenia).

Tabela 1. Analiza SWOT Gminy Zwierzyniec

	Mocne strony	Słabe strony
	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	
Czynniki wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> – Atrakcyjne walory przyrodniczo-kulturowe, duży udział obszarów chronionych oraz czyste środowisko stwarzające możliwość rozwoju turystyki; – Położenie w obrębie OSI ROZTOCZE, co przełoży się na dodatkowe środki unijne przeznaczone na inwestycje z zakresu turystyki i rekreacji. – Liczne wyznaczone szlaki i ścieżki rowerowe w większości z dostosowaną do potrzeb użytkowników infrastrukturą; – Bogate materialne dziedzictwo kulturowe kształtujące tożsamość społeczną; – Dobre warunki nasłonecznienia (obszar o potencjale energii użytecznej dla energetyki solarnej powyżej 900 kWh/m²). Usłonecznienie sprzyjające podejmowaniu inicjatyw w zakresie instalacji fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych; zlokalizowanych zgodnie z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu. Dopuszczalna jest lokalizacja małych (do 0,5 ha) instalacji w miejscach nieekspozowanych widokowo, poza obszarami czynnymi biologicznie; – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców płynący głównie z budowania postawy proekologicznej (rozwój odnawialnych źródeł energii); – Wysoki stopień zelektryfikowania i zwodociągowania Gminy; – Rozwijająca się sieć gazowa – coroczny wzrost liczby przyłączy; – Dobra dostępność komunikacyjna, rozwinięta sieć dróg różnej kategorii, (bliskie położenie drogi krajowej), obecność linii kolejowej; – Na użytkowane obiekty zabytkowe właściciele nieruchomości, mają możliwość otrzymać dotacje zewnętrzne na remont/renowacje. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wysokie koszty utrzymania i remontów obiektów zabytkowych; – Niedostateczny rozwój infrastruktury kanalizacyjnej w stosunku do sieci wodociągowej, na obszarach wiejskich gospodarka ściekowa oparta jest na indywidualnych zbiornikach bezodpływowych i przydomowych oczyszczalniach ścieków; – Brak systemu zbiorowego zaopatrzenia w energię ciepłą, system grzewczy indywidualny oparty głównie na paliwach stałych; – Brak dostosowanej infrastruktury i przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnością – występowanie barier przestrzennych; – Niewielkie pokrycie powierzchni Gminy przez Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego (8,5%) przy czym ponad 66% powierzchni gminy zajmują lasy; – Mało korzystnymi warunkami do rozwoju rolnictwa, dominują gleby należące do IVa, IVb i V klasy bonitacyjnej gruntów. – Dużym problemem są obiekty zabytkowe, które niszczone i popadają w ruinę. – Brak należytej ochrony zabytków skutkujący ich degradacją i w efekcie zmniejszeniem potencjału kulturowego i turystycznego.
	SPOŁECZEŃSTWO	

- Funkcjonujący system wsparcia finansowego organizacji pozarządowych przy realizacji publicznych zadań zleconych;
- Zadawalający poziom bezpieczeństwa publicznego;
- Tworzenie i realizacja funduszu soleckiego;
- Dobrze funkcjonująca szkoła podstawowa wraz z filią oraz oddziały przedszkolne;
- Zadawalająca jakość kształcenia w szkole podstawowej;
- W miarę wysoka liczba organizacji pozarządowych w Gminie, mieszkańcy stosunkowo chętnie angażują się w działania prowadzone przez instytucje pozarządowe.
- Spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz z zasiłków rodzinnych;
- Brak miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia (żłobki).
- Negatywne trendy demograficzne: spadek liczby ludności, w tym ludności w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą;
- Ujemna wartości przyrostu naturalnego oraz ujemne wartości salda migracji;
- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa, niewystarczająca liczba form integracji i aktywizacji osób starszych;
- Występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych (ubóstwo, alkoholizm, bezradność);
- Brak kompleksowej oferty kulturalnej oraz innych sposobów i form spożytkowania czasu wolnego dzieci i dorosłych;
- Utrzymujące się długotrwale bezrobocie wśród osób bez doświadczenia zawodowego i o niskim wykształceniu;
- Uzależnienie rynku pracy od jednego dużego przedsiębiorcy oraz instytucji publicznych;
- Niewystarczające działania w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, brak dostępnych mieszkań komunalnych i socjalnych oraz mieszkań chronionych;
- Niezadawalająca dostępność oraz poziom usług placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- Brak dostępnych dla osób potrzebujących miejsc w zakładach opieki całodobowej i środowiskowej;
- Niewystarczająca partycypacja społeczna w działaniach i planowaniu samorządu gminnego.
- Brak oferty zachęcającej młodzież do pozostania w Gminie Zwierzyniec.
- Brak świadomości społecznej dotyczącej wartości kulturowej zabytków dla przyszłego rozwoju Zwierzynca.

GOSPODARKA

- Możliwość rozszerzenia działalności rolniczej w kierunku agroturystyki;
- Duży potencjał do rozwoju turystyki w oparciu o atrakcje Roztocza, duża atrakcyjność turystyczna tego obszaru.
- Dość wysoka skuteczność Gminy i jej mieszkańców w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, co może stanowić dobrą przesłankę do podnoszenia jej atrakcyjności inwestycyjnej;
- Bogate dziedzictwo kulturowe i wysokie walory krajobrazowe umożliwiają rozwój usług turystycznych, i rozwój produktu turystycznego jakim jest Roztocze oraz rozwoju turystyki czynnej
- Brak atrakcyjnych ofert pracy, zbyt niska liczba firm zatrudniających powyżej 9 osób.
- Pomimo stałego wzrostu liczby podmiotów gospodarczych widoczny jest spadek liczby podmiotów nowo zarejestrowanych, co może świadczyć o malejącej przedsiębiorczości wśród mieszkańców;
- Ukryte bezrobocie w rolnictwie;
- W miarę niska atrakcyjność inwestycyjna Gminy Zwierzyniec wynikająca z niskiej aktywności przemysłowej ograniczanej zasobami przyrodniczymi Gminy oraz najniższej aktywności zaawansowanych technologii;
- Ograniczony dostęp do instytucji otoczenia biznesu w Gminie Zwierzyniec (niewystarczająca liczba

- (pieszej, rowerowej, konnej);
- Promocja atrakcyjności terenu o wysokich walorach kulturowo-przyrodniczych, co może przelożyć się na rozwój turystyki;
- Dobrze rozwinięta infrastruktura noclegowa i gastronomiczna mająca wpływ na ruch turystyczny;
- Wyznaczone tereny inwestycyjne z dostępem do niezbędnej infrastruktury;
- Dobre warunki do rozwoju działalności gospodarczej opartej na energetyce odnawialnej, szczególnie solarnej i fotowoltaicznej, w związku z doskonałym nasłonecznieniem obszaru;
- podmiotów);
- Niski poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, oceniany głównie przez pryzmat wielkości zatrudnienia i formy prawnej działających firm lokalnych, skali ich działania na rynkach oraz zdolności inwestycyjnej;
- Niezadowolający poziom wykorzystania dziedzictwa kulturowego jako jednego z głównych atutów turystycznych wyróżniających Zwierzyniec na tle sąsiednich gmin;

Szanse

Zagrożenia

- Możliwość wsparcia przez państwo i UE inwestycji przyjaznych środowisku w tym: OZE, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, gospodarka o obiegu zamkniętym zgodnie z założeniami planu działania Europejski Zielony Ład, dofinansowania do przydomowych oczyszczalni ścieków;
- Wzrost opłacalności działań z zakresu odnawialnych źródeł energii ze względu na rosnące koszty energii elektrycznej;
- Ograniczenie skutków zmian klimatycznych na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Zwierzyniec poprzez wdrożenie planów adaptacyjnych oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury;
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych dzięki interwencjom w kierunku wprowadzenia technologii niskoemisyjnych oraz przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu;
- Przyciągnięcie do Gminy Zwierzyniec inwestycji z zewnątrz, w tym firm zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym m.in. poprzez wyznaczenie terenów inwestycyjnych oraz realizację polityki promocji gospodarczej, prowadzonej w bliskiej współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego oraz agendami rządowymi, w tym PAIH, ARP, PFR itp.;
- Możliwość pozyskania wsparcia na remont obiektów zabytkowych;
- Możliwość wsparcia na stację klimatyczną, uzdrowisko i tworzenie warunków dla usług w zakładach odnowy biologicznej, dla odrodzenia osobowego etc.;
- Wykorzystanie w rozwoju społeczno-gospodarczym nowych koncepcji, trendów i praktyk rozwoju gospodarki lokalnej, w tym z wykorzystaniem ekonomii społecznej, srebrnej ekonomii i energetyki odnawialnej, itp.;
- Rosnąca rola i znaczenie jakości życia jako celu nadrzędnego działań i polityk władz samorządowych na szczeblu lokalnym i regionalnym;
- Następujące zmiany klimatyczne mające wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczną. Nieliczne działania inwestycyjne w tym względzie świadczą o niewystarczającej liczbie inwestycji przeciwdziałających zmianom klimatu i działań skierowanych na adaptację do zaistniałych już zmian. Na obszarze Gminy Zwierzyniec brakuje m.in. zielonej i niebieskiej infrastruktury, zbiorników retencyjnych, itp.;
- Zmniejszenie popytu na technologie niskoemisyjne i styl życia zgodny z ideą zrównoważonego rozwoju;
- Utrzymujący się trend wzrostu zużycia energii;
- Wywoływanie konfliktów między wartościami dziedzictwa kulturowego, krajobrazem kulturowym a współczesnymi procesami urbanistycznymi;
- Niepewność w zakresie prowadzenia polityki fiskalnej samorządów, wynikająca ze zmieniających się regulacji prawnych (m.in. wzrastające wydatki na oświatę oraz administrację publiczną);
- Sąsiedztwo gmin o zbliżonych warunkach naturalnych i potencjale, co wpływa na dużą konkurencyjność np. w przyciąganiu turystów;
- Kurczące się zasoby pracy związane z odchodzeniem wielu doświadczonych pracowników na emeryturę, bez możliwości zastąpienia ich nowymi pracownikami (na skutek utrzymującej się migracji młodych ludzi, procesu starzenia się społeczeństwa);
- Pogłębiająca się ekspansja chorób cywilizacyjnych wśród społeczności powodująca znaczne obciążenie systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej;
- Niska opłacalność produkcji rolniczej i konkurencja dla lokalnych rolników ze strony zagranicznych producentów żywności;
- Konflikt wojenny na wschodzie Europy mający wpływ na recesję gospodarczą oraz napływ imigrantów.
- Utrzymujące się niekorzystne uwarunkowania

- Rozwój rolnictwa ekologicznego i produkcja żywności certyfikowanej oparte na istniejących zasobach naturalnych i wykorzystanie trendu w społeczeństwie związanego ze zdrowym trybem życia;
 - Rozwój współpracy sieciowej przedsiębiorstw z wykorzystaniem najlepszych praktyk i nowych modeli biznesowych, w tym klastra rolno-spożywczego, partnerstw publiczno-prywatnych itp.;
 - Dostępne źródła finansowania rozwoju różnych elementów infrastruktury i form turystyki zintegrowanej (np. w ramach PO Polska Wschodnia, PROW, FE dla Lubelskiego);
 - Unijne polityki, strategie i instrumenty finansowe wspierające rozwój sektora rolno-spożywczego w ramach krótkich łańcuchów dostaw (Europejski Zielony Ład, Strategia UE od Pola do Stołu) oraz optymalne wykorzystanie środków pochodzących z Krajowego Planu Odbudowy, Polskiego Ładu oraz innych programów krajowych i unijnych na potrzeby rozwoju gospodarczego i społecznego;
- globalne związane z pogłębiającą się recesją na świecie i długotrwałym kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią koronawirusa, które w odniesieniu do rozwoju Gminy mogą prowadzić do zmniejszenia się liczby działających przedsiębiorstw oraz większej presji na system pomocy społecznej;
- Ogólna stagnacja w rozwoju Gminy i brak realnych szans na jej rozwój w najbliższych latach w związku kryzysem i trudną sytuacją gospodarczą w kraju i za granicą;
 - Wpływ pandemii COVID-19 również na inne dziedziny życia na terenie Gminy: relacje międzyludzkie, kulturę i administrację publiczną;

Źródło: opracowanie własne

Najlepszym podsumowaniem części diagnostycznej w obszarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym jest syntetyczny wskaźnik rozwoju (SWR) Gminy Zwierzyniec. Wskaźnik ten został wykorzystany na potrzeby stworzenia Raportu sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Zwierzyniec przygotowanego przez Związek Miast Polskich przy wykorzystaniu narzędzia Monitor Rozwoju Lokalnego.

Syntetyczny wskaźnik rozwoju (SWR) wyliczony jest dla każdej gminy w relacji do wszystkich gmin w kraju. Wskaźnik służy odzwierciedleniu głównych czynników rozwoju lokalnego i dlatego może być uznany za syntetyczny. Jak należy zauważyć wartość tego wskaźnika dla Gminy Zwierzyniec ulega corocznie wahaniom, jednak cały czas przyjmuje wartości ujemne. Najniższą wartość osiągnął w 2019 roku -1,63, natomiast najwyższą w 2020 roku -0,22. Oznacza to, że wartość wskaźnika syntetycznego dla Gminy Zwierzyniec kształtuje się poniżej średniej dla innych gmin w kraju. Czynnikiem determinującym ujemne wartości wskaźnika jest głównie pogarszająca się sytuacja demograficzna Miasta i Gminy Zwierzyniec.

Wykres 7. Syntetyczny wskaźnik rozwoju dla Gminy Zwierzyniec

Przemiany demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa i depopulacją nie muszą oznaczać jednak problemów ekonomicznych. Przedstawione w diagnozie Gminy Zwierzyniec prognozy długoterminowe wskazują na rosnącą populację osób w wieku poprodukcyjnym. Będzie to stanowiło wyzwanie dla gospodarki, ale również będzie stanowiło motor napędowy dla sektorów gospodarki zajmującej się srebrną ekonomią. Z jednej strony wzrost liczby osób starszych będzie stanowił obciążenie dla systemu emerytalnego i rynku pracy, z drugiej strony nie należy zapominać, że grupa ta to też potencjalni konsumenci różnego rodzaju dóbr i usług. Konieczne jest tu wykorzystanie potencjału osób starszych i dostosowanie rynku pracy, w taki sposób, aby seniorzy mogli w nim uczestniczyć zarówno jako aktywni pracownicy jak i osoby „dające zatrudnienie innym” w sensie korzystania z różnego rodzaju usług. Srebrna ekonomia jest dużym atutem, gdyż Gmina Zwierzyniec ze swoją atrakcyjnością turystyczną może liczyć na zainteresowanie turystów w wieku emerytalnym. Należy jednak dostosować aktualną ofertę turystyczną do potrzeb osób starszych oraz rozwijać szeroko rozumiane usługi medyczne i opiekuńcze.

Analizując zmiany, jakie dokonały się w poszczególnych sferach rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Zwierzyniec od roku 2016 należy zauważyć korzystne zmiany w zakresie stanu finansów lokalnych – rozumiany, jako zdolność finansowania rozwoju gminy, dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych oraz poziomu bezpieczeństwa. Niestety gorzej prezentuje się potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej, sytuacja materialna mieszkańców oraz sytuacja demograficzna Gminy Zwierzyniec. Jednak największym regresem rozwojowym charakteryzuje się zasób instytucjonalny, integracja i kapitał społeczny Gminy.

2. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU

2.1. Wizja i misja

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczno-gospodarczą. Zwrócono uwagę zarówno na mocne i słabe strony, jak również na potencjały i bariery tego obszaru. Określona w dokumencie misja i wizja to elementy Strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju obszaru.

Wizja jest swoistym wyobrażeniem przyszłości, do której prowadzą działania kreowane przez Władze Gminy Zwierzyniec i instytucje publiczne wyższego rzędu oraz działania partnerów realizujących Strategię. Wizja Gminy Zwierzyniec do 2030 roku powstała przy udziale społeczności lokalnej podczas procesu konsultacji i partycypacji społecznych. Treść wizji ma charakter opisowy i przedstawia oczekiwany obraz przyszłości.

Wizja Gminy Zwierzyniec:

Oczekuje się, że Miasto i Gmina Zwierzyniec w przyszłości będzie:

- **dobrym miejscem do życia, pracy i wypoczynku;**
- **obszarem o wysokich standardach i ładzie w zagospodarowaniu przestrzennym, kształtującym zabudowę z uwzględnieniem wieloletniej działalności Ordynacji Zamojskiej;**
- **samorządem lokalnym rozwijającym produkty turystyczne wykorzystujące bogate zasoby przyrodnicze oraz kulturowe własne i gmin sąsiednich w ramach obszaru Zielone Serce Roztocza;**
- **obszarem, na którym respektuje się zasady ochrony środowiska i wykazuje dbałość o posiadany unikalny zasób przyrodniczy oraz promuje rozwój zielonej energii;**
- **obszarem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości, przyjaznym dla inwestorów zainteresowanych lokowaniem swoich kapitałów;**
- **miejscem oferującym atrakcyjne miejsca pracy oraz miejscem promocji i wsparcia lokalnej aktywności mieszkańców;**
- **obszarem charakteryzującym się ładem przestrzennym i dobrą jakościowo infrastrukturą społeczną, techniczną i komunikacyjną;**
- **samorządem lokalnym posiadającym wysoki poziom usług publicznych dla mieszkańców: opiekę przedszkolną, edukację, bogatą i zróżnicowaną ofertę kulturalną, rekreacyjną oraz sportową, dobrą opiekę medyczną oraz pomoc społeczną.**

Osiągnięcie wyżej wymienionej wizji będzie możliwe dzięki uaktywnieniu najważniejszych potencjałów rozwojowych Gminy Zwierzyniec. Istotne jest wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju usług i oferty turystycznej oraz spożytkowanie stale rozwijającego się kapitału społecznego. Wykorzystanie tych wewnętrznych potencjałów, przy pomocy środków zewnętrznych, przyczyni się do rozwoju turystyki i srebrnej ekonomii.

Z kolei misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają Władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości, jako nadrzędnych. Misja stanowi odpowiedź na pytania jakie stawiamy sobie w przyjętej w dokumencie perspektywie czasowej: Co jest naszym priorytetem i kim jesteśmy?

Misja Gminy Zwierzyniec:

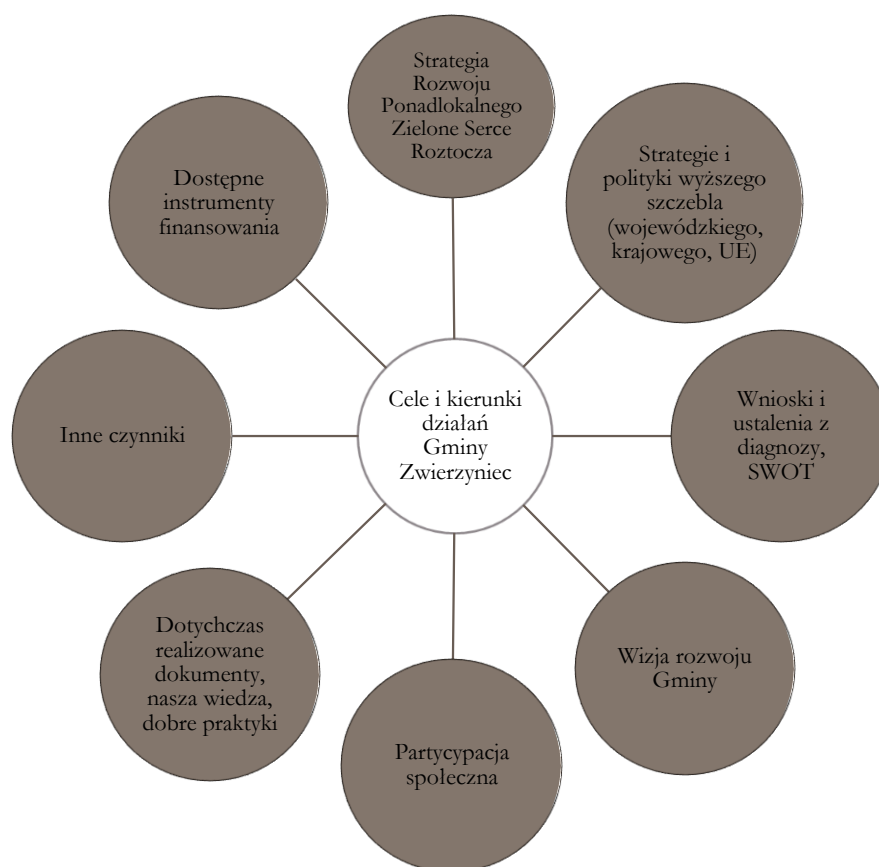
Przyjmując odpowiedzialność za realizację wszelkich działań prorozwojowych na rzecz obszaru Miasta i Gminy Zwierzyniec będziemy się kierować wzajemnym poszanowaniem i przyjaznym nastawieniem wobec mieszkańców, turystów oraz partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych. Zobowiązujemy się do tworzenia dogodnych warunków do życia mieszkańców poprzez działania zmierzające do ograniczenia depopulacji obszaru, adaptacji do zmian klimatu, ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, budowy atrakcyjnej oferty turystycznej i kulturowej oraz rozwoju rolnictwa z wykorzystaniem lokalnych zasobów i wiedzy mieszkańców.

2.2. Cele strategiczne i operacyjne

Rozwój lokalny Gminy Zwierzyniec oparto na potrzebie zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz potrzebie rozwoju potencjału instytucjonalnego gminy. Przy opracowaniu planu interwencji pod uwagę wzięto wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odpowiedzią na zachodzące zmiany są 4 cele strategiczne, w ramach których dokonano koncentracji celów operacyjnych i kierunków interwencji (działań).

Poniżej przedstawiony został zestaw celów i kierunków działań określono w oparciu o analizę diagnostyczną, partycypację społeczną z mieszkańcami i podmiotami z różnych sektorów, jak również o dotychczas zdobyte doświadczenia w tworzeniu i realizacji dokumentów strategicznych.

Ryc. 2. Elementy mające wpływ na proces formułowania celów i kierunków działań Strategii

Źródło: opracowanie własne

W Strategii przyjęto dwustopniowy układ celów podporządkowanych wspomaganie rozwoju społecznego i gospodarczego Miasta i Gminy Zwierzyniec:

- **Cele strategiczne** – uwzględniają potrzebę likwidacji najważniejszych słabych stron Gminy Zwierzyniec, w tym zagrożeń oraz efektywne wykorzystanie mocnych stron, w tym szans, z uwzględnieniem możliwości wsparcia finansowego przez fundusze zewnętrzne i współpracę międzysektorową. Cele strategiczne mają charakter długofalowy i zasadniczo wynikają bezpośrednio z przyjętej wizji rozwoju.
- **Cele szczegółowe (operacyjne)** – wynikają z celów strategicznych i ich zamysłem jest określenie zadania lub grupy zadań w wybranych dziedzinach koniecznych do podejmowania inwestycji na rzecz rozwoju obszaru Miasta i Gminy Zwierzyniec. Dotyczą one średniego horyzontu czasowego.

Rozwój lokalny Gminy Zwierzyniec oparto na konieczności zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz determinacji rozwoju atrakcyjności i konkurencyjności Gminy. Przy opracowaniu planu interwencji pod uwagę wzięto wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym jak również uwzględniono zapisy dokumentów strategicznych wyższego rzędu.

Cele Gminy Zwierzyniec do 2030 roku wpisują się w cele Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Zielone Serce Roztocza 2021 – 2030 tj.:

- Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej
- Cel strategiczny 2. Adaptacja do zmian klimatu i zrównoważona przestrzeń
- Cel strategiczny 3. Wzrost jakości życia i spójności społecznej.

Ryc. 1. Schemat celów strategicznych i operacyjnych Gminy Zwierzyniec do 2030 roku

CELE STRATEGICZNE:			
I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH	II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE	III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	IV: EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA
CELE OPERACYJNE:			
1.1 Integracja społeczna i aktywna polityka senioralna	2.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej i poziomu bezpieczeństwa drogowego w gminie	3.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości pozarolniczej	4.1 Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej oraz zapewnienie jej otwartości dla mieszkańców
1.2 Aktywizacja ekonomiczna i społeczna mieszkańców gminy w tym realizacja koncepcji Smart Villages	2.2 Poprawa atrakcyjności, estetyki i dostępności przestrzeni publicznej	3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa i branż powiązanych	4.2 Rozwój cyfryzacji usług i zasobów administracji samorządowej
1.3 Poprawa dostępu mieszkańców do infrastruktury i usług społecznych, zdrowotnych i mieszkaniowych	2.3 Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych	3.3 Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągania inwestycji i rozwoju nowych firm	4.3 Promocja gminy oraz rozwój współpracy ponadlokalnej (OF Zielone Serce Roztocza)
1.4 Lepszy dostęp i jakość usług edukacji oraz opieki nad dzieckiem	2.4 Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej oraz kulturowej gminy	3.4 Adaptacja do zmian klimatu oraz rozwój infrastruktury komunalnej związanej z energetyką, odpadami i gospodarką wodno-ściekową	4.4. Poprawa skuteczności planowania strategicznego w gminie (w tym przestrzennego)
1.5 Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej gminy	2.5 Poprawa bezpieczeństwa publicznego w gminie	3.5 Promowanie zasad ekologii i edukacja ekologiczna mieszkańców. Uświadamianie o korzyściach płynących z usytuowania gminy w obszarze cennym przyrodniczo	
1.6 Zwiększenie zaangażowania ludzi młodych w środowisku lokalnym			

2.3. Kierunki interwencji (działań) Miasta i Gminy Zwierzyniec wraz z harmonogramem planowanych przedsięwzięć

W ramach czterech celów strategicznych dokonano koncentracji celów operacyjnych i kierunków interwencji (działań), które bezpośrednio służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii. Zaprezentowane kierunki należy traktować, jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego. Jest to zestaw działań podejmowanych przez Gminę Zwierzyniec oraz jej partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Kierunki interwencji odpowiadają na potrzeby rozwojowe Gminy i wskazują sposób rozwiązywania najważniejszych problemów, zmniejszania barier rozwojowych, wzmocnienia potencjałów lokalnych, wykorzystywania zasobów własnych oraz szans pojawiających się w otoczeniu.

Do każdego celu strategicznego dołączony został indykatywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujących się w cele strategiczne.

Cel strategiczny I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH

Czynnikami poprawiającymi jakość życia mieszkańców Gminy Zwierzyniec jest rozwój oferty zdrowotnej, sportowej, kulturowej, edukacyjnej i innych usług społecznych. W Gminie Zwierzyniec, podobnie jak w całym kraju, obserwuje się starzenie się społeczeństwa. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym corocznie się zwiększa i w najbliższym okresie może przewyższyć liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Powoduje to zmianę zapotrzebowania na usługi społeczne adresowane dla seniorów.

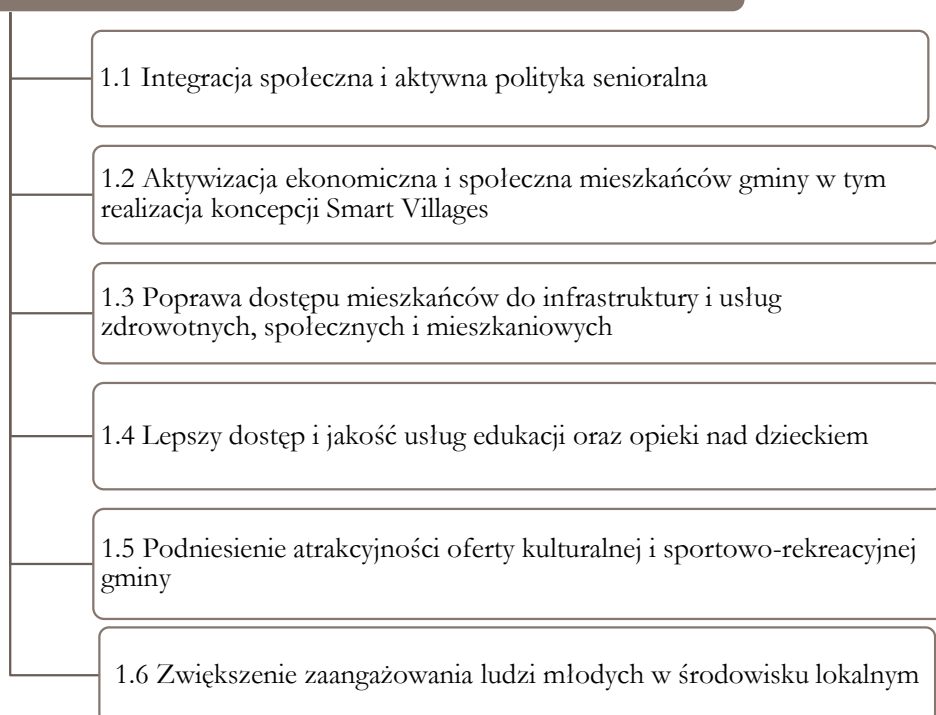
Oferta społeczna powinna również odpowiadać na potrzeby każdej grupy społeczności gminnej: zawodowej, wiekowej, czy zróżnicowanej ze względu na płeć, sytuację rodzinną lub materialną, a także osób narażonych na wykluczenie społeczne. Poprawę jakości usług społecznych powinna również wspierać infrastruktura społeczna i techniczna uwzględniająca potrzeby osób starszych, chorych i z niepełnosprawnością. Ważnym elementem do osiągnięcia celu jest również rozszerzenie oferty sportowej, kulturalnej i oświatowej. Działania te mają na celu również kształtowanie postaw i zachowań międzyludzkich, budowanie tożsamości lokalnej, a także integrują wszystkich uczestników życia społecznego.

Kapitał społeczny to przede wszystkim więzi międzyludzkie, stopień zaufania między nimi, a także umiejętność i chęć współdziałania. Wpływa to na jakość rządzenia w Gminie, zwiększa poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu Gminy, a także przyczynia się do ograniczenia patologii i wykluczenia społecznego.

Wychodząc naprzeciw rosnącemu poziomowi aktywności społecznej, konieczny jest dalszy rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych skierowanych do mieszkańców w celu stworzenia przestrzeni dla partycypacji społecznej i samorealizacji lokalnych wspólnot.

Niewątpliwie wpływ działalności organizacji pozarządowych na rozwój lokalny gminy jest bardzo istotny. Lokalne organizacje społeczne mogą być ważnym partnerem w realizacji szeregu działań, w szczególności kulturalnych, sportowych, dotyczących pomocy społecznej, edukacji oraz działań na rzecz wybranych grup społecznych (seniorów czy niepełnosprawnych).

I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH

Realizacja konkretnych działań, które zamieszczono w poniższych tabelach, stanowi gwarancję osiągnięcia celu strategicznego i rozwijających go celów szczegółowych.

1.1 Integracja społeczna i aktywna polityka senioralna

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Likwidacja barier architektonicznych oraz poprawa dostępności dla osób z niepełnosprawnościami do obiektów użyteczności publicznej	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, PFRON	2022 – 2030
Rozwój i doskonalenie różnych form i narzędzi integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, w bliskiej współpracy z działającymi ośrodkami wsparcia (np. środowiskowe domy samopomocy, zakłady opiekuńczo-lecznicze, domy pomocy społecznej itp.).	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, PFRON, WTZ, SDS, MOPS	2022 – 2030
Projekty w zakresie zapewnienia transportu publicznego (zbiorowego) dla osób starszych wykluczonych komunikacyjnie	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty w zakresie utworzenia / rozwoju domów seniora (dziennych domów pobytu) wraz z pakietami działań aktywizujących	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS, instytucje kultury	2022 – 2030
Wdrażanie najlepszych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału seniorów w opiece i edukacji dzieci i młodzieży, pomocy dobrosąsiedzkiej, kształceniu zawodowym, itp.	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS, instytucje kultury	2022 – 2030
Projekty dla seniorów z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS,	2022 – 2030

Wspieranie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej, w tym wsparcie dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej	Gmina Zwierzyniec	instytucje kultury Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS, WTZ, ŚDS, instytucje kultury	2022 – 2030
Rozwój inicjatyw (zajęć, warsztatów, spotkań) łączących i integrujących lokalną społeczność	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS, instytucje kultury	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba działań zrealizowanych w celu dostosowania obiektów użyteczności publicznej będących w zasobie gminnym do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.) – Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.) 		

1.2 Aktywizacja ekonomiczna i społeczna mieszkańców gminy w tym realizacja koncepcji Smart Villages

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Rozwój podmiotów ekonomii społecznej jako szczególnej formy aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób wykluczonych	Gmina Zwierzyniec	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Partycypacja w procesie planowania strategicznego (aktywny udział mieszkańców w opracowywaniu dokumentów strategicznych miasta i gminy)	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Partycypacja i współuczestnictwo w planowaniu budżetu gminy i jego wykorzystywaniu (budżet obywatelski, Fundusz Soleccki);	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Rozwój różnych technik i narzędzi partycypacyjnych w kluczowych obszarach współpracy władz samorządowych z mieszkańcami (np. rewitalizacja przestrzeni publicznych, wspólna organizacja wydarzeń kulturalnych);	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi bardziej ukierunkowanych na nowe inicjatywy i angażujących nowe podmioty i społeczność	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty aktywizacji i integracji społeczności lokalnej z wykorzystaniem lokalnych organizacji pozarządowych oraz rozwijające oddolne inicjatywy realizowane przez NGO	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, instytucje kultury, ŚDS, WTZ	2022 – 2030
Kształtowanie tożsamości lokalnej mieszkańców poprzez sukcesywne podnoszenie świadomości dziejowej i wartości dziedzictwa warunkuje wspólnotę celów mieszkańców	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, instytucje kultury, ŚDS, WTZ	2022 – 2030
Projekty aktywizacji mieszkańców miasta w ramach procesu budowania inteligentnego miasta wykorzystującego potencjał ludzki i technologiczny do swojego zrównoważonego rozwoju (smart city 3.0)	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty aktywizacji mieszkańców wsi w ramach procesu rozwoju inteligentnych wsi (smart village)	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych wśród społeczności lokalnej oraz informowania w zakresie dobrych praktyk w zakresie inteligentnego rozwoju (smart city,	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030

smart village)			
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	–	Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne (szt.)	
	–	Procentowy udział w wyborach i referendach (%)	

1.3 Poprawa dostępu mieszkańców do infrastruktury i usług zdrowotnych, społecznych i mieszkaniowych

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie modernizacji oraz wyposażenia zakładów podstawowej/ambulatoryjnej opieki medycznej w niezbędny sprzęt i urządzenia	Placówki ochrony zdrowia Gmina Zwierzyniec	organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty z zakresu remontów i modernizacji obiektów Podstawowej Opieki Zdrowotnej	Placówki ochrony zdrowia	Placówki ochrony zdrowia	2022 – 2030
Realizacja programów szczepień i akcji poboru krwi	Placówki ochrony zdrowia	Gmina Zwierzyniec, MOPS, inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Współpraca z podmiotami leczniczymi w powiecie i województwie w zakresie poprawy dostępności mieszkańców do lekarzy specjalistów oraz usług diagnostyki specjalistycznej	Gmina Zwierzyniec, placówki ochrony zdrowia podmioty lecznicze w powiecie i województwie,	inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Uczestnictwo w regionalnych i krajowych programach profilaktyki, badań i leczenia wybranych chorób cywilizacyjnych	Gmina Zwierzyniec, Placówki ochrony zdrowia,	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Rozwój różnych form opieki i wsparcia dla osób potrzebujących w ramach istniejących i nowych instytucji pomocy społecznej (np.: w ramach idei Centrum Usług Społecznych - CUS)	Gmina Zwierzyniec, MOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Projekty w zakresie pomocy żywieniowej dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem dochodowym	Gmina Zwierzyniec, MOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Projekty w zakresie wsparcia osób zagrożonych ubóstwem energetycznym	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, MOPS,	2022 – 2030
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Gminie Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec, MOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Współpraca władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie zapewnienia dodatkowych usług na rzecz osób objętych pomocą społeczną	Gmina Zwierzyniec, Organizacje pozarządowe	MOPS, inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty w zakresie budowy/przebudowy/rozbudowy budynków na mieszkania wspomagane, chronione, komunalne i socjalne	Gmina Zwierzyniec, MOPS	Spółdzielnie, deweloperzy, TBS-y, biura nieruchomości, inne JST	2022 – 2030
Współpraca z partnerami komercyjnymi (spółdzielnie, deweloperzy)	Gmina Zwierzyniec	spółdzielnie, deweloperzy, TBS-y, biura nieruchomości, inne JST	2022 – 2030
Rozbudowa niezbędnej infrastruktury technicznej zapewniającej lepszy standard i wyposażenie mieszkań na terenie gminy	Gmina Zwierzyniec, ZGK, Polska Spółka Gazownictwa, przedsiębiorcy, PGE	Właściciele nieruchomości, mieszkańcy	
Prowadzenie aktywnej polityki mieszkaniowej, w tym opracowanie i wdrożenie programu ulg i ułatwień dla młodych ludzi w zakresie budowy/kupna/wynajmu własnego mieszkania	Gmina Zwierzyniec	Przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy	

**Wskaźniki monitorujące
cel operacyjny:**

- Liczba udzielonych świadczeń z zakresu pomocy społecznej
- Liczba mieszkań podłączonych do sieci gazowej
- Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

1.4 Lepszy dostęp i jakość usług edukacji oraz opieki nad dzieckiem

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury żłobków oraz innych form opieki nad dziećmi do lat 3	Gmina Zwierzyniec, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe,	2022 – 2030
Projekty w zakresie tworzenia oraz rozwoju infrastruktury i usług wychowania przedszkolnego	Gmina Zwierzyniec, przedsiębiorcy	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2022 – 2030
Projekty w zakresie racjonalizacji i modernizacji kształcenia na poziomie podstawowym	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe	kuratorium oświaty	2022 – 2030
Wsparcie uczniów w ramach programów stypendialnych (np.: stypendia naukowe i sportowe)	Gmina Zwierzyniec	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2022 – 2030
Projekty w zakresie wyposażenia szkół w niezbędny sprzęt i rozwój pracowni przedmiotowych	Gmina Zwierzyniec,	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2022 – 2030
Projekty w zakresie poszerzania oferty kształcenia (np. zajęcia dodatkowe) oraz wprowadzania innowacji	Gmina Zwierzyniec	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2022 – 2030
Współpraca z powiatem w zakresie wprowadzania nowych form narzędzi i edukacji oraz poprawy kształcenia młodzieży na poziomie średnim (ogólnym i zawodowym), m.in. projekty w zakresie oceny efektywności kształcenia i dostosowywania jego form i zakresu wymogów współczesnego świata czy dostosowania do potrzeb lokalnego rynku pracy.	Powiat zamojski,	Szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty, Gmina Zwierzyniec	2022 – 2030
Projekty w zakresie tworzenia oraz rozwoju infrastruktury szkół ponadpodstawowych	Powiat zamojski/ Gmina Zwierzyniec	Szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty, Gmina Zwierzyniec	2022 – 2030
Rozwój systemu doradztwa na poziomie szkoły podstawowej oraz ponadpodstawowej w zakresie dalszego kształcenia oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla młodzieży szkolnej	Powiat zamojski,	Szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty, Gmina Zwierzyniec	2022 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba wspartych żłobków/klubów dziecięcych/przedszkoli/oddziałów przedszkolnych (szt.) – Liczba udzielonych stypendiów naukowych i sportowych (szt.) 		

1.5 Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej gminy

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie budowy/remontu/modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług kultury	Gmina Zwierzyniec, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne, instytucje kultury	2022 - 2030
Projekty w zakresie budowy/rozbudowy/modernizacji/urządzenia obiektów związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem	Gmina Zwierzyniec, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2022 - 2030
Doposażenie kół gospodyń wiejskich	Gmina Zwierzyniec, instytucje kultury, przedsiębiorcy	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2022 - 2030
Projekty aktywizujące społeczność lokalną do współuczestnictwa w propagowaniu lokalnej kultury i tradycji obszaru	Gmina Zwierzyniec, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2022 - 2030
Rozbudowa oferty wydarzeń kulturowych, rozwój działalności biblioteki publicznej	Gmina Zwierzyniec, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2022 - 2030
Remont domu Aleksandry Wachniewskiej	Zarządca nieruchomości	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne, WKZ	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w ciągu roku (szt.)		

1.6 Zwiększenie zaangażowania ludzi młodych w środowisku lokalnym

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Rozwój i doskonalenie różnych form i narzędzi integracji społecznej i zawodowej dla młodzieży	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe,	2022 – 2030
Projekty w zakresie utworzenia / rozwoju klubów i kół zainteresowań	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, instytucje kultury	2022 – 2030
Projekty dla młodzieży i dzieci z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, instytucje kultury	2022 – 2030
Rozwój inicjatyw (zajęć, warsztatów, spotkań) łączących i integrujących lokalną społeczność	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, instytucje kultury	2022 – 2030
Rozwój różnych technik i narzędzi partycypacyjnych w kluczowych obszarach współpracy władz samorządowych z młodzieżą i ludźmi młodymi (Rada Młodych);	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, instytucje kultury	2022 – 2030
Rozwój edukacji pozaszkolnej, umożliwiającej rozwijanie zainteresowań i zapewnijającej lepszą pozycję na rynku pracy	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, instytucje kultury	2022 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	Liczba młodych uczestników (osoby do 25 roku życia) biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.)		

Główna lista wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujących się w zakres celu strategicznego I:

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Utworzenie domów seniora, klubów seniora oraz mieszkań chronionych	Utworzenie domów seniora, klubów seniora oraz mieszkań chronionych. Osoby korzystające z domów seniora będą mieć stałą pomoc przy wykonywaniu codziennych czynności, stałą opiekę pielęgniarzką i lekarską. Ponadto domy seniora i kluby seniora zapewnią stały kontakt z osobami w podobnym wieku, jak i integracji z młodym pokoleniem oraz umożliwią udział w zajęciach aktywizacyjnych, dzięki czemu osoba starsza będzie czuć się potrzebna i nie będzie samotna. Mieszkania chronione pozwolą osobom w nim mieszkającym na przygotowanie się do prowadzenia samodzielnego życia, uczestnictwa w życiu społecznym oraz ułatwią integrację społeczną.	Gmina Zwierzyniec/ podmiot prywatny	5 000 000,00	2022-2027
Adaptacja budynku SP w Żurawnicy z przeznaczeniem na mieszkania socjalne	W ramach projektu zostanie zaadaptowany budynek byłej Szkoły Podstawowej w Żurawnicy na mieszkania socjalne. Dzięki realizacji projektu zostanie rozwiązany problem braku mieszkań socjalnych w gminie Zwierzyniec.	Gmina Zwierzyniec	2 500 000,00	2022-2026
Utworzenie żłobka na terenie gminy Zwierzyniec	Planowane jest utworzenie żłobka w miejscowościach Wywłoczka i Zwierzyniec poprzez adaptację pomieszczeń szkolnych i ich odpowiednie wyposażenie oraz zatrudnienie wykwalifikowanego personelu. Realizacja zadania ułatwi rodzicom powrót do czynnego życia zawodowego po okresie opieki macierzyńskiej, dzieciom stwarza szanse na znacznie łatwiejszą adaptację w przedszkolu i płynne wejście w środowisko rówieśników. Dzieci w żłobku mają również szanse na obserwację i naśladowanie rówieśników, co rozwija ich zdolności poznawcze i behawioralne.	Gmina Zwierzyniec/ podmiot prywatny	2 000 000,00	2022-2027
Pracownia językowa	Utworzenie i zakup niezbędnego wyposażenia dla pracowni do nauki języków obcych w formie indywidualnych stanowisk dla uczniów szkoły podstawowej w Zwierzyniu.	Gmina Zwierzyniec	100 000,00	2022-2024
Tablet dla klasy	Zakup tabletów, dla uczniów Szkoły Podstawowej w Zwierzyniu, z oprogramowaniem umożliwiającym realizację treści podstawy programowej z wykorzystaniem IT na różnych lekcjach.	Gmina Zwierzyniec	80 000,00	2022-2023
Zakreślenie w przestrzeni - aranżacja korytarzy szkolnych	Korytarze szkolne są tłem do codziennych aktywności uczniów, w których nie tylko się uczą, ale i nawiązują wspólne relacje. Zaaranżowanie tych przestrzeni wpływa na rozwój, zachowanie i samopoczucie uczniów. Zakup wielofunkcyjnych mebli do Szkoły Podstawowej w Zwierzyniu, sprawi, że nowoczesny korytarz szkolny zapewni uczniom funkcjonalną, bezpieczną i praktyczną przestrzeń do nauki, odpoczynku. Odpowiednie dekoracje i gry montowane na stałe wpłyną na podniesienie poziomu bezpieczeństwa.	Gmina Zwierzyniec	70 000,00	2022-2024
Utworzenie sal zajęć specjalistycznych	Zakup wyposażenia do pracowni przy Szkole Podstawowej w Zwierzyniu z atrakcyjnym dla dzieci ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi zestawem urządzeń i pomocy dydaktycznych. Wdrożenie nowych rozwiązań przyczyni się do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Gmina Zwierzyniec	60 000,00	2022-2026

Zakup wyposażenia do stolówek szkolnych i placówek oświatowych na terenie gminy Zwierzyniec	Zakup wyposażenia do stolówek szkolnych i placówek oświatowych na terenie gminy Zwierzyniec, odpowiadającego bieżącym potrzebom i wymogom sanitarnym i estetycznym.	Gmina Zwierzyniec	100 000,00	2022-2024
Wspieranie nauczycieli w procesie podnoszenia kwalifikacji zawodowych	Wspieranie nauczycieli w procesie podnoszenia kwalifikacji zawodowych.	Gmina Zwierzyniec	30 000,00	2022-2030
Przebudowa, remont i doposażenie obiektów Technikum im. Jana Zamoyskiego w Zwierzyncu	Przebudowa, remont i doposażenie obiektów Technikum im. Jana Zamoyskiego w Zwierzyncu. Zadanie obejmuje m.in. wymianę pokrycia dachowego, termomodernizację budynków, wymianę stolarki okiennej-drzwiowej, doposażenie sal, zagospodarowanie terenów wokół budynków.	Powiat zamojski	10 000 000,00	2022-2027
Budowa, przebudowa, remont, doposażenie świetlic wiejskich i remiz OSP na terenie Gminy Zwierzyniec	Zadanie obejmuje m.in. docieplenie budynków, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, adaptację pomieszczeń, dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, doposażenie w niezbędny sprzęt i tabor. Dzięki realizacji projektu powstaną miejsca służące aktywizacji społeczności lokalnej z terenu gminy Zwierzyniec.	Gmina Zwierzyniec	3 000 000,00	2022-2027
Klub Podróżnika.	Utworzenie koła podróżniczego przy Szkole Podstawowej w Zwierzyncu, którego celem będzie rozwój aktywnej turystyki krajowej. We współpracy m.in z RPN uczniowie będą organizowali aktywne wypoczynek na terenie parków narodowych i innych obszarach atrakcyjnych turystycznie (np. pobyty i wypoczynek w warunkach turystycznych - namioty)	Gmina Zwierzyniec	30 000,00	2022-2024
Przebudowa i remont pomieszczeń I piętra w budynku kina Skarb w Zwierzyncu na potrzeby seniorów z gminy Zwierzyniec.	Celem projektu jest stworzenie niezależnej przestrzeni przyjaznej aktywnym seniorom i poprawa jakości życia osób w wieku 60+ z terenu gminy Zwierzyniec, zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, integracja społeczna środowiska oraz aktywizacja osób starszych. W związku z tym, że brakuje miejsca dla aktywnych starszych osób, które chciałyby się spotykać, uczestniczyć w zajęciach ruchowych, warsztatach edukacyjnych i wspólnie spędzać czas. Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia miejsca, przyjaznego aktywnym seniorom. W ramach projektu planowana jest m.in. przebudowa i remont pomieszczeń, wymiana stolarki okiennej, modernizacja istniejącej instalacji sanitarnej i elektrycznej, konieczność zainstalowania windy lub platformy/podnośnika.	Gmina Zwierzyniec	750 000,00	2022-2025
Razem			23 720 000,00	

Wyżej wymienione inwestycje stanowią realny do wykonania wariant projektu, są one podstawą do dalszych prac planistycznych i wdrożeniowych. Na etapie opracowania dokumentu pojawiły się propozycje przedsięwzięć, które ze względu na swój charakter i spodziewane rezultaty należy wskazać w przedmiotowym dokumencie. Jednak ich prawdopodobna realizacja w okresie obowiązywania strategii nie będzie możliwa z powodów m.in. nieuregulowania

prawa własności lub braku podmiotu (inwestora), który podjąłby się realizacji projektu. Dla tej grupy inwestycji stworzono listę rezerwową i zaprezentowano ją w poniższej tabeli.

Lista rezerwowa projektów/przedsięwzięć zidentyfikowanych w ramach celu I.

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Szkoła Muzyczna I stopnia	Utworzenie Szkoły Muzycznej w Zwierzyńcu. (Zwierzyńskie dzieci wożone są do Szczębrzeszyna i Zamościa na naukę gry na wybranym instrumencie. Nie wszystkie dzieci mają taką możliwość. Zwierzyniec ma tradycje kształcenia muzycznego)	Gmina Zwierzyniec/ podmiot prywatny / Organizacje pozarządowe	500 000,00	2024 - 2030
Budowa basenu przy Szkole Podstawowej w Zwierzyńcu	Zadanie będzie obejmować wybudowanie basenu połączonego z budynkiem szkoły podstawowej. Grupami docelowymi są przede wszystkim dzieci, uczniowie szkół, dzieci przedszkolne, także osoby dorosłe, osoby starsze, młodzież. Przewiduje się prowadzenie zajęć dla dzieci szkół podstawowych i przedszkola. Obiekt może być udostępniany mieszkańcom Gminy Zwierzyniec, a także wszystkim chętnym z okolic, w tym turystom.	Gmina Zwierzyniec	10 000 000,00	2022- 2030
Razem			10 500 00,00	

Cel strategiczny II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE

Stworzenie atrakcyjnej przestrzeni do życia, pracy i wypoczynku stanowi podstawę do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców. Ład przestrzenny uwzględnia bowiem w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Dlatego też, stanowi on niezbędny element zrównoważonego rozwoju Gminy Zwierzyniec. Szkieletem każdego układu przestrzennego jest sieć dróg mająca wpływ na obsługę mieszkańców oraz funkcjonowanie podmiotów gospodarczych. Na atrakcyjność miejsca zamieszkania mają wpływ natomiast walory przyrodnicze i krajobrazowe, architektura, układ urbanistyczny oraz poziom bezpieczeństwa.

Wyjątkowy potencjał turystyczny Zwierzyńca stanowi ważny kierunek rozwoju gminy. Wpływa na to malownicze położenie Gminy na brzegu rzeki Wieprz w otoczeniu wzgórz i lasów Roztoczańskiego Parku Narodowego. Rozwój przestrzenny i gospodarczy Zwierzyńca nierozdzielnie związany jest z działalnością Ordynacji Zamojskiej. Poza śladami prehistorycznego osadnictwa Gmina Zwierzyniec dysponuje historycznymi układami przestrzennymi jednostek osadniczych wraz z siecią drożną, zespołami i obiektami zabytkowymi, zespołami tradycyjnego budownictwa i zachowanym krajobrazem kulturowym.

Wraz ze wzrastającym zainteresowaniem turystów obszarem Roztocza pojawiły się problemy m.in. z dostępnością do usług okoloturystycznych, brakiem infrastruktury lub nieodpowiednim poziomem jakości usług kulturalno – rekreacyjnych. Odpowiedzią na te problemy jest ożywienie przestrzeni i obiektów zabytkowych i udostępnienie ich na cele turystyczne, poszerzenie oferty kulturalnej, modernizacja obiektów sportowych oraz rozwój usług noclegowych i gastronomicznych.

Planując dalszy rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny Gminy Zwierzyniec należy mieć na uwadze uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe Roztoczańskiego Parku Narodowego wyznaczonego na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1974 r. w sprawie utworzenia Roztoczańskiego Parku Narodowego. Należy przy realizacji inwestycji uwzględnić zasady ochrony środowiska zabezpieczające Park przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych zdefiniowane w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 19 kwietnia 2018r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Roztoczańskiego Parku Narodowego (Dz. U. z 2018r. poz. 1081).

Dodatkowo, przy planowaniu dalszego rozwoju Zwierzyńca, należy mieć na uwadze uwarunkowania historyczne i zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Szczególnie chroniona jest część układu przestrzennego Zwierzyńca wpisanego do rejestru zabytków województwa lubelskiego na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków znak: KL.IV-534-3/78 z dnia 6 lipca 1978 r. pod numerem A/1304. Przy realizacji wszelkich inwestycji należy uwzględnić zasady ochrony zabytków ich układów z zadrzewieniami i zasady zabezpieczające dziedzictwo przed zniszczeniem.

II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE

2.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej i poziomu bezpieczeństwa drogowego w gminie

2.2 Poprawa atrakcyjności, estetyki i dostępności przestrzeni publicznej

2.3 Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych

2.4 Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturowej gminy

2.5 Poprawa bezpieczeństwa publicznego w gminie

Realizacja konkretnych działań, które zamieszczono w poniższych tabelach, stanowi gwarancję osiągnięcia celu strategicznego i rozwijających go celów szczegółowych.

2.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej i poziomu bezpieczeństwa drogowego w gminie

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Współpraca i lobbing władz lokalnych w zakresie modernizacji/rozbudowy infrastruktury dróg wojewódzkich, w tym również ścieżek rowerowych	Zarząd Dróg Wojewódzkich podlegający Samorządowi Województwa Lubelskiego	Gmina Zwierzyniec oraz sąsiednie JST	2022 – 2030
Współpraca i wsparcie finansowe w zakresie modernizacji /rozbudowy infrastruktury dróg powiatowych, w tym również ścieżek rowerowych	Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Zamojski, Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec oraz sąsiednie JST	2022 – 2030
Projekty w zakresie realizacji konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych (budowy/ rozbudowy/modernizacji/ remontów) w zakresie rozbudowy infrastruktury dróg gminnych i wewnętrznych oraz ścieżek rowerowych	Gmina Zwierzyniec,	Sąsiednie JST, Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Zamojski, Zarząd Dróg Wojewódzkich, organizacje pozarządowe, Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec	2022 – 2030
Projekty w zakresie budowy parkingów i miejsc	Gmina Zwierzyniec	Zarząd Dróg Powiatowych	2022 – 2030

przeładkowych, w szczególności przy budynkach użyteczności publicznej oraz atrakcjach turystycznych jak również budowa dworca komunikacji publicznej		podlegający pod Powiat Zamojski, Zarząd Dróg Wojewódzkich, sąsiednie JST, zarządcy nieruchomości, Konserwator Zabytków	
Rozbudowa i remonty drogowej infrastruktury towarzyszącej, m.in. chodniki, pełne oznakowanie pionowe, wiaty przystankowe, parkingi	Gmina Zwierzyniec, Zarząd Dróg Wojewódzkich podlegający Samorządowi Województwa Lubelskiego, Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Zamojski	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, zarządcy dróg	2022 - 2030
Projekty w zakresie budowy/rozbudowy infrastruktury szybkiego internetu (infrastruktury szkieletowej i węzłowej)	Przedsiębiorcy	Gmina Zwierzyniec, Centrum Projektów Polska Cyfrowa (CPPC)	2022 - 2030
Budowa obwodnicy miasta Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec, Zarząd Dróg Wojewódzkich podlegający Samorządowi Województwa Lubelskiego, Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Zamojski	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, zarządcy dróg	2022 - 2030
Budowa miasteczek drogowych/rowerowych dla dzieci i młodzieży	Gmina Zwierzyniec	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, zarządcy dróg	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Długość dróg gminnych wyremontowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wybudowanych (m) – Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m) – Wydatki Gmina na transport i łączność (w rozdziale 60016)- Drogi publiczne gminne 		

2.2 Poprawa atrakcyjności, estetyki i dostępności przestrzeni publicznej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie odnowy/ rewitalizacji/modernizacji/ uporządkowania przestrzeni publicznych i obiektów użyteczności publicznej (w tym również uporządkowanie sieci przesyłowych i likwidacja napowietrznych)	Gmina Zwierzyniec, Powiat Zamojski	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, konserwator zabytków, kościoły i związki wyznaniowe	2022 – 2030
Projekty w zakresie odbudowy/ remontów/modernizacji zasobu zabytków i obiektów o znaczeniu kulturowym	Gmina Zwierzyniec, instytucje kultury,	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, konserwator zabytków, kościoły i związki wyznaniowe, Powiat Zamojski	2022 - 2030
Projekty w zakresie rewitalizacji przestrzeni i obiektów należących do osób prywatnych	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe, konserwator zabytków	2022 – 2030
Aktualizacja i opracowanie zmian dokumentów	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe,	2022 - 2030

planistycznych i rewitalizacyjnych Gminy		przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, konserwator zabytków, kościoły i związki wyznaniowe, Wody Polskie oraz sąsiednie JST, Roztoczański Park Narodowy	
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	–	Liczba odnowionych obiektów zabytkowych, sakralnych i obiektów przyrodniczych	

2.3 Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Zachowanie bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych poprzez ochronę lasów i ekosystemów rzecznych i łąkowych (projekty inwestycyjne i naukowo-badawcze).	Gmina Zwierzyniec, Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zarząd Parków Krajobrazowych, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, Wody Polskie	2022 – 2030
Właściwa ochrona i zachowanie krajobrazu i bioróżnorodności przyrodniczej (projekty inwestycyjne i naukowo-badawcze) w tym objęcie obiektów nowymi formami ochrony (pomniki przyrody).	Gmina Zwierzyniec	Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zarząd Parków Krajobrazowych, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Zachowanie bogactwa i walorów dziedzictwa kulturowego	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, szkoły, przedszkola, instytucje kultury	2022 – 2030
Renowacja i konserwacja zabytków i obszarów zabytkowych na terenie Gminy Zwierzyniec, bieżąca aktualizacja dokumentów związanych z ochroną zabytków (Gminna Ewidencja Zabytków, Gminny Program Opieki Nad Zabytkami).	Gmina Zwierzyniec, Powiat Zamojski, przedsiębiorcy,	Organizacje pozarządowe, szkoły, przedszkola, instytucje kultury, Wojewódzki Konserwator Zabytków, Kościoły i związki wyznaniowe, wspólnoty mieszkaniowe	2022 – 2030
Wykonanie tablic informujących o walorach przyrodniczych i kulturowych	Gmina Zwierzyniec, Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2022 – 2030
Tworzenie tras historycznych dla dorosłych i dzieci oraz modernizacja istniejących tras (uzupełnienie o obiekty małej architektury)	Gmina Zwierzyniec, Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2022 – 2030
Zachowanie tradycyjnej zabudowy mieszkaniowej oraz rozpowszechnianie dawnych stylów architektonicznych	Gmina Zwierzyniec mieszkańcy	Organizacje pozarządowe, szkoły, przedszkola, instytucje kultury	2022 – 2030
Współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony przyrody i środowiska	Gmina Zwierzyniec	Sąsiednie JST	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	–	Liczba działań zabezpieczających zasoby przyrodnicze i kulturowe przed wpływem negatywnych czynników zewnętrznych	

2.4 Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturowej gminy

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni,	Okres realizacji
--	---	---	------------------

		organizacyjni i finansowi)	
Projekty w zakresie organizowania i promowania imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne, Gmina Zwierzyniec	Instytucje kultury	2022 - 2030
Współpraca z sektorem komercyjnym w zakresie budowy/rozbudowy obiektów noclegowych i gastronomicznych na potrzeby turystów	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym (m.in. poprawa stanu, nowe inwestycje)	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty w zakresie udostępniania na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (prace remontowe, lepsza informacja o obiektach, włączenie ich do wspólnego systemu promowania i zarządzania itp.)	Gmina Zwierzyniec Roztoczański Park Narodowy	Instytucje kultury, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Dostosowanie turystycznego zaplecza do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Zagospodarowanie zbiorników wodnych i cieków wodnych na organizację rekreacji wodnej	Gmina Zwierzyniec, Roztoczański Park Narodowy	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, Wody Polskie	2022 – 2030
Współpraca w zakresie realizacji inwestycji turystyczno-rekreacyjnych z sąsiadującymi samorządami i samorządami wyższego szczebla	Gmina Zwierzyniec	Instytucje kultury, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, inne samorządy	2022 - 2030
Rewitalizacja dawnego układu renesansowego willi - prace archeologiczne początkujące odkrywanie i uczynienie kody renesansowego	Powiat Zamojski	Gmina Zwierzyniec/ podmiot prywatny	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba opracowanych folderów/map/publikacji/broszur/tablic informacyjnych itp., promujących gminę (szt.) – Liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność turystyczną (szt.) 		

2.5 Poprawa bezpieczeństwa publicznego w gminie

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Przedsięwzięcia inwestycyjne poprawiające bezpieczeństwo: oświetlenie uliczne, monitoring itp. oraz projekty zwiększające świadomość mieszkańców w zakresie zasad bezpieczeństwa	Gmina Zwierzyniec	sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, służby mundurowe odpowiadające za bezpieczeństwo, stowarzyszenia, szkoły, przedszkola	2022 – 2030
Bliska współpraca służb mundurowych z władzami lokalnymi w zakresie monitorowania poziomu bezpieczeństwa i przeciwdziałania jego zagrożeniom	Gmina Zwierzyniec	Powiatowa Komenda Policji, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, OSP, Park Narodowy, Lasy Państwowe	2022 – 2030
Doposażenie jednostek straży pożarnej	Gmina Zwierzyniec, OSP	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Gmina Zwierzyniec, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Stworzenie sprawnego systemu alarmowania mieszkańców przed zagrożeniami związanymi z niekorzystnymi warunkami pogodowymi, jak również działaniami zbrojnymi	Gmina Zwierzyniec, OSP	Wojewoda Lubelski, Starosta Zamojski	2022 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba doposażonych jednostek OSP z terenu gminy (szt.) 		

Główna lista wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego II:

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Wspieranie działalności jednostek OSP z terenu gminy Zwierzyniec	Budowa, przebudowa, remont, wyposażenie remiz oraz wyposażenie w sprzęt jednostek OSP na terenie gminy Zwierzyniec. Wsparte jednostki to: OSP w Zwierzyńcu, OSP Żurawnica, OSP Wywłoczka, OSP Topólcza, OSP Sochy, OSP Obrocz, OSP Kosobudy, OSP Guciów, OSP Turzyniec.	Gmina Zwierzyniec	700 000,00	2022-2027
Budowa systemu monitoringu wizyjnego niebezpiecznych miejsc na terenie miasta Zwierzyniec.	Projekt polega na m.in. zamontowaniu monitoringu wizyjnego w newralgicznych punktach miasta, co przyczyni się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, zmniejszenia przestępczości, przeciwdziałać będzie aktom wandalizmu i niszczeniu mienia.	Gmina Zwierzyniec	500 000,00	2022-2027
Modernizacja i remont sali kinowej w kinie „Skarb” w Zwierzyńcu.	Modernizacja będzie polegać na wymianie elementów wyposażenia takich jak projektor, nagłośnienie, modernizacja systemu wentylacji, klimatyzacji i ogrzewania, remont oświetlenia oraz dachu budynku. Realizacja zadania podniesie standard wyświetlania filmów, komfort ich oglądania i dostosuje salę kinową do współczesnych wymogów dla obiektów tego typu.	Gmina Zwierzyniec	3 000 000,00	2022-2025
Modernizacja /przebudowa amfiteatru w Parku Środowiskowym w Zwierzyńcu.	Budowa zadaszenia, zaplecza technicznego, podwyższenie sceny i widowni, wymiana ławek. Realizacja zadania wpłynie na poprawę stanu bezpieczeństwa i funkcjonalności amfiteatru. Stabilne zadaszenie i garderoba pozwoli na pełniejsze wykorzystanie sceny plenerowej, poprawi bezpieczeństwo użytkownika sceny, przyczyni się do zwiększenia estetyki miejsca. Podwyższenie sceny i widowni zwiększy przestrzeń dla widzów, przyczyni się do lepszego odbioru prezentowanych wydarzeń.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022-2024
Dostosowanie dostępu do Biblioteki Publicznej dla osób z niepełnosprawnością	Umożliwienie dostępności stanowi strategicznie kluczowy element do walki z wykluczeniem osób niepełnosprawnych, a zatem niezbędne jest zapewnienie takich rozwiązań technicznych, które wpłyną na poprawę jakości ich funkcjonowania w społeczeństwie. Głównym problemem generującym utrudnienia jest wysokość schodów i brak windy w Bibliotece Publicznej w Zwierzyńcu. Instalacja wspomagania w tym zakresie stanowi podstawę dostępności. W dalszej kolejności warto zapewnić czytelnikom z problemami wzrokowymi lepszej jakości doświetlenie zgromadzonych materiałów. Wymienione ograniczenia (umiejscowienie na piętrze, niewystarczające światło) wymagają odpowiedniej infrastruktury wspomagającej. Zasadniczy cel wprowadzanych zmian skupia się na usunięciu tych utrudnień, a tym samym na poprawie jakości korzystania z usług. W dalszej kolejności przyczyni się do wzrostu zainteresowania placówką wśród osób, które ze względu na skomplikowaną dostępność byłyby wykluczone z możliwości jej odwiedzania.	Gmina Zwierzyniec	1 500 000,00	2022-2024
Rewitalizacja dawnego	Realizacja zintegrowanych działań	Gmina Zwierzyniec	4 000 000,00	2022-2027

układu przestrzennego Miasta Zwierzyniec	ukierunkowanych na ograniczenie problemów społecznych, poprawę zagospodarowania przestrzennego, stanu środowiska przyrodniczego, poprawa infrastruktury, modernizację obiektów oraz poprawę jakości życia mieszkańców poprzez odnowienie zdegradowanego obszaru oraz nadanie przestrzeni właściwej funkcji.			
Zakup sprzętu i pojazdów niskoemisyjnych dla Ochotniczej Straży Pożarnej.	Zadanie obejmuje zakup sprzętu i pojazdów ratowniczo-gaśniczych w obrębie Ochotniczych Straży Pożarnych w Gminie Zwierzyniec. Zadanie przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz funkcjonowania jednostek OSP na terenie gminy Zwierzyniec. Wsparte jednostki to: OSP w Zwierzyni, OSP Żurawnica, OSP Wywłoczka, OSP Topólca, OSP Sochy, OSP Obroc, OSP Kosobudy, OSP Guciów, OSP Turzyniec.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022-2027
Budowa miasteczka ruchu drogowego w Zwierzyni.	Budowa miasteczka ruchu drogowego umożliwiająca m.in. praktyczną naukę jazdy na rowerze oraz korzystanie z dróg przez pieszych. Miasteczko powstanie przy Szkole Podstawowej w Zwierzyni.	Gmina Zwierzyniec	250 000,00	2022-2028
Budowa pola golfowego wraz z towarzyszącą infrastrukturą na styku miejscowości Żurawnica, Bagno i Turzyniec.	W skład kompleksu wejdą: - 18 dołkowe pole golfowe; - pola treningowe; - budynek klubowy z restauracją, salą konferencyjną/bankietową, sauną, basenem i spa oraz pensjonatem lub hotelem; - obiekty małej architektury. Realizacja zadania pozwoli na promocję regionu poprzez organizowanie turniejów golfowych oraz imprez rekreacyjnych na bazie golfa. Pozwoli prowadzić działania niekomercyjne służące propagowaniu zdrowego stylu życia, m.in. poprzez udostępnianie pola golfowego wraz z trenerem na wizyty dzieci i młodzieży.	Gmina Zwierzyniec/podmiot prywatny	7 000 000,00	2024-2027
Budowa boiska sportowego w Wywłoczce.	W ramach projektu planowane jest wykonanie boiska sportowego wielofunkcyjnego w miejscowości Wywłoczka. Realizacja projektu przyczyni się do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez podniesienie poziomu nauczania wychowania fizycznego, rozwój umiejętności sportowych, podwyższenie jakości życia społeczności wiejskiej, co w dłuższej perspektywie będzie prowadzić do zmniejszenia różnic pomiędzy rozwojem obszarów wiejskich i miejskich. Ruch to podstawowy przejaw życia, a aktywność fizyczna w szczególności u dzieci, które są w fazie intensywnego wzrostu i rozwoju jest niezwykle ważna. Na terenach wiejskich w gminie Zwierzyniec nie ma tego typu boiska. Aktualnie dzieci ze szkoły Filialnej w Wywłoczce mają do dyspozycji tylko salę sportową oraz tereny zielone, przylegające do szkoły. Biorąc pod uwagę potencjał obszaru, przeznaczanego na wielofunkcyjne boisko, nowa infrastruktura sportowa dałaby ogromną szansę na wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży poprzez zwiększenie ich aktywności ruchowej prowadzącej do poprawy sprawności	Gmina Zwierzyniec	1 500 000,00	2022-2025

	<p>fizycznej, ogólnego stanu zdrowia czy zdolności motorycznych. Nowe boisko umożliwiłoby również uczniom szkoły Filialnej w Wywloczce dostęp do różnych dyscyplin sportowych niezależnie od statusu materialnego rodziny. Dzięki realizacji projektu wielofunkcyjne boisko będzie miejscem, w którym spotykać się będą dzieci, młodzież i dorośli w celach kulturowych, sportowych i prozdrowotnych. Wspólnie spotkania i rozgrywki przyczynią się do wzmocnienia więzi rodzinnych i międzypokoleniowych i propagowania rozwoju kultury fizycznej i aktywności ruchowej jako czynnika propagującego zdrowie.</p>			
<p>Rozbudowa i przebudowa stadionu sportowego w Zwierzyńcu.</p>	<p>W ramach projektu planowane jest m. in. wykonanie boiska sportowego bieżni wraz z urządzeniami lekkoatletycznymi, budowa budynku szatniowo – biurowego z zapleczem gospodarczym, wykonanie trybun, oświetlenia, ogrodzenia wraz zagospodarowanie otoczenia. Dzięki realizacji projektu stworzone zostaną warunki do uprawiania sportu przez dzieci, młodzież i dorosłych, doskonalenia umiejętności sportowych i dbałości o aktywność ruchową i tym samym dbałość o zdrowie. Przebudowa obiektu umożliwi rozszerzenie zakresu funkcjonalno-użytkowego stadionu, dotychczas wykorzystywanego głównie do rozgrywek piłki nożnej. Inwestycja istotnie wpłynie na podniesienie atrakcyjności sportowej Gminy Zwierzyńiec i obszaru ZSR, umożliwi organizowanie imprez sportowych na skalę nie tylko lokalną, ale także regionalną i ponadregionalną.</p>	<p>Gmina Zwierzyńiec</p>	<p>10 000 000,00</p>	<p>2022-2025</p>
<p>Zagospodarowanie przestrzeni miejskiej przy ul. Lipowej w Zwierzyńcu</p>	<p>W ramach zadania zostanie wykonany ciąg pieszo-rowerowy. Projekt obejmuje konserwację zadrzewień, nasadzenie nowych drzew i krzewów, zakup i montaż małej architektury (ławki, kosze na śmieci, altany) oraz zakup i montaż siłowni zewnętrznych i urządzeń rekreacyjno - sportowych.</p> <p>Projekt zakłada odtworzenie fragmentu zwyczajowej ścieżki nad rzeką Wieprz - ścieżka długości ok. 500 m i szerokości 1,5 m (obrzeża, utwardzona ziemia z kruszywem). Dodatkowo na wysokości ulic Dolnej, Kochanowskiego i Staszica zostaną poprowadzone wejścia do ścieżki prowadzącej wzdłuż rzeki. Wzdłuż ścieżki ustawione zostaną 2 tablice edukacyjne lub symboliczny znak w formie projektu artystycznego z opisem przeszłości dwóch znaczących miejsc dla tego terenu, tj. opis grodziska i brodu na rzece. Dodatkowo projekt zostanie uzupełniony o nasadzenia w postaci drzew i krzewów. Wzdłuż ścieżki można usytuować 4 ławki. Do nasadzeń drzew i krzewów można zaprosić mieszkańców Zwierzyńca. Zwierzyńiec, działka o nr 282 przy ul. Lipowej.</p>	<p>Gmina Zwierzyńiec/ Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej</p>	<p>2 095 000,00</p>	<p>2022-2024</p>
<p>Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na terenie</p>	<p>Wyposażenie terenów w elementy małej architektury, place zabaw, siłownie zewnętrzne itp. oraz zagospodarowanie</p>	<p>Gmina Zwierzyńiec</p>	<p>3 000 000,00</p>	<p>2022-2027</p>

Gminy Zwierzyniec	zielenią w miejscowościach Zwierzyniec, Bagno, Topólcza, Turzyniec, Obroc, Sochy, Kosobudy, Guciów, Wywloczka, Żurawnica. Stworzenie ogólnodostępnych miejsc spełniających funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe m.in. na skwerkach, w parkach, przy zalewie Rudka, przy budynkach użyteczności publicznej.			
Modernizacja parków, skwerów, zieleńców, placów i układu wodno-palacowego na terenie Zwierzynca	Projekt obejmuje inwentaryzację przyrodniczą, konserwację zadrzewień parkowych, nasadzenie nowych drzew i krzewów na obszarach zielonych, zakup i montaż nowej oraz modernizację istniejącej małej infrastruktury (ławki, kosze na śmieci, altany, alejki, kładki, pomosty itp.), zakup i montaż oraz remont silowni zewnętrznych i urządzeń rekreacyjno - sportowych.	Gmina Zwierzyniec	6 000 000,00	2022-2027
Przebudowa i remont dróg powiatowych na terenie gminy Zwierzyniec	Dzięki realizacji projektu nastąpi poprawa dostępu mieszkańców, przedsiębiorców i turystów do obszarów gospodarczych i peryferyjnych. Wykonanie nowych warstw bitumicznych, utwardzenie poboczy i zjazdów, budowa i przebudowa chodników, budowa ścieżek rowerowych biegnących wzdłuż dróg, przebudowa mostu na rzece Wieprz. Realizacja zadania pozytywnie wpłynie na warunki życia mieszkańców, jak również turystów odwiedzających Zwierzyniec. Poprawi także bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego. Wpłynie na komfort jazdy i poruszania się pieszych oraz estetykę miejscowości.	Powiat Zamojski / Gmina Zwierzyniec	40 000 000,00	2021-2030
Budowa, przebudowa i remont dróg gminnych i wewnętrznych na terenie gminy Zwierzyniec	Dzięki realizacji projektu nastąpi poprawa dostępu mieszkańców, przedsiębiorców i turystów do obszarów gospodarczych i peryferyjnych. Budowa nowych odcinków dróg, przebudowa i remont istniejących. Wykonanie nowych warstw bitumicznych, utwardzenie poboczy i zjazdów, budowa i przebudowa chodników, budowa ścieżek rowerowych biegnących wzdłuż dróg, przebudowa mostu na rzece Wieprz w miejscowości Bagno. Realizacja zadania pozytywnie wpłynie na warunki życia mieszkańców, jak również turystów odwiedzających Zwierzyniec. Poprawi także bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego. Wpłynie na komfort jazdy i poruszania się pieszych oraz estetykę miejscowości.	Gmina Zwierzyniec	25 000 000,00	2021-2030
Budowa drogi gminnej ul. Nadrzeczna, ul. Józwiakowskiego i ul. Derlatki w gminie Zwierzyniec.	Budowa dróg gminnych wraz z chodnikami w ulicach: Nadrzeczna, Józwiakowskiego, Derlatki. Celem zadania jest podniesienie parametrów technicznych drogi, poprawa bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu drogowego.	Gmina Zwierzyniec	5 000 000,00	2021-2023
Budowa, przebudowa, remont infrastruktury przy drogach (parkingi, chodniki, ciągi pieszo-rowerowe, ścieżki pieszo-rowerowe, oświetlenie, zatoki i wiaty przystankowe).	Dzięki realizacji projektu nastąpi poprawa dostępu mieszkańców, przedsiębiorców i turystów do obszarów gospodarczych i peryferyjnych. Projekt polegać będzie na poprawie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego przede wszystkim pieszych i rowerzystów.	Gmina Zwierzyniec	6 000 000,00	2021-2030
Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 858 Zarzecze – Bilgoraj –	Dzięki realizacji projektu nastąpi poprawa dostępu mieszkańców, przedsiębiorców i turystów do obszarów gospodarczych i	Zarząd Dróg Wojewódzkich /Gmina Zwierzyniec	12 000 000,00	2021-2025

Zwierzyniec - Szczepreszyn na terenie Gminy Zwierzyniec.	peryferyjnych. Wykonanie nowych warstw bitumicznych, utwardzenie poboczy i zjazdów, przebudowa chodnika, rozbudowa ścieżki rowerowej biegnącej wzdłuż drogi, przebudowa mostu na rzece Wieprz. Realizacja zadania pozytywnie wpłynie na warunki życia mieszkańców, jak również turystów odwiedzających Zwierzyniec. Poprawi także bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego. Wpłynie na komfort jazdy i poruszania się pieszych oraz estetykę miejscowości.			
Budowa tężni solankowych w Zwierzyniu.	W ramach projektu zostaną wykonane tężnie solankowe w gminie Zwierzyniec (w kilku miejscowościach) wraz zagospodarowaniem otoczenia. Tężnie będą bezpłatne dla wszystkich szukających zdrowia i wypoczynku, zarówno mieszkańców gminy Zwierzyniec, jak i turystów. Wynikiem realizacji projektu będzie podniesienie atrakcyjności turystycznej i uzdrowskiej, dbałość o zdrowie i samopoczucie mieszkańców gminy i turystów. Najlepszy efekt leczniczy osiągniemy przebywając w odległości do 10 m, zaś zalecany czas trwania inhalacji wynosi pół godziny. Minerale i mikroelementy znajdujące się w solance wchłaniane są przez błony śluzowe dróg oddechowych i skórę uzupełniając niedobór tych mikroelementów w organizmie człowieka. Działanie lecznicze solanki korzystnie wpływa na układ nerwowy, układ gruczołów dokrewnych oraz ogólną odporność organizmu.	Gmina Zwierzyniec	1 000 000,00	2023-2025
Zwiększenie dostępności cyfrowej dla mieszkańców Gminy Zwierzyniec	Budowa stacji wzmacniającej komórkowej w miejscowościach: Kosobudy, Guciów, Obroc, Sochy, w których brakuje zasięgu sieci komórkowej.	Podmiot prywatny / Gmina Zwierzyniec	4 000 000,00	2022-2027
Tworzenie punktów dostępu do Internetu	Projekt obejmuje tworzenie darmowych punktów dostępu do Internetu, budowę infrastruktury teleinformatycznej uzupełniającej istniejące zasoby w celu zmniejszenia zjawiska wykluczenia cyfrowego i zwiększenia dostępności cyfrowej dla mieszkańców Gminy Zwierzyniec	Podmiot prywatny / Gmina Zwierzyniec	400 000,00	2022-2027
Rozbudowa budynku Ośrodka Edukacyjno –Muzealnego Roztoczańskiego Parku Narodowego	Rozbudowa budynku Ośrodka Edukacyjno –Muzealnego Roztoczańskiego Parku Narodowego	Roztoczański Park Narodowy	38 000 000,00	2023-2028
Budowa wieży widokowej w koronach drzew.	Budowa wysokiej wieży widokowej w miejscu pozwalającym uzyskać maksymalną widoczność na strefę krawędziową Roztocza Środkowego. Lokalizacja: Roztoczańskiego Parku Narodowego	Roztoczański Park Narodowy	400 000,00	2023 –2028
Roztoczański system tras rowerowych	Budowa nowych i rozbudowa istniejących tras rowerowych i połączenie ich w bezpieczną, atrakcyjną i spójną sieć, zaprojektowaną zgodnie ze standardami projektowymi dla tras rowerowych Województwa Lubelskiego. Trasy rowerowe w przebiegu przez teren RPN	Roztoczański Park Narodowy	1 000 000,00	2023 –2030
BikeLike Roztocze	Realizacja „Planu współpracy transgranicznej w zakresie promocji i zachowania dziedzictwa naturalnego	Roztoczański Park Narodowy	2 000 000,00	2023 –2027

	Roztocza polsko – ukraińskiego na lata 2020-2027”. Głównymi produktami, które zostaną wytworzone w ramach projektu są: wydarzenia transgraniczne, promocja Roztocza (m.in. publikacje), opracowanie dokumentu strategicznego dotyczącego ochrony i promocji dziedzictwa naturalnego, nowa i zmodernizowana infrastruktura turystyczna, usługi i produkty turystyczne zwiększające wykorzystanie dziedzictwa naturalnego w turystyce.			
Utworzenie Geoparku „Kamienny Las” na Roztoczu.	Zwiększenie skuteczności wspólnej promocji regionu. Zagospodarowanie i ochrona geostanowisk, budowa infrastruktury punktowej i liniowej związanej z obsługą geostanowisk.	Roztoczański Park Narodowy	1 000 000,00	2023 –2030
Łąka kwietna przy ulicy Lipowej	Łąka kwietna zostanie utworzona z gatunków kwiatów wieloletnich oraz nasion jednorocznych, co pozwoli na kwitnienie łąki w pierwszym roku (ok. 2-3 miesiące od wysiania). Dodatkowo poprawienie już istniejącej zwyczajowej ścieżki, przecinającej działkę nr 323, tj. obłożenie ścieżki obrzeżami i utwardzeniem jej ziemią z kruszywem (długość ścieżki 40 m i szerokości 1,5 m). Wymagane jest zabezpieczenie przed wjeżdżaniem na ścieżkę samochodów – ustawienie drewnianych słupków z taśmą odbłaskową, jeden do strony wejścia od ul. Lipowej i 10 słupków co 3 m (od ul. Hłaski), tak aby nie utrudniały wejścia na ścieżkę pieszym, osobom niepełnosprawnym, prowadzącym wózki z dziećmi i rowerzystom. Do prac przy założeniu łąki kwietnej zostaną zaproszeni mieszkańcy Zwierzynca, w tym młodzież ze Szkoły Podstawowej w Zwierzyncu - prace przy przygotowaniu gruntu i wysiew nasion.	Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej / Gmina Zwierzyniec	35 000,00	2023
Ślad grodziska	Przeprowadzenie badań archeologicznych mających na celu dokładną analizę stanowiska w miejscowości Guciów. Przygotowanie i umieszczenie tablicy informacyjnej w lokalizacji dawnego grodziska.	Gmina Zwierzyniec	50 000,00	2023 - 2024
Spójna sieć ścieżek rowerowych	Zapewnienie ciągłości ścieżek rowerowych (np. na przejazdach kolejowych). Dostosowanie ścieżek rowerowych na terenie gminy Zwierzyniec do standardów projektowych dla tras rowerowych Województwa Lubelskiego oraz dobrych praktyk.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2023 - 2030
Terapia Kneippa	Woda ze źródeł nad rzeką Wieprz ma temperaturę około 10 stopni Celsjusza. Terapia Kneippa to zabiegi, w których wykorzystuje się oddziaływanie na skórę czynnika termicznego w postaci strumienia zimnej wody (10-12 °C) o niskim ciśnieniu. Polewanie metodą Ks. Kneippa to program regeneracyjno-leczniczy oparty na dobroczynnym działaniu wody. Projekt zakłada utworzenie miejsca zabiegów terapeutycznych w mieście Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec	40 000,00	2023 - 2024
Organizacja turystyki historycznej i zwiększenie atrakcyjności obiektów kultury i dziedzictwa	Projekt promocyjny. Zwierzyniec ze swoimi zabytkami i dziedzictwem powinien położyć dodatkowy nacisk na przyciągnięcie turystów zainteresowanych tematyką historyczną.	Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej / Gmina Zwierzyniec	800 000,00	2023 - 2030

dla turystów			
Razem		182 175 000,00	

Wyżej wymienione inwestycje stanowią realny do wykonania wariant projektu, są one podstawą do dalszych prac planistycznych i wdrożeniowych. Na etapie opracowania dokumentu pojawiły się propozycje przedsięwzięć, które ze względu na swój charakter i spodziewane rezultaty należy wskazać w przedmiotowym dokumencie. Jednak ich prawdopodobna realizacja w okresie obowiązywania strategii nie będzie możliwa z powodów m.in. nie uregulowania prawa własności lub braku podmiotu (inwestora), który podjąłby się realizacji projektu. Dla tej grupy inwestycji stworzono listę rezerwową i zaprezentowano ją w poniższej tabeli.

Lista rezerwowa projektów/przedsięwzięć zidentyfikowanych w ramach celu II.

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Budowa kompleksu sportowo - rekreacyjnego przy ul. Armii Krajowej w Zwierzyńcu.	Projekt obejmuje budowę hali sportowej z basenem, ścianką wspinaczkową, budowę kręgielni, instalację kopuły pneumatycznej nad boiskiem „Orlik” oraz przebudowę i rozbudowę stadionu KS „Sokół” o zaplecze z infrastrukturą (szatnie, sanitariaty, pokój dla sędziów, itp.), trybuny, bieżnię tartanową, poprawa nawierzchni stadionu, itp. Realizacja zadania spowoduje wzrost konkurencyjności na rynku usług sportowo-rekreacyjnych gminy Zwierzyniec, wzrost świadomości wśród klientów oraz ich wymagań wobec usługodawców. Ponadto budowa kompleksu pozwoli uprawiać sport, w którym akcent położony jest na samą działalność ruchową i obejmuje dzieci, młodzież, dorosłych i ludzi starszych, którzy podejmują działalność ruchową z pobudek rekreacyjnych i zdrowotnych, pragnąc w ten sposób znaleźć odpoczynek po pracy, odprężenie psychiczne, podnieść lub utrzymać jak najdłużej swą sprawność fizyczną.	Gmina Zwierzyniec	25 000 000,00	2024-2027
Osiedle Nad Rzeką - modelowe osiedle miasta-ogrodu	Przygotowanie wspólnie z mieszkańcami propozycji zmiany organizacji, uspokojenia ruchu oraz estetyzacji przestrzeni publicznej na Osiedlu Nad Rzeką - konsultacje społeczne z wykorzystaniem szerokiego wachlarza dobrych praktyk. Remont dróg osiedlowych. Koncepcja rewitalizacji zakłada utworzenie standardu urbanistycznego, systematyczne podnoszenie jakości przestrzeni oraz adaptację do współczesnych potrzeb i stylu życia w mieście-ogrodzie. W ramach projektu zastosowane zostaną rozwiązania urbanistyczne nawiązujące do historii, zarazem dostosowane do obecnych warunków. Dobrane zostanie optymalne ułożenie wielu funkcji w działkach ulic i skrzyżowań, w odpowiednich proporcjach i powiązaniach, z zachowaniem maksymalnej funkcjonalności. Wydzielone zostaną miejsca do parkowania, wprowadzona zostanie nowa zieleń. Przetestowany standard urbanistyczny będzie możliwy do zaadaptowania w pozostałych częściach Miasta Zwierzyniec. Zwierzyniec, Osiedle Nad Rzeką (ograniczone ulicami Zamojska, Lipowa, Hłaski, Dębowa)	Gmina Zwierzyniec, Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej	4 000 000,00	2023 - 2030

Rewitalizacja i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego i naturalnego założenia willowo-parkowego w Zwierzyńcu	Wykazanie potencjału europejskiego dziedzictwa kulturowego obszaru jako potężnego katalizatora gospodarczego, społecznego i środowiskowego dla regeneracji, zrównoważonego rozwoju, wzrostu gospodarczego i poprawy dobrostanu ludzi i środowisk życia. Kontynuowanie prac związanych z rewitalizacją zabytkowego centrum Zwierzyńca opisanych w "Projekcie Rewaloryzacji Założenia Pałacowo-Parkowego w Zwierzyńcu" autorstwa Garden Concept 2012 r. Prace badawcze. Prace projektowe. Realizacja projektu. (Możliwość rozszerzenia działań o park środowiskowy, willę "Borowianka", willę Potockich i Kosteckich oraz budynek dawnego hotelu "Jodła", nowy budynek w miejscu "Starej Szkoły", browar, austerię, oberżę, dom Aleksandry Wachniewskiej, willę "Rózin"). Lokalizacja: centrum Zwierzyńca.	Kolegium rewitalizacji i rewaloryzacji krajobrazu kulturowego i naturalnego (partnerstwo wielosektorowe), Starostwo Powiatowe w Zamościu, Gmina Zwierzyniec, Roztoczański Park Narodowy, Lasy Państwowe	25 000 000,00	2023 - 2026
Pojemny Parking 1	Dostosowanie parkingu fabryki mebli Jobon do przyjmowania w dni wolne od pracy, będące jednocześnie szczytem ruchu turystycznego w Zwierzyńcu, samochodów osób prywatnych i autokarów. Udostępnianie będzie się odbywać odpłatnie, na zasadach określonych w zawartej umowie porozumienia. Projekt zakłada sfinansowanie zabezpieczenia terenu fabryki przed penetracją przez postronne osoby, korzystające z parkingu i montaż automatycznych bramek poboru opłat. Lokalizacja: Zwierzyniec, ul. Biłgorajska 14	Gmina Zwierzyniec / Jobon sp. z o.o.	300 000,00	2023 - 2030
Odtworzenie wiejskiej rezydencji Zamoyskich – prace koncepcyjne	Opracowanie Koncepcji odtworzenia wiejskiej rezydencji Zamoyskich – willi renesansowej, która dała początek miejscowości. Budynek o wymiarach 60x12 m zbudowany z bali modrzewiowych był miejscem nie tylko wypoczynku, ale również spotkań odwiedzających kolejnych ordynatów gości – w tym królów Polski. Odtworzenie willi będzie służyło, jako miejsce spotkań, konferencji, seminariów, by wcielić w życie myśl Jana Zamoyskiego „Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie...”. W rama projektu wykonane zostaną również ekspertyzy.	Gmina Zwierzyniec/ Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej	500 000,00	2024-2027
Wyborny Deptak	Utworzenie deptaku łączącego skrzyżowanie ulic Biłgorajskiej i Zamojskiej z OEM RPN (i Stawami Echo). Zmiana wyglądu budek handlowych na ul. Wachniewskiej. Przekształcenie w deptak ulicy Browarnej (zgodnie z nakazem obowiązującego MPZP). Wykonanie nowej nawierzchni na ulicy Browarnej. Utworzenie przejścia łączącego ulicę Browarną z OEM RPN - nowa nawierzchnia, zabezpieczenie terenu, utworzenie dedykowanej przestrzeni handlowej. (Można rozważyć dopuszczenie ogólnego ruchu kołowego na ul. Browarnej poza sezonem turystycznym.) Lokalizacja: Zwierzyniec, deptak na ulicy Wachniewskiej, ul. Browarna	Gmina zwierzyniec, Powiat zamojski, Roztoczański Park Narodowy, Perła Browary Lubelskie, Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskie	5 000 000,00	2024
Wielki Bulwar	Połączenie oświetlonym bulwarem Zalewu Rudka z Kaplicą w Wywłoczce (z zachowaniem zieleni wysokiej).	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	5 000 000,00	2023 - 2025

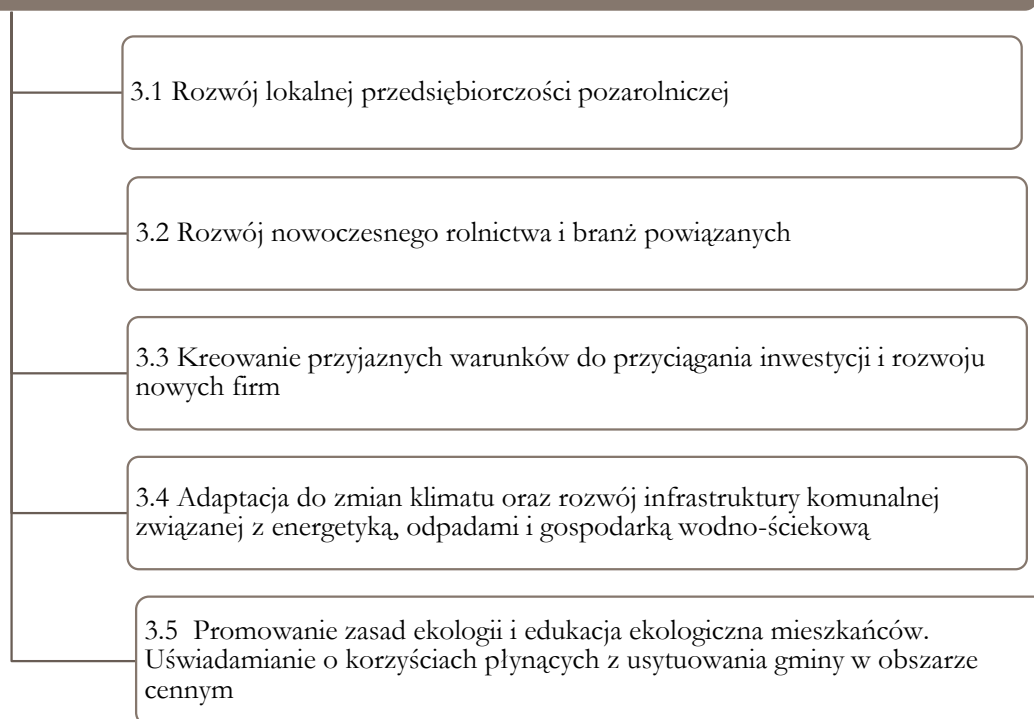
	Na terenie centrum Zwierzyńca bulwar po obu stronach rzeki.	/ Gmina Zwierzyniec		
Wielki Bulwar cd.	Połączenie Kaplicy w Wywloczce z mostem przy "Młynie Kawęczyńskim" (na drodze gminnej nr 110346 L Kawęczyn - Brody Małe) utwardzoną ścieżką pieszo-rowerową. Lokalizacja: tereny wzdłuż rzeki Wieprz.	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie / Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2023 - 2024
Kładka do Osiedla Nad Rzeką	Przywrócenie zwyczajowej kładki i ścieżki łączących ulicę Lipową z ulicą Bilgorajską przez działkę nr 214. Uzupełnienie projektu Wielki Bulwar. Lokalizacja: Zwierzyniec, działki 214, 281, 282	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie / Gmina Zwierzyniec	100 000,00	2024 - 2025
Razem			66 900 000,00	

Cel strategiczny III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Gmina Zwierzyniec jest jedną z piętnastu gmin powiatu zamojskiego i jej potencjał gospodarczy oparty jest głównie o rynek usług turystycznych i okoloturystycznych. Atutem Gminy są walory przyrodnicze, które mogą przyciągnąć inwestorów, nowych przedsiębiorców i turystów. Gmina dysponuje cennymi zasobami przyrodniczymi, które należy chronić, a z drugiej strony udostępniać do celów gospodarczych, a głównym takim zasobem jest las i jego produkty. Należy podkreślić jednak, że rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Zwierzyniec powinien opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju. Oznacza on dążenie do równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi i wymaganiami ochrony środowiska. Inaczej mówiąc, zapewnienie takiej skali działalności gospodarczej, która nie będzie powodować negatywnych konsekwencji ujawniających się w środowisku.

Cel strategiczny III zakłada poprawę stanu i jakości środowiska przyrodniczego, w szczególności poprawę czystości wód powierzchniowych oraz powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu w oparciu o nowoczesne rozwiązania i istniejące zasoby.

III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Realizacja konkretnych działań, które zamieszczono w poniższych tabelach, stanowi gwarancję osiągnięcia celu strategicznego i rozwijających go celów szczegółowych.

3.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości pozarolniczej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Organizacja kursów i szkoleń służących zdobywaniu przez mieszkańców gminy nowych kwalifikacji nierolniczych	Gmina Zwierzyniec, ODR, Powiatowy Urząd Pracy	organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu	2022 - 2030
Wspieranie organizacji szkoleń oraz doradztwa dla przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych	Gmina Zwierzyniec, Powiatowy Urząd Pracy	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, instytucje finansowe	2022 – 2030
Wsparcie przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania środków bezzwrotnych na projekty w zakresie poprawy efektywności energetycznej, wprowadzania na rynek nowych produktów i usług, zdobywania nowych rynków itp.	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu	2022 – 2030
Wsparcie przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania środków zwrotnych na swój rozwój (w tym pożyczki i kredyty preferencyjne, kredyty komercyjne, fundusze inwestycyjne itp.)	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, instytucje finansowe	2022 - 2030
Wspieranie organizacji szkoleń i poradnictwa zawodowego na temat podnoszenia kwalifikacji, wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, Urząd Pracy	2022 - 2030
Pozyskiwanie nowych terenów pod inwestycje poprzez wykup, scalanie lub zamianę gruntów	Gmina Zwierzyniec	-	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> - Wskaźnik bezrobocia (%) - Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON (szt.) 		

3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa i branż powiązanych

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Wspieranie powstawania ekologicznych i specjalistycznych gospodarstw rolnych	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 - 2030
Wsparcie dla organizacji szkoleń i kursów z zakresu tematyki rolnictwa i prowadzenie produkcji rolnej na obszarach ochrony przyrody	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Wspieranie modernizacji gospodarstw rolnych z przeznaczeniem na gospodarstwa agroturystyczne produkujące ekologiczną żywność dla turystów	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Szkolenia i doradztwo dla rolników w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz pozyskiwania funduszy unijnych	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Efektywne wykorzystanie systemu płatności bezpośrednich oraz dopłat (do produkcji roślinnej oraz zwierzęcej jak również z racji uczestnictwa w ekoschematach)	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Efektywne wykorzystanie systemu wsparcia na restrukturyzację i modernizację gospodarstw rolnych, w tym projekty w zakresie energooszczędności i OZE w gospodarstwach rolnych	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Projekty w zakresie: scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym, zakładające ciągłość użytkowania gruntów i zachowanie ich struktury	Powiat zamojski	Rolnicy, Gmina Zwierzyniec	2022 – 2030
Działania informacyjno-promocyjne w zakresie tworzenia grup producenckich na terenie gminy	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030

Projekty w zakresie budowania wiedzy i świadomości producentów rolnych w zakresie możliwości zwiększania wartości swoich produktów (np. poprzez przetworzenie, sprzedaż bezpośrednią, lepsze wykorzystanie produktów ubocznych i odpadów, produkcję ekologiczną i zrównoważoną itp.)	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Projekty w zakresie marketingu i sprzedaży produktów lokalnych (tradycyjna sprzedaż na targowiskach lokalnych, sprzedaż za pomocą internetu, itp.)	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 – 2030
Wspieranie dostosowania gospodarstw rolnych do zmian technologicznych i rynkowych w celu zwiększenia konkurencyjności produkcji rolnej gospodarstw	Gmina Zwierzyniec	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba działań informacyjnych gminy w zakresie rozwoju rolnictwa (szt.) – Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego (szt.) 		

3.3 Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągania inwestycji i rozwoju nowych firm

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Doradztwo w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej	Gmina Zwierzyniec	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe	2022 - 2030
Budowanie zasobu dobrych praktyk w biznesie	Gmina Zwierzyniec, przedsiębiorcy	Przedsiębiorcy, mieszkańcy, organizacje pozarządowe	2022 - 2030
Rozwijanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych	Gmina Zwierzyniec	Instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Wprowadzenie ulatwień organizacyjno-administracyjnych dla przedsiębiorców	Gmina Zwierzyniec	Instytucje otoczenia biznesu	2022 – 2030
Przygotowanie terenów pod inwestycje, promocja oferty gospodarczej gminy i przyciąganie inwestycji z zewnątrz	Gmina Zwierzyniec	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe-	2022 – 2030
Promocja edukacji zawodowej i dostosowywanie jej do potrzeb przedsiębiorców	Powiat Zamojski	Gmina Zwierzyniec, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Optymalne wykorzystanie dostępnych programów i instrumentów w zakresie doskonalenia zawodowego i uczenia się przez całe życie	Powiat Zamojski, Gmina Zwierzyniec	Szkoły, organizacje pozarządowe, powiatowy urząd pracy	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba udzielonego doradztwa podmiotom gospodarczym		

3.4 Adaptacja do zmian klimatu oraz rozwój infrastruktury komunalnej związanej z energetyką, odpadami i gospodarką wodno-ściekową

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Wspieranie produkcji energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych oraz promocja odnawialnych źródeł energii wśród mieszkańców	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe,	2022 – 2030
Wsparcie działań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe,	2022 – 2030

Projekty związane z termomodernizacją i wymianą źródeł ciepła oraz minimalizacja zanieczyszczeń powietrza ze wszystkich źródeł (z uwzględnieniem ograniczenia niskiej emisji)	Gmina Zwierzyniec, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Podmioty publiczne, mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Projekty w zakresie inteligentnego oświetlenia ulicznego, w tym oświetlenia LED	Gmina Zwierzyniec	zarządcy dróg	2022 - 2030
Projekty w zakresie budowy/rozbudowy infrastruktury PSZOK	Gmina Zwierzyniec	ZGK, przedsiębiorcy	2022 - 2030
Usuwanie dzikich wysypisk śmieci oraz odpadów z folii rolniczej, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big Bag	Gmina Zwierzyniec	ZGK, przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne	2022 - 2030
Projekty w zakresie lepszej organizacji selekcji i zbierania odpadów powstających u źródła (np. dzień zbiórki określonego odpadu, pojemniki na tekstylia i ich przerób, system od drzwi, mobilne punkty odbioru odpadów)	Gmina Zwierzyniec	ZGK, przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne	2022 – 2030
Inicjatywy obywatelskie w zakresie gospodarki w obiegu zamkniętym (ośrodki ponownego użytku, jadalnie, banki żywności, kawiarenki naprawcze, sklepy bezopakowaniowe, sklepy z przedmiotami używanymi, puszkomaty, współdzielnie)	Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy – osoby fizyczne	Gmina Zwierzyniec	2022 – 2030
Udział w projektach regionalnych i krajowych w zakresie usuwania pokryć z azbestu	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy	2022 - 2030
Ochrona wód powierzchniowych oraz podziemnych	Gmina Zwierzyniec	mieszkańcy – osoby fizyczne, spółki wodne	2022 - 2030
Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej (infrastruktura sieciowa, oczyszczalnie ścieków, stacje uzdatniania wody itp.)	Gmina Zwierzyniec	ZGK, mieszkańcy, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach, gdzie kanalizacja sieciowa nie jest uzasadniona ekonomicznie	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy – osoby fizyczne, ZGK	2022 – 2030
Kompleksowe retencjonowanie wody w celu przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu: Projekty i przedsięwzięcia w zakresie retencjonowania wody „u źródła”, „na ścieżce”, „w odbiorniku”, rozwoju tzw. infrastruktury niebiesko-zielonej	Gmina Zwierzyniec	ZGK, mieszkańcy – osoby fizyczne, zarządcy dróg,	2022 – 2030
Projekty i przedsięwzięcia w zakresie zagospodarowania/ modernizacji/ ochrony obszarów naturalnych cieków wodnych oraz ich źródeł	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy – osoby fizyczne, Roztoczański Park Narodowy	2022 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Długość wybudowanej/ przebudowanej/ zmodernizowanej/ rozbudowanej sieci wodno-kanalizacyjnej (m) – Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności (%) 		

3.5 Promowanie zasad ekologii i edukacja ekologiczna mieszkańców. Uświadamianie o korzyściach płynących z usytuowania gminy w obszarze cennym

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Ochrona czynna obszarów cennych przyrodniczo	Roztoczański Park Narodowy, Nadleśnictwo Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec	2022 - 2030
Tworzenie programów edukacji ekologicznej dla dzieci i młodzieży (edukacja mieszkańców), edukacja społeczności lokalnej w zakresie nowych technologii ochrony środowiska i zagrożeń ekologicznych	Gmina Zwierzyniec	Park Narodowy, Lasy Państwowe, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zarząd Parków Krajobrazowych, przedszkola,	2022 - 2030

		szkoly, organizacje pozarządowe, mieszkańcy - osoby fizyczne, przedsiębiorcy	
Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej o tematyce ekologicznej – ochrony środowiska naturalnego, promowanie ekologicznych rozwiązań inwestycyjnych oraz komunikacyjnych	Gmina Zwierzyniec	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, instytucje kultury	2022 - 2030
Wsparcie dla organizacji szkoleń dla rolników w zakresie wdrażania ekologicznych metod produkcji rolnej	Gmina Zwierzyniec	Organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa, organizacje pozarządowe	2022 - 2030
Propagowanie ekologicznego stylu życia	Gmina Zwierzyniec	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, mieszkańcy - osoby fizyczne, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2022 - 2030
Projekty informacyjne i edukacyjne nt. ograniczania ilości produkowanych odpadów u źródła	Gmina Zwierzyniec	szkoly, przedszkola, organizacje pozarządowe, ZGK	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrealizowanych kampanii, projektów informacyjno-edukacyjnych o tematyce ekologicznej (szt.) - Liczba uczestników kampanii ekologicznych (os.) 		

Główna lista wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego III

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Aktywizacja osób nieaktywnych zawodowo.	Celem projektu będzie zwiększenie możliwości zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo. Projekt skierowany będzie do osób bezrobotnych, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób o niskich kwalifikacjach zawodowych, rolników i członków ich rodzin oraz osób nieaktywnych zawodowo nienależących do grup wskazanych powyżej. W ramach wsparcia prowadzone będzie poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, szkolenia, staże, wsparcie psychologiczne.	Gmina Zwierzyniec /MOPS	70 000,00	2022-2027
„Zielony rynek produktu”	W ramach zadania zostanie utworzona giełda produktów lokalnych wykonane zadanie, ustawione stoły, wybudowane sanitariaty w celu umożliwienia sprzedaży lokalnych produktów rolnych w mieście Zwierzyniec.	Gmina Zwierzyniec	100 000,00	2023-2025
Budowa 4 farm fotowoltaicznych, w tym 1 farma o szacunkowej mocy od ok. 1-2 MW.	Lokalizacja farm: miasto Zwierzyniec, obszary wiejskie gminy: w szczególności miejscowość Bagno, Wywłoczka, Żurawnica, Zwierzyniec. Inwestycje zostaną przeprowadzone (zrealizowane) zgodnie z obowiązującymi procedurami formalno-prawnymi w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Efektem realizacji zadania będzie wygenerowanie energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych oraz redukcja emisji dwutlenku węgla.	Podmiot prywatny	33 000 000,00	2021-2030
Zakup pojazdów niskoemisyjnych dla Urzędu Miejskiego oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej	Zadanie obejmuje zakup pojazdów niskoemisyjnych dla Urzędu Miejskiego oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022-2027
Kompleksowa modernizacja	Zadanie obejmuje kompleksowe prace termomodernizacyjne w budynkach użyteczności	Gmina	10 000 000,00	2021-2030

energetyczna obiektów użyteczności publicznej oraz wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.	<p>publicznej na terenie miasta i gminy Zwierzyniec oraz budynków Wspólnot i Spółdzielni Mieszkaniowych na terenie miasta Zwierzyniec ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej i redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery. W ramach zadania przewidziano m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - docieplenie budynków - wymiana instalacji centralnego ogrzewania - wymiana instalacji c.w.u., - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - wymianę lub przebudowę dachów - roboty budowlane poprawiające estetykę budynków i otoczenia. <p>Efektem realizacji zadania będzie poprawa efektywności energetycznej, redukcja emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz poprawa warunków życia i funkcjonowania mieszkańców, osób pracujących i przebywających w budynkach użyteczności publicznej na terenie miasta, Żurawnicy i Wywłoczce.</p>	Zwierzyniec (we współpracy ze Wspólnotami i Spółdzielniami Mieszkaniowymi)		
Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków jednorodzinnych.	<p>Zadanie obejmuje kompleksowe prace termomodernizacyjne na budynkach indywidualnych na terenie miasta i gminy Zwierzyniec ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej i redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery. W ramach zadania przewidziano m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - docieplenie budynków - wymiana instalacji centralnego ogrzewania - wymiana instalacji c.w.u., - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - wymianę lub przebudowę dachów - roboty budowlane poprawiające estetykę budynków i otoczenia. <p>Efektem realizacji zadania będzie poprawa efektywności energetycznej i tym samym redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz poprawa warunków (w tym ekonomicznych) życia mieszkańców.</p>	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	5 000 000,00	2021-2030
Budowa i modernizacja energetyczna świetlic wiejskich i obiektów OSP	<p>Budowa, przebudowa, remont i modernizacja świetlic wiejskich i obiektów OSP na terenie gminy Zwierzyniec. Zadanie obejmuje m.in. docieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, adaptacja pomieszczeń itp. Efektem realizacji zadania będzie poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz poprawa warunków życia mieszkańców.</p> <p>Projekt obejmuje: OSP w Zwierzyńcu, OSP Żurawnica, OSP Wywłoczka, OSP Topólcza, OSP Sochy, OSP Obrocz, OSP Kosobudy, OSP Guciów, OSP Turzyniec.</p>	Gmina Zwierzyniec	3 000 000,00	2021-2030
Energooszczędne oświetlenie uliczne w Gminie Zwierzyniec	<p>Budowa, przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie miasta i gminy Zwierzyniec poprzez wymianę źródeł światła na energooszczędne.</p> <p>W ramach projektu planuje się budowę nowego energooszczędnego oświetlenia, remont modernizację, przebudowę już istniejącego poprzez: przebudowę linii napowietrznej na</p>	Gmina Zwierzyniec (we współpracy z PGE) / zarządcy dróg	4 500 000,00	2021-2030

	kablową, wymianę istniejących słupów, wysięgników, opraw oraz źródeł światła na energooszczędne oraz w części zasilane energią słoneczną.			
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku prywatnych i użyteczności publicznej na terenie miasta i gminy Zwierzyniec.	Zadanie zakłada montaż instalacji fotowoltaicznej służącej do produkcji energii elektrycznej na potrzeby pokrycia częściowego zapotrzebowania na energię elektryczną obiektów. Realizacja projektu ma na celu wygenerowanie energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, redukcję emisji dwutlenku węgla, poprawę warunków życia (w tym ekonomicznych) mieszkańców gminy Zwierzyniec.	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	4 000 000,00	2021-2030
Pozyskiwanie ciepłej wody użytkowej za pomocą alternatywnych źródeł ciepła - kolektory słoneczne na terenie gminy Zwierzyniec.	Przedmiotowe zadanie zakłada wykorzystanie alternatywnych źródeł energii w sektorze mieszkalnym dzięki zainstalowaniu instalacji kolektorów słonecznych. Zmiana dotychczasowego systemu pozyskiwania c.w.u., którym najczęściej na obszarze gminy Zwierzyniec są kotły komorowe poprzez zainstalowanie kolektorów słonecznych, wiąże się ze zmniejszeniem emisji dwutlenku węgla do atmosfery oraz poprawą warunków (w tym ekonomicznych) życia mieszkańców.	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	3 500 000,00	2021-2030
Pozyskiwanie ciepłej wody użytkowej za pomocą pomp ciepła na terenie gminy Zwierzyniec.	Przedmiotowe zadanie zakłada wykorzystanie alternatywnych źródeł energii w sektorze mieszkalnym dzięki zainstalowaniu pomp ciepła. Zadanie ma na celu zmniejszenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery oraz poprawą warunków (w tym ekonomicznych) życia mieszkańców.	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	1 500 000,00	2022-2027
Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła.	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powstających ze spalania paliw na potrzeby ogrzewania obiektów mieszkalnych na terenie gminy Zwierzyniec. Zadanie zakłada wymianę co najmniej 200 indywidualnych systemów węglowych na efektywne jednostki grzewcze typu: węglowe retortowe, olejowe, a także pomp ciepła oraz innych czystych technologii, pod warunkiem wykazania efektu ekologicznego, który będzie rozpatrywany w sposób indywidualny.	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022
Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w zakresie gospodarki osadowej w mieście Zwierzyniec.	Zakres projektu obejmuje m.in. budowę wiaty na osad i granulatu, pomieszczenia odwadniania i granulacji osadu, budowę wiaty magazynowej i silosu na wapno do higienizacji osadów oraz wykonanie infrastruktury technologicznej, elektrycznej, sieciowej oraz drogowej. Planowane jest wykonanie oraz częściowa przebudowa sieci między obiektowych technologicznych, wykonanie utwardzenia terenu oraz zakup taboru i sprzętu, niezbędnego do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania procesów technologicznych odwadniania, granulacji i przechowywania osadu. Realizacja zadania umożliwi ograniczenie ilości odpadów oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Zakup sprzętu pozwoli na usprawnienie i zwiększenie jakości obsługi oczyszczalni i sieci kanalizacyjnej, np.:	Gmina Zwierzyniec	3 500 000,00	2022-2025

	poprzez zwiększenie efektywności funkcjonowania i zmniejszenie czasu usuwania awarii.			
Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w mieście Zwierzyniec.	Projekt obejmuje kompleksową modernizację oczyszczalni w tym m.in. modernizację głównej przepompowni ścieków surowych oraz zbiornika ścieków dowożonych, budowę nowej, zhermetyzowanej automatycznej stacji zlewej ścieków dowożonych wraz ze stanowiskiem dla wozów asenizacyjnych, budowę nowego reaktora biologicznego wraz z komorą tlenową stabilizacji osadu oraz modernizację istniejących reaktorów, wyposażenie instalacji w 3 osadniki wtórne, zabudowę agregatu prądotwórczego, budowę infrastruktury technologicznej, sieciowej i drogowej, modernizację budynku wielofunkcyjnego, wykonanie, rozbudowę, przebudowę sieci między obiektowych technologicznych, wykonanie utwardzenia terenu oraz budowę ogrodzenia terenu oczyszczalni. Ponadto zadanie obejmuje zakup taboru i sprzętu niezbędnego dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania procesów technologicznych oczyszczalni i konserwacji sieci kanalizacyjnej.	Gmina Zwierzyniec	8 500 000,00	2022-2025
Budowa elektronicznego systemu dozoru sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie Zwierzyniec.	Projekt obejmuje budowę elektronicznego systemu służącego do wykonywania pomiarów, sterowania i monitorowania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Realizacja zadania pozwoli na zdalny odczyt liczników, umożliwi zarządzanie sieciami wod. – kan. w sposób bardziej wydajny, ekonomiczny, pozwoli na redukcję kosztów obsługi, oraz zmniejszy zagrożenia dla środowiska naturalnego poprzez ciągłą kontrolę szczelności i szybką lokalizację ewentualnych wycieków lub zatorów w sieciach.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022-2025
Budowa sieci wodociągowej wraz z ujęciem wody w miejscowości Guciów.	Projekt obejmuje budowę sieci wodociągowej o długości około 4 km oraz ujęcia wody. Realizacja zadania wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców wsi Guciów, szczególnie warunków sanitarno-bytowych i zmniejszenie zagrożenia zdrowia mieszkańców poprzez zapewnienie wody do picia spełniającej wymagane standardy. Guciów jest ostatnią miejscowością w Gminie Zwierzyniec nieposiadającą sieci wodociągowej. Dzięki realizacji zadania Gmina Zwierzyniec będzie w 100% zwodociągowana.	Gmina Zwierzyniec	5 000 000,00	2022-2025
Modernizacja sieci wodociągowej na terenie Gminy Zwierzyniec.	Projekt obejmuje modernizację istniejącej sieci wodociągowej w ilości około 40 km. Większość sieci wodociągowej na terenie Gminy Zwierzyniec budowana była w latach 80-90 XX wieku i wymaga modernizacji. Dzięki realizacji zadania zmniejszy się awaryjność sieci i straty wody.	Gmina Zwierzyniec	20 000 000,00	2021-2030
Budowa instalacji do zbierania wód opadowych na terenie gminy Zwierzyniec.	Projekt obejmuje budowę instalacji do zbierania deszczówki w ilości około 500 szt. Zadanie ma na celu zapobieganie skutkom suszy.	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2023-2027
Budowa gminnego kompostownika w mieście Zwierzyniec.	Budowa dostosowanego do potrzeb i przepisów kompostownika na odpady biodegradowalne.	Gmina Zwierzyniec	500 000,00	2022-2025

Budowa suszarni w mieście Zwierzyniec.	Suszenie komunalnych osadów ściekowych z wykorzystaniem energii słonecznej w celu pozbycia się nadmiernego uwodnienia i uzyskanie polepszacza glebowego.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022-2024
Zagospodarowanie biomasy w mieście Zwierzyniec.	Budowa instalacji do produkcji pelletu z wykorzystaniem gałęzi i części zielonych pozyskanych z terenu miasta i gminy Zwierzyniec na własne potrzeby i uzyskaniem produktu końcowego w postaci pelletu.	Gmina Zwierzyniec	60 000,00	2022-2024
Modernizacja PSZOK	Na terenie Gminy Zwierzyniec przy ul. Dębowej 16A funkcjonuje również Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych /PSZOK/, który wymaga prac modernizacyjnych.	Gmina Zwierzyniec	2 000 000,00	2022-2030
Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Zwierzyniec wraz z podłączeniem do oczyszczalni ścieków w Zwierzyncu.	Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Zwierzyniec wraz z podłączeniem do oczyszczalni ścieków w Zwierzyncu.	Gmina Zwierzyniec	30 000 000,00	2021-2030
Budowa wiejskich oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Zwierzyniec.	Budowa wiejskich oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Zwierzyniec.	Gmina Zwierzyniec	25 000 000,00	2021-2030
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Zwierzyniec.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Zwierzyniec.	Osoby fizyczne / Gmina Zwierzyniec	2 500 000,00	2021-2030
Modernizacja i przebudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Zwierzyniec.	Modernizacja i przebudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Zwierzyniec.	Gmina Zwierzyniec	10 000 000,00	2021-2030
Ekologiczny plac zabaw.	Budowa ekologicznego placu zabaw w Zwierzyncu i Wywłoczce z elementów naturalnych podnoszącego świadomość dzieci w zakresie ochrony środowiska, recyklingu i postaw ekologicznych.	Gmina Zwierzyniec	100 000,00	2022-2026
Zielone technologie jako przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.	Pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł i dążenie do samowystarczalności budynków, przy jednoczesnym ograniczeniu emisji substancji szkodliwych i gazów cieplarnianych. Poprawa zdolności retencyjnych terenów będących w zasobach Roztoczańskiego Parku Narodowego poprzez zwiększenie retencji, renaturyzację terenów podmokłych i wspieranie racjonalnej gospodarki wodnej, aktywną ochronę ekosystemów i gatunków wodnych.	Roztoczański Park Narodowy	1 000 000,00	2023 – 2030
Realizacja planu działania Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze	Realizacja celów strategicznych, taktycznych i operacyjnych wspólnego planu działania dla zaakceptowanego przez Sygnatariuszy Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze”	Roztoczański Park Narodowy	1 000 000,00	2023 – 2030

Promocja rolnictwa ekologicznego	<p>Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom sposobu użytkowania gruntów (w tym naturalnej sukcesji leśnej i zalesieniom) poprzez promowanie rolnictwa ekologicznego jako właściwej formy uprawy roli na istotnym przyrodniczo terenie.</p> <p>Lobbowanie na rzecz zmiany przepisów jak i sposobu wykorzystania produkowanych surowców np. poprzez wykorzystanie biomasy na cele energetyczne. Propagowanie ciągłości użytkowania gruntów rolnych i łąk kośnych dających możliwość utrzymania wykształconej przez stulecia struktury użytkowania ziemi, gwarantującej niepowtarzalną w skali Europy zmienność krajobrazu i bioróżnorodność regionu.</p>	Gmina Zwierzyniec/ Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej	100 000,00	2023 - 2030
Zielona i niebieska infrastruktura	Budowa obiektów niebieskiej i zielonej infrastruktury. Pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł i dążenie do samowystarczalności budynków, przy jednoczesnym ograniczeniu emisji substancji szkodliwych i gazów cieplarnianych. Poprawa szczelności systemu doprowadzania wody i wspieranie racjonalnej gospodarki wodnej.	Gmina Zwierzyniec	20 000 000,00	2023 - 2024
Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza	<p>Edukacja społeczeństwa w zakresie dobrych praktyk dotyczących ogrzewania gospodarstw domowych - przeprowadzenie szkoleń, pokazów, kolportaż ulotek.</p> <p>Promowanie wśród przedsiębiorców i instytucji potrzeby modernizacji systemów emisyjnych i/lub montażu filtrów kominowych zmniejszających uciążliwość prowadzonej działalności. Wspieranie i zachęcanie mieszkańców do korzystania z dostępnych form pomocy przy termomodernizacji i wymianie źródeł ciepła.</p>	Gmina Zwierzyniec / Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej,	20 000,00	2023 - 2030
Razem			203 950 000,00 zł	

Wyżej wymienione inwestycje stanowią realny do wykonania wariant projektu, są one podstawą do dalszych prac planistycznych i wdrożeniowych. Na etapie opracowania dokumentu pojawiły się propozycje przedsięwzięć, które ze względu na swój charakter i spodziewane rezultaty należy wskazać w przedmiotowym dokumencie. Jednak ich prawdopodobna realizacja w okresie obowiązywania strategii nie będzie możliwa z powodów m.in. nie uregulowania prawa własności lub braku podmiotu (inwestora), który podjąłby się realizacji projektu. Dla tej grupy inwestycji stworzono listę rezerwową i zaprezentowano ją w poniższej tabeli.

Lista rezerwowa projektów/przedsięwzięć zidentyfikowanych w ramach celu III.

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Budowa zalewu Rudka II w Zwierzyncu.	<p>Budowa zalewu Rudka II w Zwierzyncu. Projekt obejmuje budowę drugiego zbiornika wodnego, wielofunkcyjnego i jego ewentualne połączenie z istniejącym zbiornikiem przepływowym „Rudka”.</p> <p>Działanie będzie poprzedzone regulacją i uporządkowaniem gospodarki wodno – ściekowej w dolinie górnego Wieprza.</p> <p>Realizacja zbiornika wielofunkcyjnego o funkcji retencyjnej wzmocni w tej części miasta rozwój</p>	Gmina Zwierzyniec	9 000 000,00	2022-2027

	turystyki, gastronomii, lokalnych usług, sportów wodnych, rekreacji, możliwość rozbudowy istniejącej elektrowni wodnej oraz możliwość *ekstensywnej hodowli ryb do uprawiania wędkarstwa.			
Użytek ekologiczny (lub inna forma ochrony) łąka za fabryką mebli Jobon	<p>Objęcie ochroną łąk za fabryką mebli Jobon wraz ze strumieniem dopływającym do rzeki Wieprz.</p> <p>Użytek ekologiczny jest doskonałą formą ochrony wartościowych obszarów i obiektów przyrody o dużym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności, na szczeblu gminnym. Często są to niepozornie wyglądające nieużytki łąkowe, które tworzą niewielkie „wysepki” pozwalające na spokojny rozwój i egzystencję licznych, przeważnie rzadkich roślin i zwierząt.</p> <p>Teren jest ważnym korytarzem ekologicznym łączącym teren RPN z korytem rzeki Wieprz.</p> <p>Obszary wodno-blotne i bagienne są najbogatszymi ekosystemami, a przy tym najbardziej wrażliwymi na zmiany klimatyczne i wszelkie zaburzenia. Z tego powodu należy obejmować je ochroną i nie dopuścić do ich degradacji i zaniku. Objęcie tego terenu ochroną będzie realizacją postanowień Konwencji Ramsarskiej.</p> <p>Lokalizacja: Zwierzyniec, Zielen Łąkowa za fabryką mebli Jobon.</p>	Gmina Zwierzyniec/ Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej	10 000,00	2023 - 2024
Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych poprzez wykorzystanie energii geotermalnej.	Budowa geotermii w Zwierzyncu pozwoli na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, w tym energii geotermalnej, która stanowi alternatywę dla spalania paliw kopalnych, przyczyni się do ochrony środowiska oraz do zmniejszenia zależności od niestabilnych rynków paliw, takich jak węgiel, ropa czy gaz. Wody termalne są potwierdzonym i efektywnym źródłem energii, która jest zawsze dostępna, niezależnie od pogody i pory roku.	Gmina Zwierzyniec	30 000 000,00	2023 - 2030
Razem			39 010 000,00	

Cel strategiczny IV EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA

Sprawna, efektywna i nowoczesnie działająca administracja samorządowa, która inicjuje i wspiera działania na różnych płaszczyznach na rzecz rozwoju gminy jest kluczowym czynnikiem służącym rozwojowi jednostek samorządu terytorialnego. Istotna jest dbałość o potencjał instytucjonalny danej jednostki samorządowej, rozumiany m.in. jako odpowiednie struktury organizacyjne, właściwe procedury działania, mechanizmy zapewniające udział społeczności lokalnej w zarządzaniu sprawami publicznymi oraz kompetentnych i sprawnych pracowników administracji.

Istniejącym problemem organów administracji na wszystkich poziomach funkcjonowania, a szczególnie na szczeblu lokalnym jest dość niska jakość usług publicznych. Jest to spowodowane przede wszystkim brakiem dostosowania procedur świadczenia usług do zmieniających się czynników egzo- i endogennych, jak również brakiem prawidłowej ścieżki doskonalenia zawodowego pracowników. Wzrost jakości świadczonych usług przez administrację publiczną wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców. Na postrzeganie dobrego rządzenia ma wpływ jakość stanowionego prawa oraz sprawność administracji w realizacji zadań statutowych i rozwiązywaniu codziennych problemów mieszkańców.

Pandemia Covid-19 potwierdziła konieczność rozwoju cyfryzacji usług, wdrażania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w obsłudze mieszkańców oraz wzrost znaczenia cyberbezpieczeństwa i ochrony danych wrażliwych. Na lepszą ochronę informacji poza zastosowaniem nowoczesnych technologii wpływa również promowanie wiedzy i dobrych praktyk wśród pracowników administracji i mieszkańców (np. poprzez dedykowane programy edukacyjne oraz kampanie informacyjne). Niezbędnym działaniem w tym zakresie jest podniesienie kompetencji pracowników administracji i jednostek samorządu terytorialnego. Rozwijające się technologie informacyjno-komunikacyjne stworzyły możliwości gromadzenia i analizowania dużych zbiorów danych, dlatego też warto wykorzystywać ten potencjał poprzez właściwe zarządzanie danymi w samorządach oraz ich udostępnianie. Dane mogą posłużyć do prowadzenia szeregu analiz, co może się pozytywnie przełożyć na proces planowania społeczno-przestrzenno-gospodarczego.

Dużą szansę dla rozwoju Gminy Zwierzyniec stanowi wdrożenie idei Obszaru Funkcjonalnego Zielone Serce Roztocza. Wpłynie to na zwiększenie efektywności przedsięwzięć realizowanych przez gminy partnerskie oraz przyczyni się do skutecznej realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy mieszkańców. Dlatego też niezbędne jest wypracowanie partnerskiego modelu współpracy, a jego pierwszym krokiem jest opracowanie Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego. Kluczową korzyścią zawarcia porozumienia międzygminnego jest strategiczne, zintegrowane i funkcjonalne podejście do rozwiązywania problemów i barier rozwojowych na obszarze funkcjonalnym.

IV: EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA

4.1 Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej oraz zapewnienie jej otwartości dla mieszkańców

4.2 Rozwój cyfryzacji usług i zasobów administracji samorządowej

4.3 Promocja gminy oraz rozwój współpracy ponadlokalnej (OF Zielone Serce Roztocza)

4.4 Poprawa skuteczności planowania strategicznego w gminie (w tym przestrzennego)

Realizacja konkretnych działań, które zamieszczono w poniższych tabelach, stanowi gwarancje osiągnięcia celu strategicznego i rozwijających go celów szczegółowych.

4.1 Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej oraz zapewnienie jej otwartości dla mieszkańców

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Dostosowanie przestrzeni oraz obiektów użyteczności publicznej do osób ze szczególnymi potrzebami (w zakresie m.in. likwidacji barier architektonicznych)	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, PFRON	2022 - 2030
Upowszechnianie zasad otwartego rządzenia (współrządzenia) na obszarze gminy	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy – osoby fizyczne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Wdrożenie mechanizmów oceny jakości świadczonych usług publicznych	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy, mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Zwiększenie zdolności w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój Gminy, w tym środków z innowacyjnych mechanizmów finansowania (instrumenty zwrotne, instrumenty dłużne, PPP)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy, instytucje otoczenia biznesu i rolnictwa, przedsiębiorcy	2022 – 2030
Upowszechnienie zasad stałego monitorowania i ocena efektów wdrażanych dokumentów strategicznych i polityk	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Zarządzanie kadrami oraz rozwój ich wiedzy i kompetencji (m.in. poprzez właściwe planowanie	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030

zatrudnienia i system rekrutacji, szkolenia i doszkalanie się, zarządzanie karierą oraz indywidualne ścieżki rozwoju, polityka wynagradzania i motywowania do pracy itp.)			
Wzmocnienie zdolności analitycznych jednostek planowania przestrzennego poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi w zakresie analizy, przetwarzania i prezentacji danych przestrzennych	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Usprawnienie procesów koordynacji wewnętrznej w ramach administracji gminy (m.in. poprzez poprawę przejrzystości i dostępności obowiązujących schematów organizacyjnych, procedur, system odpowiedzialności i koordynacji poszczególnych zadań itp.)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Współpraca partnerska, sieciowanie i wymiana praktyk w zakresie „dobrego rządzenia”	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne innych krajów, samorządy zagraniczne, jednostki naukowe, przedsiębiorcy	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba pracowników przeszkolonych w zakresie poprawy jakości usług publicznych (os.) – Liczba inicjatyw/działań związanych z wymianą praktyk między jednostkami samorządu terytorialnego 		

4.2 Rozwój cyfryzacji usług i zasobów administracji samorządowej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Przyspieszenie procesu cyfryzacji usług publicznych na terenie Gminy Zwierzyniec oraz podniesienie ich na wyższy poziom dojrzałości	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 - 2030
Rozwój systemu wsparcia dodatkowego dla świadczenia usług elektronicznych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • cykliczne szkolenia na temat e-usług dla urzędników publicznych i mieszkańców; • dodatkowe usługi w postaci np. elektronicznych faktur, zdalnej pomocy, aplikacje mobilne, czaty, webinaria, bezpieczne przesyłanie informacji; • wsparcie dla osób o różnym stopniu niepełnosprawności; • opracowane procedury dotyczące oprogramowania, sprzętu i kwalifikacji personelu, aby prowadzić pracę zdalną i wykorzystywać udostępniane dokumenty, kalendarze elektroniczne itd. 	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2022 – 2030
Rozbudowa efektywnego systemu elektronicznego obiegu dokumentów umożliwiającego dzielenie się informacjami oraz komunikację między różnymi komórkami organizacyjnymi urzędu i jednostkami organizacyjnymi JST	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Przeprowadzenie inwentaryzacji dostępnych danych publicznych gromadzonych w zasobach Miasta i Gminy pod kątem ich udostępnienia, jako dane otwarte	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Opracowane strategii zarządzania własnymi danymi i udostępniania ich na zewnątrz (m.in. określenie metod, za pomocą których administracja zarządza własnymi zasobami danych poprzez ustalone reguły, polityki, procedury, role oraz zasady odpowiedzialności)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030

Współpraca z instytucjami krajowymi i podmiotami prywatnymi w zakresie właściwego zarządzania danymi (w tym big data) w samorządach oraz ich udostępniania (architektura i standaryzacja danych, zapewnienie ich jakości i interoperacyjności)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy, przedsiębiorcy, instytucje krajowe	2022 – 2030
Podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników administracji w zakresie otwierania i zarządzania danymi oraz zwiększanie świadomości społecznej na temat potencjału otwartych danych	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Regularne monitorowanie dotychczasowych praktyk i procedur zapewnienia cyberbezpieczeństwa w Urzędzie Miejskim i jednostek mu podległych (w tym coroczne wykonywanie audytów bezpieczeństwa typu KRI, KSC, DSS05)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Upowszechnianie wiedzy i dobrych praktyk w zakresie cyberbezpieczeństwa w administracji samorządowej (szkolenia, poradniki, dobre praktyki itp.)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Projekty inwestycyjne w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa (zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami w zakresie zapewnienia odpowiedniego sprzętu i oprogramowania, korzystania z usług chmurowych)	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba pobrań/otworzeń dokumentów zawierających informacje sektora publicznego (szt.)		

4.3 Promocja gminy oraz rozwój współpracy ponadlokalnej (OF Zielone Serce Roztocza)

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Promocja gminy w lokalnych i ponadlokalnych mediach ukierunkowana na stałą promocję potencjałów i atrakcji turystycznych gminy	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury, organizacje turystyczne	2022 - 2030
Współpraca z sąsiednimi gminami w celu wspólnej promocji inwestycyjnej i turystycznej regionu	Gmina Zwierzyniec	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2022 - 2030
Rozwijanie współpracy międzynarodowej, w szczególności z miastami partnerskimi	Gmina Zwierzyniec	Miasta Partnerskie, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2022 - 2030
Uczestnictwo w różnego rodzaju targach, konferencjach w celu zaprezentowania oferty inwestycyjnej i turystycznej gminy	Gmina Zwierzyniec	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2022 - 2030
Wypracowanie systemu zachęt i ulg dla osób zainteresowanych osiedlaniem się na terenie gminy	Gmina Zwierzyniec	Jednostki organizacyjne gminy	2022 - 2030
Opracowanie wspólnego planu działań przyciągania na teren Obszaru Funkcjonalnego Zielone Serce Roztocza nowych inwestorów, w tym inwentaryzacja potencjałów i przewag konkurencyjnych, określenie grup/branż docelowych (sektor turystyczny, przetwórstwa rolno-spożywczego, logistyka, biogospodarka, energetyka odnawialna), metody i narzędzia promocji, pilotażowe akcje promocyjne	Gmina Zwierzyniec oraz gminy Józefów, Krasnobród i Susiec	organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 - 2030
Przygotowanie wspólnej oferty inwestycyjnej, która powinna odpowiadać na takie pytania jak: dlaczego warto inwestować na obszarze funkcjonalnym Zielone Serce Roztocza;	Gmina Zwierzyniec oraz gminy Józefów, Krasnobród i Susiec	organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba przedsięwzięć ponadlokalnych, w których zaangażowano Gminę Zwierzyniec (szt.)		

4.4 Poprawa skuteczności planowania strategicznego w gminie (w tym przestrzennego)

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Zwiększenie zdolności instytucjonalnych gminy do częstszej aktualizacji dokumentów planistycznych i strategicznych	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2022 - 2030
Likwidacja konfliktów przestrzennych, w tym tych powstałych na granicy jednostek pomocniczych i samorządu terytorialnego	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, inne JST	2022 - 2030
Opracowanie dokumentów planistycznych związanych z rewitalizacją gminy	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2022 - 2030
Wdrożenie reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego	Gmina Zwierzyniec	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2022 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba zaktualizowanych i opracowanych zmian dokumentów planistycznych (szt.)		

Indykatywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego IV:

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników instytucji publicznych.	Podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników instytucji publicznych	Gmina Zwierzyniec	30 000,00	2022-2030
Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i przestrzeni publicznej na terenie gminy.	Budowa wind i platform schodowych dla niepełnosprawnych i osób starszych, budowa podjazdów, ramp i innych elementów małej architektury ułatwiających niepełnosprawnym poruszanie się w terenie, budowa i przystosowanie sanitariatów dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Likwidacja barier architektonicznych umożliwi osobom niepełnosprawnym oraz starszym swobodę poruszania się i wychodzenia z mieszkania, co spowoduje zniesienie ograniczeń udziału takich osób w życiu społecznym oraz rodzinnym	Gmina Zwierzyniec	4 000 000,00	2022-2027
Budowa platformy e-usług publicznych dla administracji samorządowej.	W ramach zadania planowany jest zakup sprzętu komputerowego, oprogramowania, systemów dziedzinowych dla urzędu i jednostek organizacyjnych. Efektem projektu będzie poprawa funkcjonowania urzędu i jednostek organizacyjnych, udoskonalanie e-usług publicznych takich jak m.in. wypisy i wyrysy z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, deklaracja na podatek leśny, deklaracja na podatek od nieruchomości, deklaracja na podatek od środków transportowych, deklaracja na podatek rolny itp. oraz zrównoważony rozwój społeczeństwa informacyjnego	Gmina Zwierzyniec	3 500 000,00	2022 - 2027

Przygotowanie uchwały krajobrazowej dla Gminy Zwierzyniec	<p>Przygotowanie treści uchwały krajobrazowej dla Gminy Zwierzyniec wraz z opracowaniem wzorów szyldów i nośników reklamowych. W trakcie opracowania uchwały i karty wzorów nośników reklamowych przeprowadzone zostaną konsultacje społeczne.</p> <p>Dodatkowo opracowanie "platformy"/strony www dla lokalnych przedsiębiorców, na której będą mogli umieścić swoje reklamy. Kolejnym etapem będzie promocja platformy/strony www na głównych stronach Gminy Zwierzyniec ze wskazaniem, że tam znajduje się pełna oferta lokalnych przedsiębiorców.</p> <p>Dodatkowo uchwała będzie obejmowała:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzornik dobrych praktyk reklamy zewnętrznej, • Katalog dobrych praktyk architektury, • Karta odnowy szaty roślinnej (mieszkańca – ogrodnika miejskiego). 	Gmina Zwierzyniec/ Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskie	640 000,00	2023 - 2029
Zwierzyniec miasto-ogród	<p>Kompleksowy program gospodarki zielenią w Gminie Zwierzyniec.</p> <p>Przeprowadzenie ekspertyz dendrologicznych drzew rosnących w szczególnie trudnych warunkach, wykazujących objawy zamierania lub uszkodzone przez czynniki biotyczne i abiotyczne. Z czasem rozszerzenie ekspertyz na całą gminę. Obejmowanie ochroną szczególnie cennych okazów drzew i krzewów, alei, szpalerów i grup.</p> <p>Uwalnianie od betonu przestrzeni miejskiej i zastępowanie zielenią. Utworzenie stanowiska ogrodnika miejskiego, który będzie dedykowanym specjalistą znającym dobre praktyki pielęgnacji i zasady kształtowania zieleni w mieście.</p>	Gmina Zwierzyniec, RPN, Stowarzyszenie im. Aleksandry Wachniewskiej	2 000 000,00	2023 - 2030
Razem			10 170 000,00 zł	

Wyżej wymienione inwestycje stanowią realny do wykonania wariant projektu, są one podstawą do dalszych prac planistycznych i wdrożeniowych. Na etapie opracowania dokumentu pojawiły się propozycje przedsięwzięć, które ze względu na swój charakter i spodziewane rezultaty należy wskazać w przedmiotowym dokumencie. Jednak ich prawdopodobna realizacja w okresie obowiązywania strategii nie będzie możliwa z powodów m.in. nieuregulowania prawa własności lub braku podmiotu (inwestora), który podjąłby się realizacji projektu. Dla tej grupy inwestycji stworzono listę rezerwową i zaprezentowano ją w poniższej tabeli.

Lista rezerwowa projektów/przedsięwzięć zidentyfikowanych w ramach celu IV.

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Cyfryzacja i archiwizacja dokumentów życia społecznego gminy Zwierzyniec.	Projekt zakłada cyfryzację i archiwizację w postaci cyfrowej dokumentów – zdjęć, archiwów – dokumentujących życie społeczne gminy.	Gmina Zwierzyniec/ instytucje kultury	200 000,00	2022-2027

Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji i Miejscowych Programów Rewitalizacji	GPR – dokument, który zawiera mapę drogową dla całego obszaru rewitalizacji. Pokazuje on, jak w założonej perspektywie kilku lat rozwiązać problemy obszaru i społeczności lokalnej lub chociaż jak wydatnie zmniejszyć ich natężenie.	Gmina Zwierzyniec	200 000,00	2023 - 2030
Razem			400 000,00 zł	

3. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU MIASTA I GMINY ZWIERZYNIEC

Zaproponowany w niniejszym dokumencie model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec oparty jest przede wszystkim o uwarunkowania przestrzenne ośrodka, a także ustalenia i wnioski, wyciągnięte z diagnozy jego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz środowiskowym. Model uwzględnia ponadto aktualne potrzeby i aspiracje społeczności lokalnej oraz wpisuje się w politykę przestrzenną Gminy. Propozycje w nim zawarte stanowią bazę do dalszych prac nad aktualizacją obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego i opracowania Planu Ogólnego (zgodnie z zapowiedzianą reformą zagospodarowania przestrzennego).

Przystępując do opracowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec wzięto pod uwagę następujące uwarunkowania (czynniki) rozwoju:

- 1) Rola i znaczenie Gminy w aktualnie obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, w tym przynależność do Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI Roztocze);
- 2) Kierunki zagospodarowania przestrzennego, wynikające z obowiązujących dokumentów planistycznych, w szczególności aktualnie obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego;
- 3) Środowisko przyrodnicze i kulturowe Gminy oraz formy jego ochrony;
- 4) Istniejący układ osadniczy;
- 5) Stan wyposażenia Gminy w podstawową infrastrukturę (komunikacja, gospodarka wodno-ściekowa itp.)
- 6) Potrzeby mieszkańców oraz przedsiębiorców w zakresie realizowanej polityki przestrzennego zagospodarowania Gminy.

Przedmiotowy model struktury funkcjonalno-przestrzennej zakłada dalszy, zrównoważony rozwój Gminy Zwierzyniec jako:

- gminy miejsko-wiejskiej,
- gminy rozwijającej funkcje turystyczne w oparciu o liczne walory przyrodnicze i kulturowe,
- gminy wykorzystującej i chroniącej różnorodne zasoby i walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- gminy wykorzystującej swoje położenie do rozwoju funkcji rolniczych.

Rolę modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec można potraktować, jako projekcję oczekiwanych i zaplanowanych procesów rozwojowych oraz ich wpływu na kształtowanie struktur przestrzennych. Struktury te z jednej strony wynikają z istniejących uwarunkowań w zakresie środowiska przyrodniczego i kulturowego, z drugiej zaś są rezultatem prowadzonej przez Gminę polityki zagospodarowania przestrzennego w zakresie osadnictwa, rolnictwa, wyznaczania terenów pod działalność gospodarczą, powiązań komunikacyjnych czy też lokalizacji i budowy głównych elementów infrastruktury technicznej.

Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki kluczowych struktur przestrzennych, do jakich należy dążyć realizując cele i działania przedmiotowej Strategii.

3.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Uwarunkowania przyrodnicze w modelu funkcjonalno-przestrzennym

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec istotną rolę odgrywają aspekty środowiskowe. Niemal cała Gmina Zwierzyniec poddana jest ochronie o różnych reżimach ochronnych. Najwyższy reżim ochrony - występuje w Roztoczańskim Parku Narodowym (na obszarze tym obowiązują przepisy Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r., Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r. w sprawie Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz przepisy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 19 kwietnia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Roztoczańskiego Parku Narodowego. Położony w zachodniej części gminy Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy wywołuje konieczność uwzględnienia w zagospodarowaniu przestrzennym gminy zakazów ustalonych dla optymalnego zagospodarowania przestrzennego parków krajobrazowych zapisanych w art. 17 ust 1 ww. ustawy o ochronie przyrody, Rozporządzenia Nr 9 Wojewody Lubelskiego z dnia 14 kwietnia 2005 r. w sprawie Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego (Dz.U. z 2005 r. Nr 83 poz. 1684) oraz Uchwały nr XXXII/490/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego.

Pozostały obszar gminy tworzy otulinę Roztoczańskiego Parku Narodowego. Podstawowe ograniczenia użytkowania i gospodarowania w otulinie dotyczą tych działalności, które mogą negatywnie oddziaływać na Park. Dodatkowo na terenie Gminy wyznaczono obszary objęte systemem Natura 2000 – PLB060012 „Roztocze” oraz obszarze mającym znaczenie dla Wspólnoty PLH060017 „Roztocze Środkowe”, na obszarach tych obowiązują ustalenia zgodne z art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Gmina Zwierzyniec charakteryzuje się wysoką lesistością oraz dużym udziałem powierzchni obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody. Wskaźnik lesistości dla Gminy Zwierzyniec w 2020 roku wynosił 70,8% i była to wartość znacząco wyższa od wartości wskaźnika dla powiatu zamojskiego (23,3%) i województwa lubelskiego (23,4%). W strukturze własności przeważają lasy będące własnością Skarbu Państwa, które stanowią 77,15% wszystkich lasów w obszarze Gminy, tj. 8 390,78 ha. Pozostała część to grunty leśne prywatne – 22,85% (2 485,17 ha). Większość obszarów leśnych położona jest w granicach Roztoczańskiego Parku Narodowego i jest objęta ochroną czynną.

Obszary chronione w Gminie Zwierzyniec zajmują 10 712,25 ha, co stanowi 69,76% powierzchni gminy.

Podsumowując na obszarze gminy Zwierzyniec znajdują się następujące obszary i obiekty prawnie chronione:

- Roztoczański Park Narodowy wraz z otuliną,
- Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy,
- pomniki przyrody,
- Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Roztocze”,
- Natura 2000 – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Roztocze Środkowe”,
- Transgraniczny rezerwat biosfery „Roztocze”.

Tabela 2. Pomniki przyrody na terenie Gminy Zwierzyniec

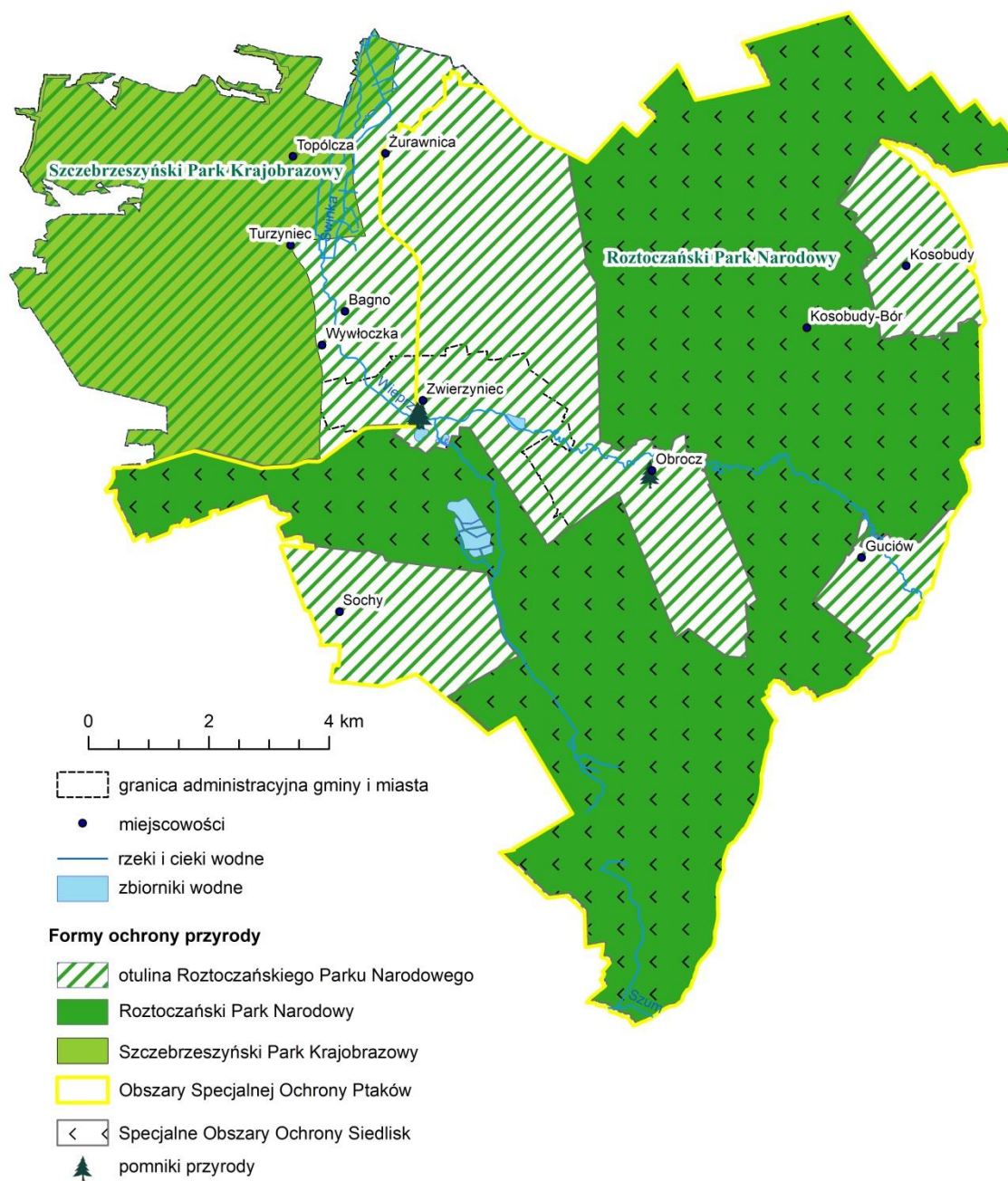
Opis	Lokalizacja
sosna czarna	Zwierzyniec, przy ul. Parkowej 3, na terenie Leśnego Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego "Jodła"
cypryśnik błotny	Zwierzyniec, przy ul. Parkowej 3, na terenie Leśnego Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego "Jodła"
jałowiec wirginijski	Zwierzyniec, przy ul. Parkowej 3, na terenie Leśnego Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego "Jodła"
dagleźja sina	Zwierzyniec, przy ul. Parkowej 3, na terenie Leśnego Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego "Jodła"
stanowisko zimoziołu północnego o pow. 0,02 ha	Zwierzyniec, Nadl. Zwierzyniec, leśnictwo Zwierzyniec, oddz. 114b
orzech szary	Zwierzyniec, rośnie obok Posterunku Policji, u wylotu ul. Parkowej do ul. Zamojskiego
dąb szypułkowy odm. strzępolistna	Zwierzyniec, rośnie przy ul. Parkowej, obok domu mieszkalnego
platan klonolistny	Zwierzyniec, rośnie przy ul. Parkowej, obok domu mieszkalnego
lipa drobnolistna	Obrocz, rośnie w szpalerze śródpolnym 150 m od Szkoły Podstawowej w Obroczy
4 lipy drobnolistne	Obrocz, rośnie w szpalerze drzew po lewej stronie drogi do Szkoły Podstawowej

Źródło: <http://bip.lublin.rdos.gov.pl/rejestr-form-ochrony-przyrody>

Poza lasami i obszarami chronionymi 27% powierzchni gminy stanowią użytki rolne.

Tak duża różnorodność środowiskowa, w tym w szczególności bogactwo obszarów chronionych, wymuszają na Gminie konieczność ich poszanowania i uwzględnienia w procesie planowania przyszłego rozwoju jednostki. Niezbędne jest na przykład zachowanie obowiązujących zasad ochrony terenów cennych pod względem przyrodniczym oraz wprowadzenie stosownych ograniczeń użytkowania gruntów w ich najbliższym sąsiedztwie. Potrzebna może okazać się także edukacja ekologiczna lokalnej społeczności czy realizacja projektów prośrodowiskowych, sprzyjających poprawie jakości otoczenia. Przedmiotowa Strategia (w tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej) jako jeden z celów strategicznych stawia przyjazne do życia środowisko naturalne. W ramach tego założenia realizowane będą działania ukierunkowane m.in. na poprawę stanu ochrony środowiska, kształtowanie postaw ekologicznych czy podnoszenie świadomości mieszkańców. W rejonie objętym ochroną prawną dopuszczona zostanie wyłącznie taka działalność, która nie będzie uciążliwa i nie przyczyni się do degradacji środowiska, np. turystyka (w tym agroturystyka), funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe czy zabudowa mieszkaniowa o niskiej intensywności - głównie letniskowa. Ograniczenia związane z prowadzeniem działalności i zabudową uzależnione są od występowania ww. form ochrony przyrody.

Ryc. 3 Uwarunkowania przyrodnicze w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Źródło: opracowanie własne

Powiązania komunikacyjne i struktura osadnicza w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Sieć powiązań komunikacyjnych w Gminie Zwierzyniec opiera się o szlak rangi wojewódzkiej – droga nr 858 relacji Zarzecze - Bilgoraj - Zwierzyniec – Szczepieszyn o długości 11,70 km. Sieć komunikacyjną uzupełniają 9 dróg powiatowych (40,1 km) oraz kilkadziesiąt dróg gminnych (29,75 km). Klasa dróg powiatowych to głównie drogi zbiorcze. Stanowią one podstawowy szkielet połączeń zewnętrznych jednostki, umożliwiając sprawną komunikację zarówno ze stolicą powiatu (Zamościem), jak również innymi ośrodkami.

Przez teren Gminy Zwierzyniec przebiegają dodatkowo linia kolejowa szerokotorowa relacji Zwierzyniec Towarowy - Stalowa Wola Południe oraz linia normalnotorowa relacji Rejowiec Fabryczny – Zawada – Zwierzyniec – Hrebenne. Ze względu na położenie Roztoczańskiego Parku Narodowego, który prawie w całości rozpościera się w granicach Gminy Zwierzyniec, rozwój komunikacji zarówno kolejowej jak i drogowej może stwarzać problemy na styku realizacji zadań Parku i planów strategicznych Miasta i Gminy Zwierzyniec.

W ujęciu ogólnym układ komunikacyjny Gminy ma charakter promienisty, gdzie centrum stanowi Miasto Zwierzyniec. Tak ukształtowana sieć powiązań skutkuje dobrym skomunikowaniem w zasadzie całego obszaru Gminy (z pewnymi wyjątkami wskazanymi w późniejszym podrozdziale).

Z układem komunikacyjnym nieodzownie związana jest struktura osadnicza. Nie od dziś wiadomo bowiem, że miejscowości zlokalizowane na głównych szlakach wiele zyskują na swoim położeniu. Tezę tą potwierdza również układ miejscowości w Gminie Zwierzyniec, gdzie zdecydowanie najprężniej rozwijają się ośrodki, przez które przebiegają drogi powiatowe oraz droga wojewódzka, ale jedynie w odcinku od Zwierzynca do Szczepieszyna (pozostały jej przebieg dotyczy obszaru Roztoczańskiego Parku Narodowego).

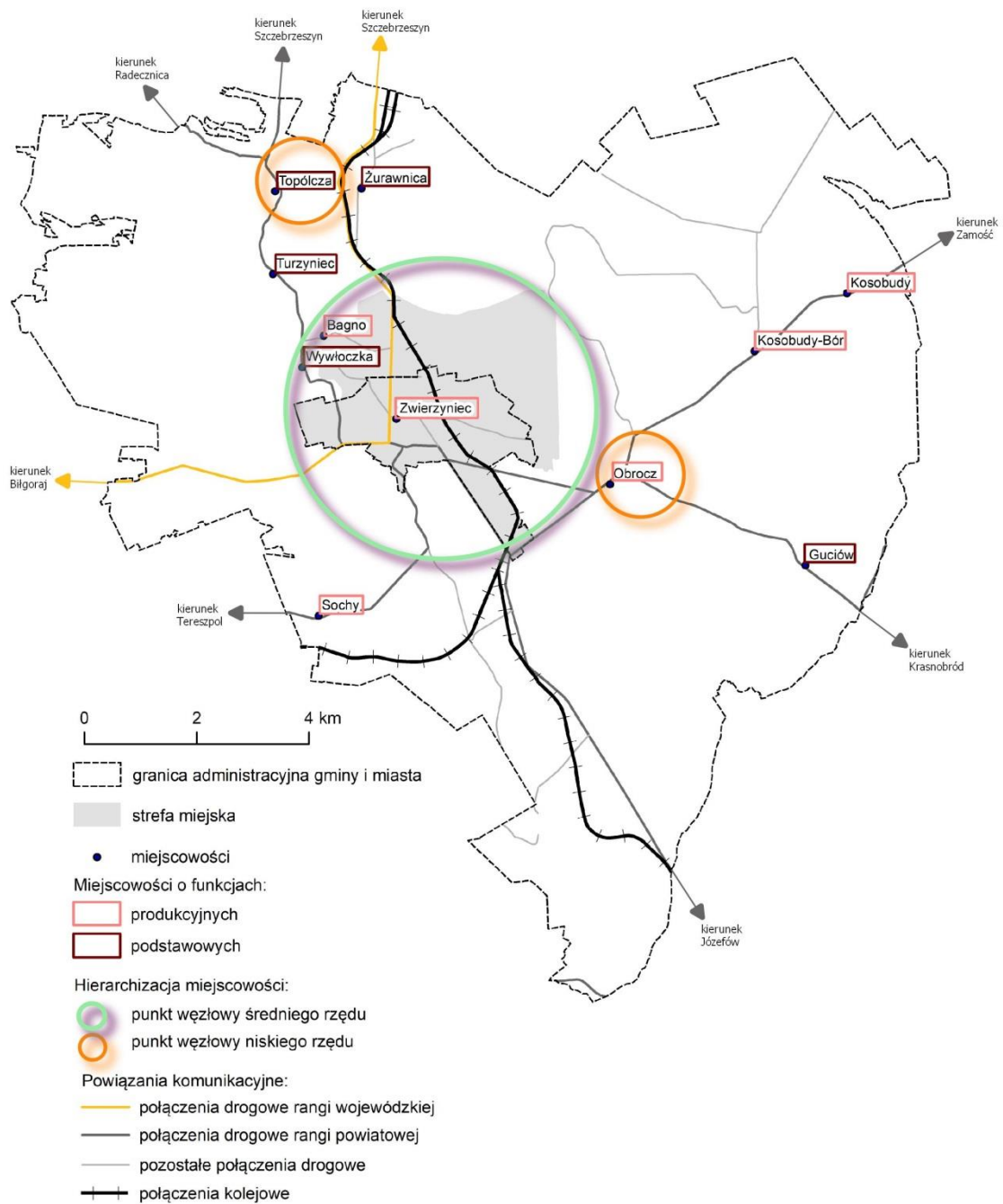
Szczególne rolę odgrywają miejscowości o charakterze węzłowym – położone na skrzyżowaniach szlaków komunikacyjnych, należy tu wspomnieć szczególnie o Mieście Zwierzyniec oraz miejscowości Obroc. Ranga i predyspozycje rozwojowe miejscowości zależne są od kategorii krzyżujących się dróg.

W Gminie Zwierzyniec zastosować można dwustopniową hierarchizację miejscowości o położeniu węzłowym, dzieląc je na:

- punkty węzłowe średniego rzędu – najprężniej rozwijające się, gdzie krzyżują się drogi wojewódzka i powiatowe (Zwierzyniec),
- punkty węzłowe niskiego rzędu – stanowiące ośrodki o znaczeniu lokalnym, uzupełniające względem powyższych, leżące u zbiegu dróg powiatowych (Obroc, Topólcza).

Dojazd do pozostałych miejscowości możliwy jest natomiast wyłącznie za pośrednictwem połączeń dróg powiatowych i gminnych, co wiąże się z koniecznością inwestowania w utrzymanie dobrego stanu infrastruktury drogowej.

Ryc. 4. Powiązania komunikacyjne i struktura osadnicza w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Źródło: opracowanie własne

Uwarunkowania infrastruktury technicznej w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Poziom zagospodarowania infrastrukturalnego na obszarach miejskich i wiejskich jest jednym z podstawowych aspektów, mających wpływ na ich rozwój społeczno-gospodarczy.

Rozbudowa infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim wodno-kanalizacyjnej, zapewnia odpowiednie warunki bytowe dla społeczności lokalnej. Dodatkowo dostęp do kanalizacji i zaopatrzenie w wodę terenów inwestycyjnych ma ogromne znaczenie dla wzrostu aktywności gospodarczej.

Gmina Zwierzyniec jest zwodociągowana w 89,6%, sieć wodociągowa nie obejmuje jedynie miejscowości Guciów. W 2020 roku na terenie Gminy długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła 112,3 km. Prowadzone regularnie inwestycje doprowadziły do wybudowania przez Gminę następującej infrastruktury:

- ujęcie wód kredowych w Zwierzyńcu-Rudce, bazujące na 2 studniach głębinowych,
- ujęcie wód kredowych w Sochach,
- lokalne ujęcia wód czwartorzędowych i kredowych w Zwierzyńcu, Kosobudach, Topólczy, Wywłoczce,
- 1 685 szt. przyłączy wodociągowych do budynków.

Cześć wsi Kosobudy zaopatrywana jest w wodę z ujęcia przy gajówce Bezednia, część z ujęcia zlokalizowanego w gminie Zamość.

Na obszarze Gminy Zwierzyniec funkcjonuje rozdzielczy system kanalizacji sanitarnej przeznaczonej do odprowadzania ścieków socjalno-bytowych. Aktualnie skanalizowane są: Miasto Zwierzyniec oraz miejscowości Bagno i Obrocz. Ścieki systemu kanalizacji sanitarnej utylizowane są w oczyszczalni ścieków w Zwierzyńcu. Sieć kanalizacyjna Gminy Zwierzyniec, w porównaniu do długości sieci wodociągowej, jest słabiej rozwinięta, w 2020 jej długość wynosiła 52,3 km.

Gospodarstwa domowe, które nie są podłączone do sieci gromadzą nieczystości w przydomowych oczyszczalni ścieków oraz bezodpływowych zbiornikach przydomowych, skąd sukcesywnie wywożone są wozami asenizacyjnymi do punktów zlewnych i oczyszczalni ścieków.

Prawie 900 gospodarstw z obszaru Gminy Zwierzyniec korzysta z sieciowego gazu ziemnego, w 2020 roku łączna długość sieci gazowej na obszarze Gminy wynosiła 61 915 m w tym 7 132 m to sieć przesyłowa a 54 783 m stanowi czynna sieć rozdzielczą. Ponad 50% sieci zlokalizowanej jest na obszarach wiejskich.

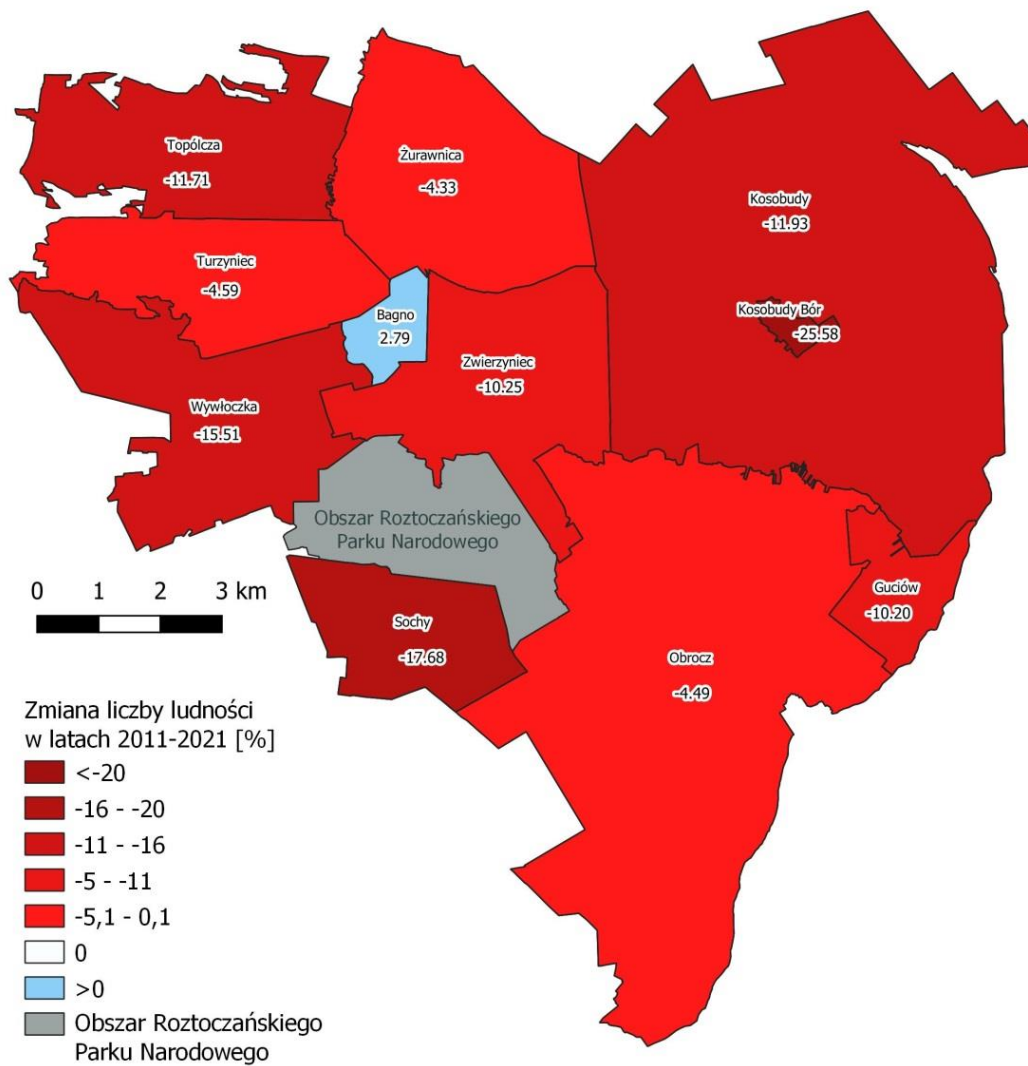
Gmina Zwierzyniec jest obszarem o wysokim potencjale w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, przede wszystkim promieniowania słonecznego, wiatru i biomasy. Nasłonecznienie tego obszaru wynosi ok. 1600 h/rok, średnia gęstość promieniowania słonecznego w Gminie Zwierzyniec na płaszczyznę poziomą w ciągu roku wynosi powyżej 900 kWh/m². Dużym ograniczeniem w rozwoju odnawialnych źródeł energii jest duża powierzchnia gminy objęta ochroną przyrody oraz ochroną konserwatorską. Niewątpliwie wykorzystanie instalacji OZE wiąże się również ze zmianą w krajobrazie i zagrożeniami dla flory i fauny żyjącej na tym obszarze. Gmina dysponuje ponadto arealem gruntów rolnych i użytków zielonych, które mogą być wykorzystane do produkcji biomasy, w tym głównie słomy, która może być wykorzystywana zarówno jako paliwo stałe jak i wsad do produkcji biogazu.

Przez teren Gminy Zwierzyniec przebiega sieć dystrybucyjna szerokopasmowego Internetu Polski Wschodniej, a w Mieście Zwierzyniec zlokalizowany jest węzeł dystrybucyjny. Szansę dla rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, daje budowa rozległej sieci światłowodowej i radiowej na terenie całego powiatu zamojskiego, w ramach projektu realizowanego przez FIBEE I SP. Z O.O. przy dofinansowaniu ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

Rozwój infrastruktury sieciowej uzależniony jest od potencjału osadniczego danego obszaru. Analizując zmianę liczby ludności w Gminie Zwierzyniec w okresie od 2011 do 2021 roku, należy zauważyć spadek o 9% (681 osób). Odnosząc się do każdego z sołectw osobno, jedynie sołectwo Bagno charakteryzuje się pozytywnym trendem demograficznym, od 2011 roku przybyło na ten obszar 10 osób. Ruch osadniczy pozostałych sołectw charakteryzuje się spadkiem populacji a największymi ujemnymi wartościami charakteryzują się sołectwa Kosobudy Bór (-25,58%), Sochy (-17,68%) oraz Wywłoczka (-15,51%). Zważywszy na powyższe dane zasadnym staje się rozwój infrastruktury sieciowej na terenie sfery miejskiej w granicach sołectwa Bagno, gdyż dysponuje ono największym potencjałem

ekspansji terenów zurbanizowanych. Jest to o środek o rozwiniętych funkcjach mieszkaniowych, w kierunku mieszkalnictwa jednorodzinnego.

Ryc. 5. Zmiany demograficzne w latach 2011-2021 r.

Źródło: opracowanie własne

Sytuacja przestrzenno-kulturowa w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Gmina Zwierzyniec, jako gmina miejsko-wiejska, pod względem administracyjnym podzielona jest na miasto Zwierzyniec (4,03% powierzchni gminy) i 10 sołectw obszaru wiejskiego: Bagno, Guciów, Kosobudy, Kosobudy-Bór, Obroc, Sochy, Topólcza, Turzyniec, Wywłoczka oraz Żurawnica. Jednostki te znacząco ułatwiają prowadzenie analiz wewnątrzgminnych, m.in. w zakresie sytuacji przestrzennej. Przykładowo, dla każdej z nich można bowiem wskazać dominującą funkcję zagospodarowania terenu, co przedstawia się następująco:

- **Strefa parkowa** – położona we wschodniej i południowej części gminy, granice strefy pokrywają się z granicami Roztoczańskiego Parku Narodowego. Jest to obszar otwarty obejmujący: lasy, polany i ciąg ekologiczny doliny Wieprza o głównej funkcji ochronnej (ochrona ścisła i częściowa) z udostępnianiem dla nauki, edukacji i turystyki na warunkach, które zostały określone przez plan ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego. Funkcja zachowania istniejącej zabudowy mieszkalnej zagrodowej i jednorodzinnej oraz zabudowę gospodarczą z możliwością niezbędnych unowocześnień w granicach istniejącej działki siedliskowej.
- **Strefa miejska** – obejmująca Miasto Zwierzyniec i sołectwo Bagno oraz niewielką część sołectwa Wywłoczka. Jest to obszar zurbanizowany o funkcjach mieszkalno-usługowych, letniskowych, turystycznych, działalności gospodarczej, przemysłowej i usług administracyjnych. Istotne jest tu zachowanie charakteru Zwierzynca jako miasta-ogrodu i właściwej dla niego skali zabudowy, co jest możliwe dzięki urbanistycznej koncentracji, zagęszczenia zabudowy do ustalonych standardów planistycznych.
- **Strefa osadniczo-leśna** – obejmuje obszar sołectw Wywłoczka, Turzyniec, Topólcza, Żurawnica, Obroc, Kosobudy, Guciów oraz Sochy. Do głównych funkcji tej strefy należy osadnictwo, turystyka oraz aktywizacja gospodarcza. Jest to obszar znajdujący się poza obszarem zurbanizowanym i poza granicami parku narodowego, na terenie jego otuliny. Rozwój zabudowy w tej strefie musi uwzględniać konieczność zachowania unikalnych walorów krajobrazowych, charakterystycznych dla terenu Gminy.

Podział na sołectwa pomocny jest także przy analizie sytuacji kulturowej. Gmina Zwierzyniec stanowi obszar, na którym spotkać można liczne ślady, świadczące o jej bogatej historii. Zwierzyniec był istotną częścią wielkiej Ordynacji Zamojskiej, aktualnie stanowi przykład efektów wielokierunkowej racjonalnej działalności gospodarczej powiązanej z ochroną przyrody Roztocza.

Walory kulturowe Gminy to przede wszystkim lewobrzeżna część miasta Zwierzyniec obejmująca założenie administracyjno-przemysłowe (domy rezydencjonalne) Ordynatów Zamojskich, charakteryzujące się zachowanym układem przestrzennym i czytelną kompozycją z zespołem budynków Zarządu Ordynacji, zabytkową zabudową przemysłową, mieszkalną i użyteczności publicznej, układem wodnym i założeniami zieleni. Prawobrzeżna część miasta Zwierzyniec to część układu przestrzennego ukształtowanego zgodnie z tradycyjnymi dla Zwierzynca zasadami kompozycji, z pojedynczymi obiektami zabytkowymi i cennymi zespołami zieleni. Miejscowość Guciów obejmuje w swoich granicach zespół cmentarzy kurhanowych i grodzisko stanowiące cenny zespół zabytków archeologicznych. Historyczny układ przestrzenny oraz znaczny udział zabudowy tradycyjnej zachował się natomiast w miejscowościach: Topólcza, Turzyniec, Kosobudy i Guciów.

Obecnie, w Gminie Zwierzyniec znajduje się 10 obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków na listę A (zabytki nieruchome), 6 zabytków z listy C (zabytki archeologiczne) oraz 3 zabytki z rejestru B (zabytki ruchome). Ponadto w Gminie Zwierzyniec zewidencjonowano 23 zabytki wpisane do wykazu zabytków ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz kilkadziesiąt zabytków wpisanych do rejestru gminnego.

Tabela 3. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie

L.p.	Miejscowość	Zakres wpisu	Nr rejestru
Rejestr A			
1	Guciów	zagroda wiejska nr 19: chalupa, stodoła, obora, kapliczka szafkowa	A/835
2	Zwierzyniec	część układu przestrzennego miejscowości, wraz z istniejącą zabudową, zadrzewieniem, wodami, ciągami komunikacyjnymi i ukształtowaniem krajobrazu terenu	A/1304
3	Zwierzyniec	kościół filialny rzymskokat. pw. św. Jana Nepomucena, wraz z wyposażeniem wnętrza (położony na wyspie, z dojściem przez most), dzwonnica, figura NMP, cmentarz kościelny oraz drzewostan, ul. Zamojska 30	A/1464
4	Zwierzyniec	zespół Zarządu Ordynacji Zamojskiej: gmach główny, cztery oficyny (boczna, wschodnia, zachodnia, południowa), założenie zieleni i układ wodny	A/1491
5	Zwierzyniec	wyluszcarnia nasion: budynek produkcyjny z powiązaniem z nim (łącznikiem) budynkiem magazynowym	A/1515
6	Zwierzyniec	układ przestrzenny najstarszej części cmentarza grzebalnego – parafialnego, wraz z nagrobkami oraz drzewostanem	A/1604
7	Zwierzyniec	cmentarz żydowski, nieczynny	A/1586
8	Zwierzyniec	browar: budynek główny oraz portiernia, ul. Browarna	A/392
9	Zwierzyniec	plac wraz z dwoma jarzębinami - miejsce straceń z 1944 r., ul. 2 Lutego 3	A/1300
10	Zwierzyniec	zespół "Palacu Plenipotenta": budynek mieszkalny z końca XIX w., z zachowanym wystrojem architektonicznym wewnątrz (stiuki, gzymsy, kominiki), budynek gospodarczy (d. stajnie), budynek drewniany studni, otoczenie z drzewostanem, ul. Plaźowa 2	A/1292
Rejestr B			
1	Topólcza	Wyposażenie kościoła rzymsko - katolickiego św. Izydora	B/524
2	Zwierzyniec	Pomnik psa Marysieńki Sobieskiej za zach. wyspie stawu kościelnego	B/3
3	Zwierzyniec	Wyposażenie kościoła filialnego pw. św. Jana Nepomucena	B/480
Rejestr C			
1	Guciów	cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 2 (7 kopców ziemnych)	C/101
2	Guciów	cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 3 (24 kurhany)	C/102
3	Guciów	cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 4 (54 kopce ziemne)	C/103
4	Guciów	cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 5 (101 kopców ziemnych)	C/104
5	Guciów	grodzisko wczesnośredniowieczne na stanowisku nr 7	C/105
6	Guciów	cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 1 (21 kopców ziemnych)	C/100

Źródło: Obwieszczenie nr 1/2021 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego

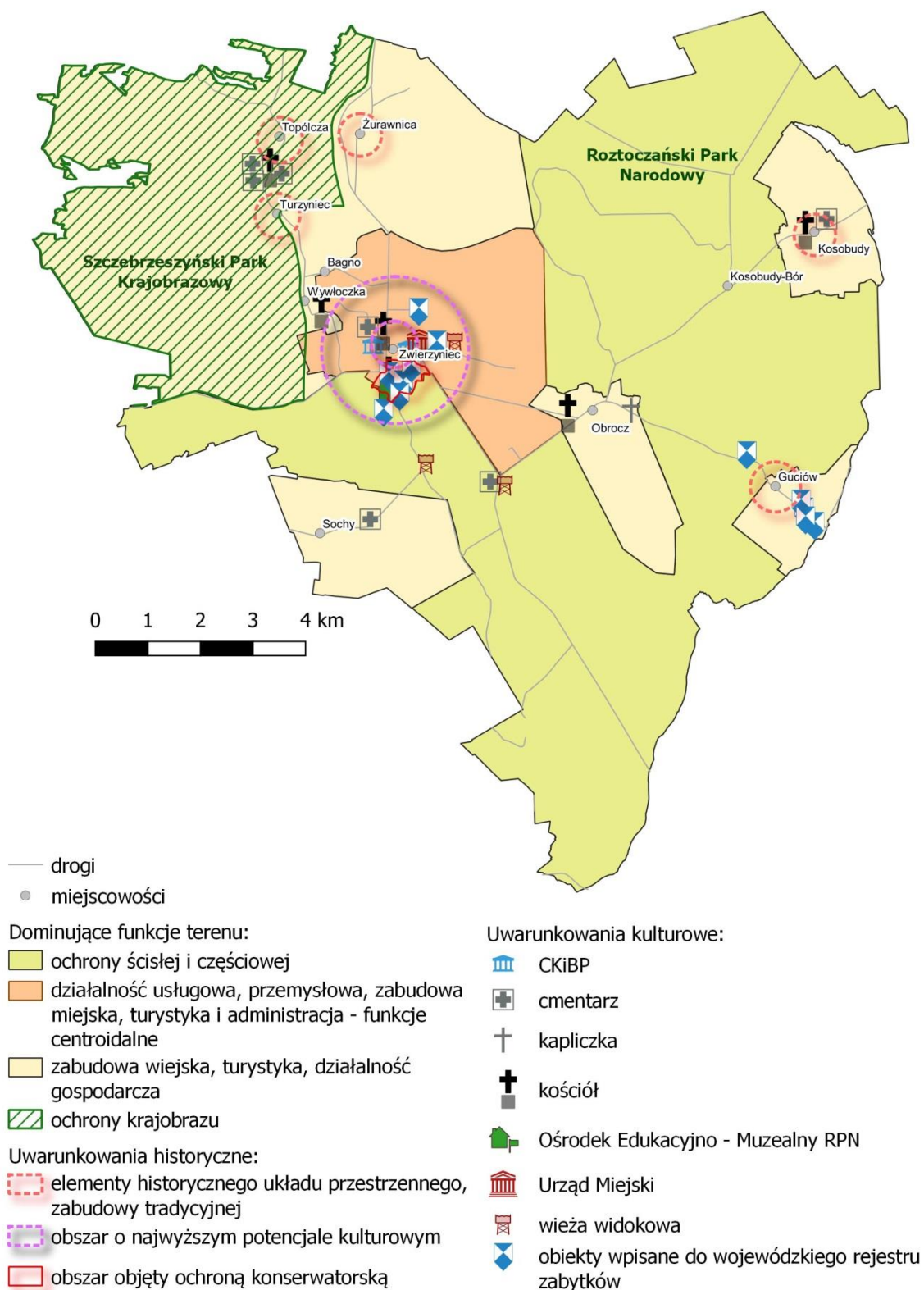
Gmina Zwierzyniec cechuje się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi, na które składają się przede wszystkim:

- malownicze wzniesienia Roztocza Szczebrzeszyńskiego (ze względu na unikalny typ rzeźby tego zespołu jednostek krajobrazowych i szczególnie warunki ekspozycji czynnej w formie widoków i powierzchni ekspozycji);
- dolina rzeki Wieprz, w szczególności fragment obejmujący lewobrzeżną część Zwierzynca i ujście Świerszcza ze względu na usytuowanie wieloprzestrzennego komponowanego założenia rezydencjalnego, jak również w rejonie wsi Żurawnica, Topólcza i Turzyniec;
- obszar położony w granicach RPN „Bukowa Góra” charakteryzujący się szczególnym bogactwem szaty roślinnej;
- wnętrza krajobrazowe w rejonie wsi Guciów ograniczone ścianami lasu i wzniesieniami Czerkies (obszar ochrony ścisłej);
- wnętrza krajobrazowe w rejonie wsi Kosobudy i wsi Bagno, zamknięte ścianami lasu;
- wnętrza krajobrazowe w rejonie stawów „Echo” wydzielone ścianami lasu i zboczami Bukowej Góry i Soch;

Jednak najcenniejsze pod względem krajobrazowym i widokowym są punkty widokowe na zboczu Tartacznej Góry, Bukowej Góry, Piasecznej Góry, wzniesienia nad Obrocą, przy drodze Sochy-Szozdy, ponad Rózinem.

W Gminie Zwierzyniec funkcjonuje Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna w Zwierzyncu oraz kino Skarb. W obrębie Gminy zlokalizowanych jest także 8 miejsc kultu religijnego, w tym 4 kościoły: w Zwierzyncu, Topólczy i Kosobudach oraz kaplice w Obroczy, Wywłoczka, Sochach i Żurawnicy.

Ryc. 6. Sytuacja przestrzenno-kulturowa w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Źródło: opracowanie własne

Obszarowe kierunki rozwoju w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Dokument Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zwierzyniec dzieli przestrzeń Gminy na strefy funkcjonalne (wymienione we wcześniejszym podrozdziale), z których każda cechuje się nieco inną strukturą funkcjonalno-przestrzenną i sposobem zagospodarowania terenu. W oparciu o ten podział opracowane zostały obszarowe kierunki zagospodarowania w modelu funkcjonalno-przestrzennym, które przedstawiają się następująco:

<p>Strefa parkowa:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – w granicach sfery obowiązują przepisy szczególne regulujące zasady wykonywania ochrony przyrody na obszarach parków narodowych, – zachowanie istniejącej zabudowy, z dopuszczeniem niezbędnych unowocześnień, związanej z administracją, gospodarką rezerwatową, edukacją ekologiczną Roztoczańskiego Parku Narodowego, – zachowanie istniejącej zabudowy mieszkalnej zagrodowej i jednorodzinnej oraz zabudowę gospodarczą z możliwością niezbędnych unowocześnień w granicach istniejącej działki siedliskowej, – dopuszczenie ograniczonego użytkowania turystycznego i rekreacyjnego wraz z wyposażeniem w niezbędne urządzenia sanitarne północnego brzegu stawów „Echo”,
<p>Strefa miejska: centrum Miasta Zwierzyniec:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – unowocześnianie, porządkowanie i uzupełnianie zabudowy istniejącego układu przestrzennego poprzez wzbogacenie wyposażenia w usługi, – ochrona historycznej struktury przestrzennej wraz z istniejącymi obiektami i zespołami zabytkowymi prawnie chronionymi oraz postulowanymi do objęcia ochroną na mocy ustaleń planów miejscowych, a także założeń zieleni, a w szczególności rewaloryzacja obiektów zabytkowych uwzględniająca potrzeby rozwoju funkcji turystycznych i usług publicznych w obrębie zabytkowego zespołu zabudowy, – zachowanie zabudowy mieszkaniowej i usługowej z uporządkowaniem i uzupełnieniem ich nową zabudową oraz towarzyszącą jej zielenią urządzoną, – kształtowanie ośrodka usługowego w rejonie rynku, obejmującego usługi publiczne, handlowe, gastronomiczne oraz działalność gospodarczą o charakterze usługowym, – tworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczych i przemysłowych, w tym np. związanych z wykorzystywaniem miejscowych surowców, poprzez intensyfikację zagospodarowania oraz przeznaczenie nowych terenów pod działalność tego typu; wyposażenie tych terenów w niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej oraz porządkowanie i intensyfikację, zagospodarowania terenów istniejącej działalności gospodarczej; urządzenie terenów zieleni o funkcji izolacyjnej przy zachowaniu warunku nieuciążliwości prowadzonej działalności dla mieszkańców terenów sąsiadujących; zachowaniu wysokich standardów jakości środowiska ze względu na położenie w sąsiedztwie parku narodowego, – zapewnienie nowych terenów pod rozwój mieszkalnictwa, wyposażenie tych terenów w niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej – wzbogacenie zakresu, ilości i jakości oferowanych usług turystycznych na zasadzie zachowania i unowocześniania istniejącej zabudowy, a w szczególności obiektów zabytkowych, – dopuszczenie działalności gospodarczej o charakterze usługowym i wytwórczym, nieuciążliwym dla środowiska, – utrzymanie i kształtowanie wysokich walorów użytkowych i estetycznych zespołów zieleni wysokiej i niskiej, – wprowadzanie i kształtowanie terenów zieleni o funkcji izolacyjnej – sporządzenie dla tego obszaru miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
<p>Strefa miejska: Ulica Rudka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej i usługowej z jej uporządkowaniem oraz uzupełnieniem ich nową zabudową i towarzyszącą jej zielenią, – tworzenie ośrodka rekreacyjno-turystycznego „Rudka” w oparciu o istniejący i planowany

	<p>zbiornik wodny, istniejącą zabudowę mieszkaniowo-usługową i rekreacyjną poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizację planowanego zbiornika wodnego, zwiększającego zdolność retencyjną i bioróżnorodność w dolinie Wieprza, • wyposażenie terenów otaczających zbiorniki wodne w urządzenia rekreacyjne (powierzchniowe obiekty sportowe służące czynnemu i masowemu uprawianiu sportu np.: boiska piłkarskie, korty tenisowe, place zabaw), tworzenie zespołów zieleni urządzonej wzmacniającej bioróżnorodność i funkcję rekreacyjną, • zagospodarowanie narciarskie stoków Kamiennej Góry, Tartacznej Góry oraz urządzenie punktów widokowych, przeznaczenie części obszaru pod zabudowę pensjonatową z dopuszczeniem zabudowy letniskowej, • zakaz nowej zabudowy kubaturowej w obszarach zagrożenia powodziowego (tzw. wody stuletniej), <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie miejsc parkingowych w rejonie terenów rekreacyjnych, poza doliną Wieprza, – wzbogacenie wyposażenia w usługi dla potrzeb mieszkańców i turystów, a w szczególności w zakresie handlu, gastronomii, rekreacji.
<p>Strefa miejska: wieś Bagno</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i umożliwienie wykorzystania wolnych terenów pod zabudowę mieszkaniową i usługową, – wyposażenie tych terenów w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej, – uzupełnienie wyposażenia w urządzenia usługowe i kształtowanie centrum usługowego osiedla, – rozwój funkcji turystycznych poprzez przeznaczenie terenu pod zabudowę pensjonatową i wyposażenie w urządzenia rekreacyjne, – zachowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wzdłuż drogi wojewódzkiej Zamość-Bilgoraj i poszerzania o nowe tereny budowlane,
<p>Strefa osadniczo- leśna Sołectwa Wywłoczka, Turzyniec, Topólcza</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie istniejących zespołów zabudowy mieszkaniowej i usługowej, jej porządkowanie oraz zapewnienie nowych terenów do rozwoju zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, letniskowej, pensjonatowej i zagrodowej z dopuszczeniem lokalizacji zabudowy obsługującej ruch turystyczny a także innych nieuciążliwych usług i rzemiosła, – rozwój narciarstwa zjazdowego rekreacyjnego, poprzez wyposażenie w urządzenia związane z obsługą narciarstwa, wyznaczonych terenów w rejonie wsi Wywłoczka i Topólcza – kształtowanie centrum usługowego we wsiach Turzyniec i Topólcza, – wyznaczenie rezerwy terenów pod działalność gospodarczą: usługową i składową o charakterze lokalnym i ponadlokalnym z preferencją dla przetwórstwa rolno-spożywczego i innych działalności w tym m.in. wykorzystujących miejscowe surowce w Topólczy z wyposażeniem w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej przy zachowaniu wysokich standardów jakości środowiska i krajobrazu: – w granicach Szczepreszyńskiego Parku Krajobrazowego przy prowadzeniu wszelkiej działalności należy uwzględniać przepisy określające zasady ochrony tego terenu, – ochrona i wzbogacenie zieleni towarzyszącej zabudowie, kształtowanie pasów zieleni izolacyjnej między terenami mieszkaniowymi i gospodarczymi oraz wzdłuż dróg, – zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych postulowanych do objęcia ochroną na mocy ustaleń planów miejscowych, – uzupełnienie wyposażenia w niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej, – aktywizowanie agroturystyki.
<p>Strefa osadniczo- leśna Sołectwo Żurawnica</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej i usługowej, jej uporządkowanie oraz zapewnienie nowych terenów do rozwoju zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej z dopuszczeniem lokalizacji nieuciążliwych usług i rzemiosła, – kształtowanie centrum usługowego wsi, – przeznaczenie terenów pod przemysł, działalność gospodarczą: wytwórczą oraz usługową i składową o charakterze lokalnym i ponadlokalnym z wyposażeniem w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej przy zachowaniu wysokich standardów jakości. – uzupełnienie wyposażenia w niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury

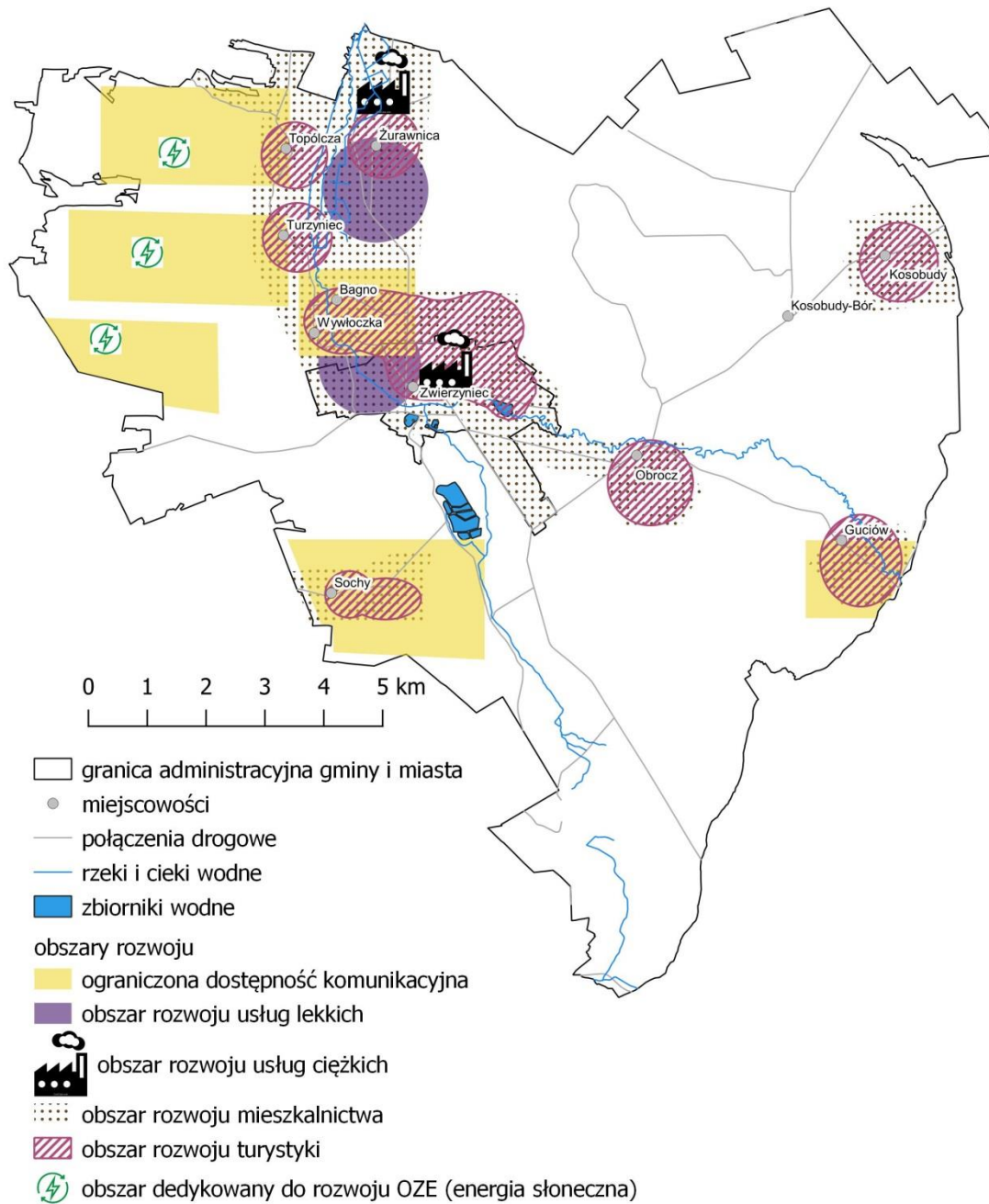
	<p>technicznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> – zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych postulowanych do objęcia ochroną na mocy ustaleń planów miejscowych,
<p>Strefa osadniczo-leśna</p> <p>Solectwa: Obroc, Kosobudy, Guciów, Sochy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie istniejących zespołów osadniczych zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej oraz usługowej, jej porządkowanie i uzupełnienie nową zabudową mieszkaniową z dopuszczeniem usług, w tym turystycznych i rzemiosła nieuciążliwego z uwzględnieniem ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego przed szkodliwymi oddziaływaniami lokalnymi, – dopuszczenie do kształtowania się drugiej linii zabudowy pod warunkiem, że powierzchnia zabudowana działki nie będzie przekraczać 20% powierzchni całej działki budowlanej. – tworzenie warunków do powstawania zespołów usługowych dla potrzeb mieszkańców wsi, – ochrona i wzbogacanie zieleni towarzyszącej zabudowie, kształtowanie pasów zieleni izolacyjnej między terenami mieszkaniowymi i gospodarczymi oraz wzdłuż dróg, zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych postulowanych do objęcia ochroną na mocy ustaleń planów miejscowych, – uzupełnienie wyposażenia w niezbędne urządzenia z zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej, – aktywizowanie agroturystyki

Zaprezentowane powyżej obszarowe kierunki rozwoju doprecyzowano w formie graficznej, zwracając uwagę na najważniejsze z nich jak również prezentując występujące w Gminie Zwierzyniec bariery rozwojowe.

Projektowany model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec pod rozwój osadnictwa (zabudowy jednorodzinnej) zakłada północną część Miasta Zwierzyniec, solectwo Bagno oraz wschodnią część solectw Turzynie i Wywłoczka. Zachodnia część solectw Topólcza, Turzynie i Wywłoczka to obszar dedykowany rozwojowi odnawialnych źródeł energii pozyskiwanej ze słońca po wcześniejszym przeprowadzeniu uzgodnień formalno – prawnych (zgodnie z zapisami Planu Ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego). Solectwem mającym największy potencjał do rozwoju przemysłu i usług nieuciążliwych stanowi solectwo Żurawnica ze względu na dostępność komunikacyjną (drogowa i kolejowa) oraz dogodnie położenie oddalone od przyrodniczych obszarów chronionych (brak konfliktu środowiskowego). Największym potencjałem do rozwoju turystyki cechuje się Miasto Zwierzyniec oraz miejscowości Sochy, Obroc i Guciów ze względu na swój historyczno-kulturowy charakter oraz walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Wśród ograniczeń, z którymi borykają się mieszkańcy Gminy Zwierzyniec należy wymienić ograniczoną dostępność komunikacyjną w solectwach Bagno, Topólcza, Turzynie, Wywłoczka, Sochy oraz Guciów. Utrudnienie w rozwoju usług mieszkaniowych i gospodarczych stanowią ograniczenia w lokalizowaniu zabudowy na terenie otuliny wynikające z zapisów Planu Ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego (w miejscowościach Kosobudy - Bór, Obroc i Guciów).

Ryc. 7. Obszarowe kierunki rozwoju w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Źródło: opracowanie własne

Obraz modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec oraz wyznaczenie obszaru strategicznej interwencji

Dokument Strategii wymaga zintegrowanego podejścia do planowania przyszłego rozwoju jednostki, łączącego wymiar społeczno-gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny. Dzięki temu możliwe jest uzyskanie większej przejrzystości procesów decyzyjnych, zaś analiza w wymiarze przestrzennym pozwala uwzględnić wszelkie uwarunkowania. Na podstawie przedstawionej powyżej charakterystyki kluczowych aspektów przestrzennych, do jakich należy dążyć realizując cele i działania przedmiotowej Strategii, opracowany został ogólny obraz modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec.

Co do zasady, model struktury funkcjonalno-przestrzennej ma za zadanie zilustrować rozwój Gminy w perspektywie realizacji celów zapisanych w Strategii oraz w kontekście potencjalnych przeobrażeń przestrzeni. W związku z tym, do finalnej wizualizacji zaczerpnięte zostały wyłącznie najważniejsze elementy spośród omówionych powyżej, odpowiadające wizji i misji jednostki, a zatem kluczowe dla jej przyszłego rozwoju. W rezultacie powstał obraz prezentujący strategiczne kierunki rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec, jej powiązania i uwarunkowania endo- i egzogenne, potrzeby rozwojowe oraz posiadane potencjały.

Na uwadze należy mieć jednak, że model stanowi wyłącznie uproszczoną wizję rozwoju. Podstawą podejmowanych działań w dalszym ciągu jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zwierzyniec.

Gmina Zwierzyniec z uwagi na swoje wysokie walory przyrodnicze i kulturowe, determinuje konieczność dążenia do bycia atrakcyjnym miejscem zamieszkiwania, wypoczynku i pracy. Priorytetem dla rozwoju przestrzennego jednostki jest więc uzyskanie struktury funkcjonalno-przestrzennej, która w harmonijny i zrównoważony sposób wykorzysta dostępne walory przyrodnicze i kulturowe oraz predyspozycje terenowe dla poprawy życia mieszkańców. Priorytet ten realizowany będzie poprzez wdrażanie przedsięwzięć inwestycyjnych, dzięki którym:

- uzyskane zostaną wysokie standardy i ład w zagospodarowaniu przestrzennym oraz harmonizacja całego układu przestrzennego Gminy,
- zachowanie i odtworzenie historycznego układu przestrzennego i zabudowy związanej w wieloletnią działalnością Ordynacji Zamojskiej,
- zapewniona będzie kompleksowa ochrona przyrody i krajobrazu, a stan środowiska naturalnego ulegnie znacznej poprawie,
- utrwalona zostanie tożsamość lokalna poszczególnych jednostek osadniczych wraz z ochroną ich dziedzictwa kulturowego,
- rozwiną się alternatywne metody wytwarzania i pozyskiwania energii,
- nastąpi rozwój głównych gałęzi gospodarki, która w maksymalnym stopniu wykorzystywać będzie potencjał lokalny i swoje naturalne predyspozycje dla rozwoju rolnictwa, turystyki i rekreacji.

Główne elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec budują:

- sieć osadnicza - tereny zabudowane (zagospodarowane),
- system ochrony wartościowych elementów środowiska kulturowego
- kompleksy leśne oraz system obszarów objętych prawną ochroną środowiska (w tym przede wszystkim Roztoczański Park Narodowy),
- tereny łąki i pastwisk stałych,
- pola uprawne, stanowiące rolniczą przestrzeń produkcyjną,
- zasoby wód powierzchniowych, w tym rzeki i stałe zbiorniki wodne,
- sieć dróg publicznych: wojewódzkiej, powiatowych i gminnych,
- sieci i urządzenia infrastruktury technicznej,
- obiekty i tereny przemysłowe, produkcyjno-usługowe oraz usługowe,
- nowe tereny usług, w tym turystyki, wypoczynku i rekreacji,
- nowe tereny inwestycyjne (produkcyjne, przemysłowe).

Ze względu na szczególne warunki społeczne, przestrzenne i kulturowe decydujące o występowaniu możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych w centrum Miasta Zwierzyniec utworzono **Obszar Strategicznej Interwencji Gminy Zwierzyniec**. Wyznaczony Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) jest obszarem kierowania interwencji publicznej w szczególności infrastrukturalnej (rewitalizacja przestrzeni publicznej, odnowa zabytków), ale również rozwijającej kapitał społeczny.

Obszar Strategicznej Interwencji Gminy Zwierzyniec to część miasta objęta ochroną krajobrazu kulturowego to obszar objęty ochroną konserwatorską.

Obszar strategicznej interwencji wyróżniają szczególnie bogate zasoby materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe, które mogą zostać efektywnie wykorzystane dla celów rozwojowych. W granicach OSI zlokalizowane są najcenniejsze obiekty zabytkowe, miejsca spędzania czasu wolnego. Zlokalizowane są tu zabytki wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków, tj.:

- część układu przestrzennego Zwierzynca, wraz z istniejącą zabudową, zadrzewieniem, wodami, ciągami komunikacyjnymi i ukształtowaniem krajobrazu terenu,
- kościół filialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Nepomucena, wraz z wyposażeniem wnętrza (położony na wyspie, z dojściem przez most), dzwonnica, figura NMP, cmentarz kościelny oraz drzewostan,
- zespół Zarządu Ordynacji Zamojskiej: gmach główny, cztery oficyny (boczna, wschodnia, zachodnia, południowa), założenie zieleni i układ wodny,
- wyluszcarnia nasion: budynek produkcyjny z powiązaniem z nim (łącznikiem) budynkiem magazynowym.

OSI należy postrzegać jako obszar wzrostu, który w wyniku zaplanowanej interwencji stanowić będzie w najbliższych latach przewagę konkurencyjną gminy.

Zasady kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych na terenie Gminy Zwierzyniec

Modelowy rozwój przestrzenny Gminy Zwierzyniec odbywać się będzie przy bezwzględnym przestrzeganiu zasad ochrony środowiska naturalnego oraz zachowaniu właściwych standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych zabudowy, wskazanych w dokumentach planistycznych. Na szczególną uwagę w procesie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zwierzyniec zasługuje ochrona zabytków i zieleni. Jego bazą będzie utrzymanie istniejącej tkanki przestrzennej oraz wyznaczenie nowych stref inwestycyjnych (produkcyjnych, usługowych, kulturowych i turystycznych).

Na terenie Gminy Zwierzyniec osadnictwo powinno być lokowane w pierwszej kolejności w oparciu o zasadę dopełniania i intensyfikacji zagospodarowania istniejących układów, a dopiero później poprzez wyznaczanie nowych terenów, w bezpośrednim sąsiedztwie granic istniejących układów osadniczych.

Zakłada się kontynuację rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej, przede wszystkim w miejscowościach Zwierzyniec, Bagno, Turzyniec i Wywłoczka.

Zagospodarowanie i użytkowanie terenu powinno być zgodne z miejscowymi predyspozycjami przyrodniczymi terenu oraz zasadą zachowania ciągłości przestrzennej i powiązań przyrodniczych. Ma to istotne znaczenie przy wykorzystaniu potencjału Gminy do stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej i spędzania czasu wolnego. Funkcja turystyczna ulegnie wzmocnieniu poprzez realizację projektów o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym i kulturotwórczym, przy jednoczesnej dbałości o ochronę środowiska, w tym przeciwdziałaniu antropopresji. Szczególny nacisk położony będzie na ochronę obszarów cennych przyrodniczo, ochronę krajobrazową oraz zachowanie historycznej tkanki osadniczej oraz elementów charakterystycznych (kulturowych), zakorzenionych w świadomości społeczności lokalnej.

Obszary o największym potencjale w tym zakresie wyznacza się w centralnej części Gminy i obejmują one obszar Miasta Zwierzyniec, w tym ulicę Rudka, miejscowości: Sochy, Obroc i Guciów oraz obszar ewidencyjny Roztoczańskiego Parku Narodowego, który ze względu na wzmożony ruch turystyczny wymaga czynnej ochrony przyrody.

Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które stanowią obecnie znaczną część gminy i zapewniają bazę pod funkcjonowanie rolnictwa, leśnictwa i produkcji żywności, pełniąc jednocześnie zadania ekologiczne i krajobrazowe,

powinny zostać zachowane w aktualnych formach ich użytkowania. Z uwagi na występowanie w obrębie gminy dużych powierzchni obszarów chronionych, wskazane jest również rozwijanie rolnictwa ekstensywnego.

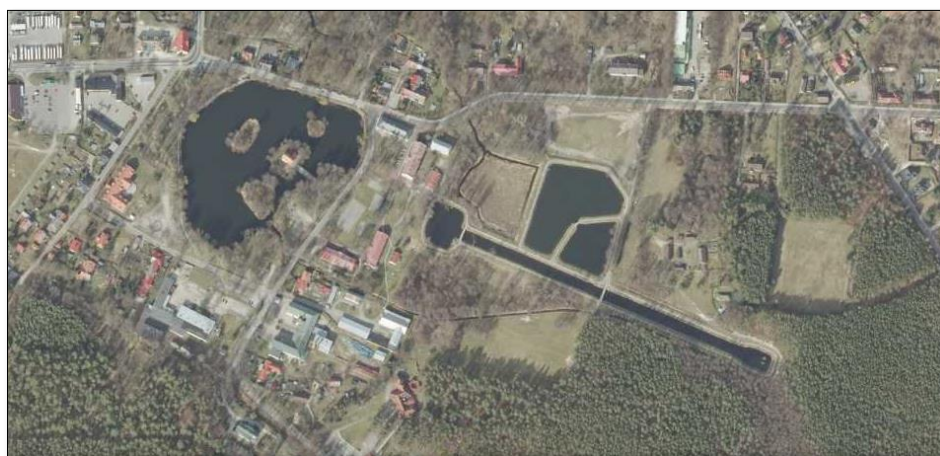
Rozwój gospodarczy dotyczyć będzie z kolei przede wszystkim terenów położonych w północnej części Gminy, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 858 w szczególności miejscowość Żurawica dedykowana do dalszego rozwoju usług lekkich i uciążliwych.

W celu zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb na tereny inwestycyjne wyznaczone zostaną tereny przeznaczone pod budowę instalacji odnawialnych źródeł energii (z wyłączeniem energii wiatrowej). Rozbudowie i modernizacji podlegać będzie też sieć infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, towarzyszącej istniejącej zabudowie oraz sieć dróg gminnych.

Rozwój przestrzenny Obszaru Strategicznej Interwencji Gminy Zwierzyniec będzie bezwzględnie prowadzony przy wykorzystaniu działań ochronnych przed niekontrolowanym przekształceniem krajobrazu kulturowego. OSI Gminy Zwierzyniec wymaga utrzymania historycznego rozplanowania miasta wraz z zespołem rezydencjalnym, dawnym zespołem kościelnym, przemysłowym i historyczną siatką ulic. Wszelkie działania ingerujące w przestrzeń mają służyć podkreśleniu wysokich walorów zabytkowych obszarów śródmieścia i rozwoju idei „miasta-ogrodu”. Podejmując działania związane z nową zabudową lub modernizacją już istniejącej należy zastosować formy i detale historycznych stylów architektonicznych celem przywrócenia miastu charakteru zabudowy malomiasteczkowej oraz zabudowy o charakterze drewnianych i murowanych willi. Należy jednak pamiętać o konieczności zastosowania tradycyjnych materiałów budowlanych podkreślających zabytkowy charakter infrastruktury i przestrzeni.

Dobrym przykładem kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej jest realizowana przez Władze Gminy Zwierzyniec koncepcja rewaloryzacji założenia pałacowo-parkowego w Zwierzyńcu. Założenie pałacowo-parkowe utworzone przez ród Zamoyskich stanowi jeden z bardziej interesujących przykładów założenia rezydencjalnego, które niestety na przestrzeni lat uległo różnorodnym przekształceniom. Celem prowadzonych prac rewaloryzacyjnych jest zachowanie dziedzictwa Ordynacji Zamojskiej².

Ryc. 8. Aktualny stan zagospodarowania części miasta Zwierzyniec (założenia pałacowo-parkowe)

Źródło: <https://www.geoportal.gov.pl/>

² Źródło: „Projekt rewaloryzacji założenia pałacowo-parkowego w Zwierzyńcu”, M. Kseniak

Ryc. 9. Projekt rewitalizacji założenia pałacowo-parkowego w Zwierzyńcu

Źródło: Projekt rewitalizacji założenia pałacowo-parkowego w Zwierzyńcu (dr inż. Mieczysław Kseniak wraz z zespołem autorskim)

Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego

Kształtowanie i wdrażanie w życie przyjętego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość odbywać się będzie przede wszystkim poprzez realizację szeregu działań i przedsięwzięć, zaplanowanych w ramach uskuteniania przedmiotowej Strategii rozwoju. Poniżej wskazano główne obszary interwencji, czyli typy podejmowanych projektów:

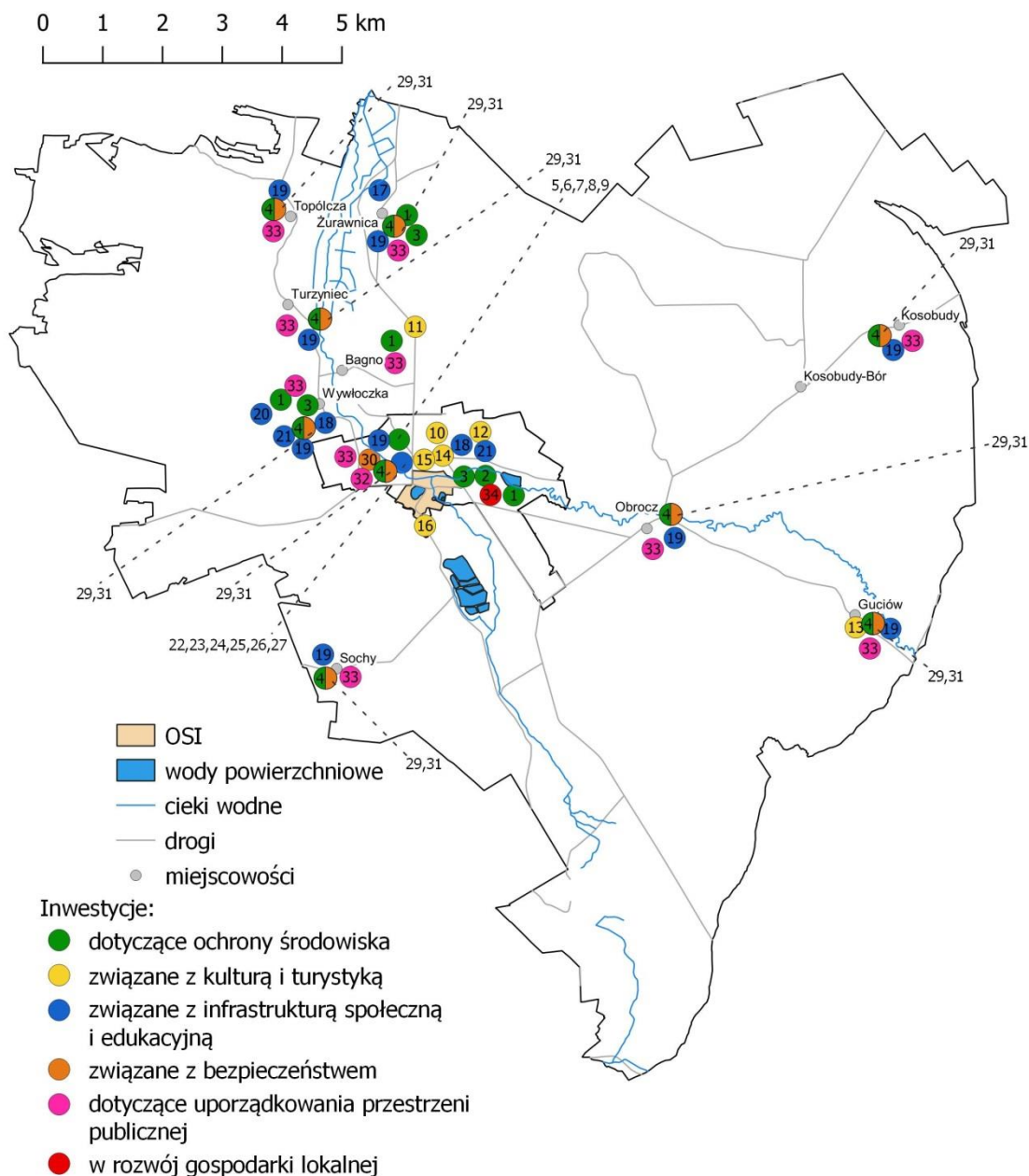
- poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy, poprzez budowę, rozbudowę, przebudowę i remonty infrastruktury drogowej (zwłaszcza połączeń gminnych) oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu ulicznego;
- rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz racjonalne gospodarowanie wodami na terenie Gminy, poprzez:
 - budowę, rozbudowę oraz modernizację sieci wodociągowej,
 - budowę i rozbudowę oraz modernizację/przebudowę kanalizacji sanitarnej,
 - budowę/modernizację stacji uzdatniania wody,
- rozwój infrastruktury społecznej, poprzez:
 - rozbudowę lub przebudowę placówek szkół podstawowych i ponadpodstawowych, przedszkoli i żłobków oraz infrastruktury sportowej,
 - doposażenie podmiotów edukacji dla dzieci i młodzieży,
 - budowę przyszkolnej infrastruktury sportowej (np. boiska, basen itp.),
 - budowę lub przebudowę, remont świetlic wiejskich i remiz na potrzeby integracji społeczności lokalnej, cele społeczne i/lub kulturalne,
 - budowa mieszkań komunalnych i socjalnych (adaptacja budynku na mieszkania socjalne w Żurawnicy),
 - realizację innych projektów gminnych oraz wynikających z inicjatywy mieszkańców,
 - poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez budowę infrastruktury związanej z funkcjonowaniem OSP (np. remiz strażackich, garaży itp.),
 - doposażenie jednostek OSP oraz założenie monitoringu wizyjnego w centrum miasta Zwierzyńca.
- rozwój kultury i turystyki w Gminie, m.in. poprzez:
 - dostosowanie obiektów kultury do potrzeb społeczności lokalnej (Biblioteka Publiczna, kino „Skarb”),

- rozbudowa budynku Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego Roztoczańskiego Parku Narodowego,
 - przebudowa amfiteatru w Parku Środowiskowym,
 - budowa zbiornika wodnego do celów rekreacyjnych (zalewu Rudka II),
 - rozbudowa infrastruktury sportu i rekreacji (przebudowa/rozbudowa stadionu sportowego),
 - odtworzenie dawnej zabudowy dworskiej i nadanie jej nowych funkcji (odtworzenie wiejskiej rezydencji Zamoyskich),
 - tworzenie nowych produktów turystycznych, kształtujących markę miejsca;
- uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez:
- rewitalizację przestrzeni miejskiej (układu przestrzennego Miasta Zwierzyniec),
 - zagospodarowanie miejsc atrakcyjnych krajobrazowo i udostępnienie ich mieszkańcom (zagospodarowanie doliny rzeki Wieprz),
 - modernizacja parków, skwerów i zieleńców oraz innych miejsc „czasu wolnego” (rewaloryzacja założenia wodno-palacowego w Zwierzyńcu).
- ochrona środowiska przyrodniczego Gminy, poprzez:
- zakup pojazdów niskoemisyjnych dla podmiotów publicznych,
 - modernizacja systemu zagospodarowania odpadów,
 - modernizację oświetlenia w Gminie (wymiana na energooszczędne),
 - budowę instalacji odnawialnych źródeł energii wraz z systemami jej magazynowania,
 - działania w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej,
 - dofinansowania kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska,
 - budowę przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w mieście Zwierzyniec oraz budowa oczyszczalni na obszarze wiejskim.
- poprawa stanu bezpieczeństwa poprzez:
- doposażenie jednostek OSP w niezbędny sprzęt i środki transportu,
 - budowa monitoringu wizyjnego na obszarze miasta.
- rozwój gospodarczy obszaru i przedsiębiorczości m.in. poprzez:
- wsparcie doradcze dla firm istniejących oraz nowych przedsiębiorców,
 - tworzenie miejsc handlu dla lokalnych producentów żywności i produktów rolnych.

Zamierzenia rozwojowe Gminy Zwierzyniec przedstawiono w formie graficznej. Na rycinie nie uwzględniano, przedsięwzięć znajdujących się na liście rezerwowej oraz przedsięwzięć, dla których nie ustalono wariantu lokalizacyjnego.

Ze względu na znaczącą liczbę zamierzeń rozwojowych osobno zaprezentowano planowane przedsięwzięcia na obszarze OSI Zwierzyniec i pozostałej części gminy. Na mapie nie przedstawiono planowanych inwestycji związanych z rozwojem infrastruktury liniowej tj. sieci wodno-kanalizacyjnej oraz drogowej.

Ryc. 10. Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego

Źródło: opracowanie własne

Wykaz przedsięwzięć wskazanych na rycinie 10.:

- 1 Budowa 4 farm fotowoltaicznych, w tym 1 farma o szacunkowej mocy od ok. 1-2 MW.

- 2 Zakup pojazdów niskoemisyjnych dla Urzędu Miejskiego oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej.

- 3 Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej oraz wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych (Zwierzyniec, Żurawnicy i Wywloczce).

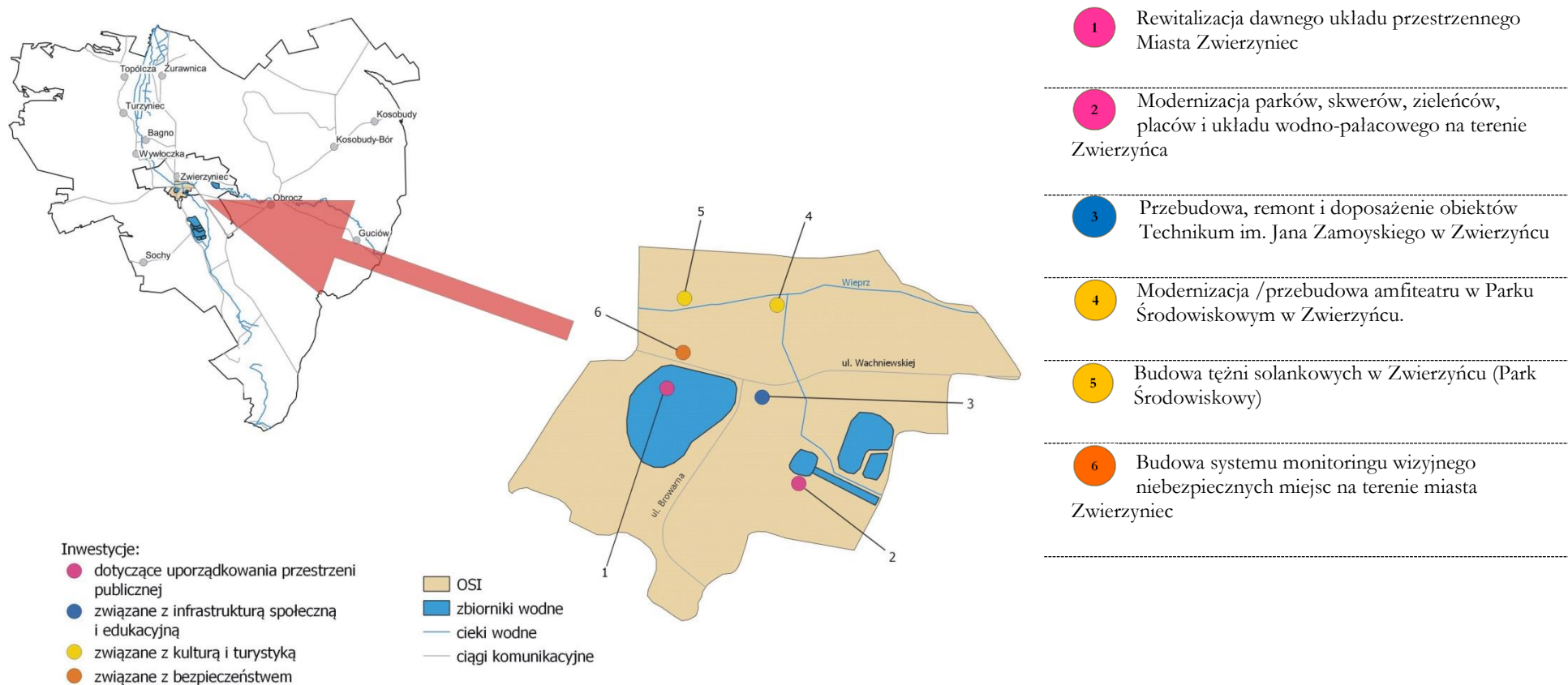
- 4 Budowa i modernizacja energetyczna świetlic wiejskich i obiektów OSP

- 5 Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w mieście Zwierzyniec.

- 6 Budowa gminnego kompostownika w mieście Zwierzyniec.

- 7 Budowa suszarni w mieście Zwierzyniec.
- 8 Zagospodarowanie biomasy w mieście Zwierzyniec.
- 9 Modernizacja PSZOK w mieście Zwierzyniec
- 10 Dostosowanie dostępu do Biblioteki Publicznej dla osób z niepełnosprawnościami
- 11 Budowa pola golfowego wraz z towarzyszącą infrastrukturą na styku miejscowości Żurawnica, Bagno i Turzyniec.
- 12 Rozbudowa i przebudowa stadionu sportowego w Zwierzyńcu.
- 13 Ślad grodziska.
- 14 Budowa tężni solankowych w Zwierzyńcu.(ul. Skwerkowa)
- 15 Modernizacja i remont sali kinowej w kinie „Skarb” w Zwierzyńcu.
- 16 Rozbudowa budynku Ośrodka Edukacyjno –Muzealnego Rostoczańskiego Parku Narodowego
- 17 Adaptacja budynku SP w Żurawnicy z przeznaczeniem na mieszkania socjalne.
- 18 Utworzenie żłobka na terenie gminy Zwierzyniec (Wywłoczka, Zwierzyniec).
- 19 Budowa, przebudowa, remont, doposażenie świetlic wiejskich i remiz OSP na terenie Gminy Zwierzyniec
- 20 Budowa boiska sportowego w Wywłoczce.
- 21 Ekologiczny plac zabaw (w Zwierzyńcu i Wywłoczce).
- 22 Budowa miasteczka ruchu drogowego w Zwierzyńcu
- 23 Pracownia językowa
- 24 Tablet dla klasy
- 25 Zakręcenie w przestrzeni - aranżacja korytarzy szkolnych
- 26 Utworzenie sal zajęć specjalistycznych
- 27 Zakup wyposażenia do stołówek szkolnych i placówek oświatowych na terenie gminy Zwierzyniec
- 28 Przebudowa i remont pomieszczeń I piętra w budynku kina Skarb w Zwierzyńcu na potrzeby seniorów z gminy Zwierzyniec.
- 29 Wspieranie działalności jednostek OSP z terenu gminy Zwierzyniec
- 30 Budowa systemu monitoringu wizyjnego niebezpiecznych miejsc na terenie miasta Zwierzyniec
- 31 Zakup sprzętu i pojazdów niskoemisyjnych dla Ochotniczej Straży Pożarnej.
- 32 Zagospodarowanie przestrzeni miejskiej przy ul. Lipowej w Zwierzyńcu
- 33 Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na terenie Gminy Zwierzyniec
- 34 „Zielony rynek produktu”

Ryc. 10. Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego w Obszarze Strategicznej Interwencji

Źródło: opracowanie własne

Rekomendacje dla Gminy, wynikające z modelu funkcjonalno-przestrzennego

Rozwój Gminy Zwierzyniec przez wzgląd na jej położenie w rejonie obfitującym w formy ochrony przyrodniczej (Roztoczański Park Narodowy), stanowi wyzwanie i może rodzić pewne problemy przestrzenne. Warunkiem koniecznym przy podejmowaniu jakichkolwiek interwencji jest bezwzględne przestrzeganie zasad ochrony środowiska naturalnego. Obszary chronione to duży potencjał w zakresie rozwoju turystyki oraz miejsc rekreacji i wypoczynku, a ograniczenia inwestycyjne wynikają z konieczności ochrony ich wartości przyrodniczych i kulturowych. W związku z powyższym, rekomenduje się ukierunkowanie gminnej gospodarki przede wszystkim na rozwój turystyki, rekreacji oraz innych nieuciążliwych branż (np. agroturystyka, rolnictwo ekstensywne/ekologiczne). Strefę stricte gospodarczą wyznacza się w północnej części Gminy, z dala od obszarów objętych ochroną prawną. Jak wspomniano już wcześniej, przy okazji określania zasad kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych na terenie Gminy Zwierzyniec, nowe tereny zabudowy powinny być wyznaczane w pierwszej kolejności jako dopełnienie istniejących układów osadniczych. Rekomenduje się kontynuację rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej przede wszystkim w miejscowościach położonych najbliżej Miasta Zwierzyniec oraz w samym mieście. Takie rozwiązanie sprzyja zachowaniu właściwych standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych zabudowy, wskazanych w dokumentach planistycznych, jak również stanowi bazę dla utrzymania ładunku przestrzennego oraz istniejących form krajobrazowych.

Istotną rekomendacją jest zachowanie historycznego i kulturowego charakteru Miasta Zwierzyniec, a w szczególności terenu objętego Obszarem Strategicznej Interwencji Gminy Zwierzyniec. Zachowanie i odtworzenie historycznego układu przestrzennego i zabudowy związanej w wieloletnią działalnością Ordynacji Zamojskiej pozwoli na harmonizację układu przestrzennego Zwierzynca.

Kształtując przestrzeń Gminy Zwierzyniec należy mieć na uwadze jej uwarunkowania kulturowe i historyczne. Należy również zaprosić do dialogu organizacje i podmioty których celem są działania na rzecz ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego, krajobrazowego i przyrodniczego Gminy Zwierzyniec.

Niniejsza Strategia sięga swoim horyzontem czasowym roku 2030, w związku z czym obowiązywać będzie najprawdopodobniej również po wprowadzeniu reformy planowania przestrzennego, datowanej na początek 2023 roku. W związku z powyższym część zamierzeń rozwojowych, opisanych w modelu funkcjonalno-przestrzennym, ma szansę zostać zrealizowana w oparciu o nowy instrument gospodarowania przestrzenią - Zintegrowany Plan Inwestycyjny. Gmina już dziś może wskazać wstępne obszary, predysponowane do objęcia ZPI, redukując tym samym koszty inwestycji planowanych w obrębie tych obszarów. Koszty te, zgodnie z zasadą działania Planu, ulegną bowiem częściowemu rozłożeniu na prywatnych inwestorów, którzy zobowiążą się w umowie do wykonania konkretnych przedsięwzięć celu publicznego. Innym, nowym dokumentem, jaki do prawa miejscowego wprowadza reforma planowania przestrzennego jest tzw. Plan Ogólny Gminy. Zgodnie z zapowiedziami Ministerstwa Rozwoju i Technologii do roku 2026 każda Gmina powinna uchwalić ów akt, który zastąpi dotychczasowe Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. W celu przygotowania fundamentalnej bazy pod nadchodzące zmiany zaleca się przystąpienie Gminy do stopniowego wypracowania gminnych standardów zagospodarowania przestrzennego, które stanowiąc będą uniwersalną ramę dla przyszłego rozwoju jednostki. Dobrym oparciem dla prac w tym kierunku jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej.

3.2. Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa lubelskiego

W dniu 29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął do realizacji Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Jest to dokument stanowiący odpowiedź na problemy i wezwania stawiane przed województwem lubelskim. Strategia rozwoju wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego jest podstawą do konstruowania programu rozdysponowania funduszy europejskich w województwie w latach 2021-2027, a także przygotowywania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego, m.in. planowanych do wprowadzenia: kontraktów programowych, kontraktów sektorowych, porozumień terytorialnych.

Zidentyfikowaną wizją rozwoju województwa lubelskiego jest „racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostarczyciela usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu.”

Osiągnięciu zakładanej wizji regionu służyć mają cztery cele strategiczne tj.:

1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Rozwinięciem celów strategicznych jest 18 celów operacyjnych oraz pakiety kierunków działań, które stanowią punkt odniesienia dla wszystkich działań rozwojowych na terenie Lubelszczyzny, w tym także dla kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz dla opracowania dokumentów o charakterze sektorowym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) wskazuje, że istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju (regionów, obszarów miejskich i wiejskich) w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odnosząc się do wyznaczonych w KSRR 2030 obszarów strategicznej interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 zidentyfikowano OSI o znaczeniu regionalnym.

Regionalne Obszary Strategicznej Interwencji odzwierciedlają potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań Strategii na określonych obszarach województwa.

OSI to obszary, dla których zdefiniowano indywidualny priorytet rozwojowy, który determinuje zakres planowanego wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych. Każdy z OSI ma wyznaczone kierunki działań i typy przedsięwzięć, których realizacja ma szczególne znaczenie dla priorytetów rozwojowych poszczególnych subregionów funkcjonalnych.

W oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. na terenie Lubelszczyzny wyróżniamy:

1. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne - właściwych do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie. **Obszar Gminy Zwierzyniec nie przynależy do żadnego OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.**
2. OSI subregionalnych – rekomendowanych do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym:

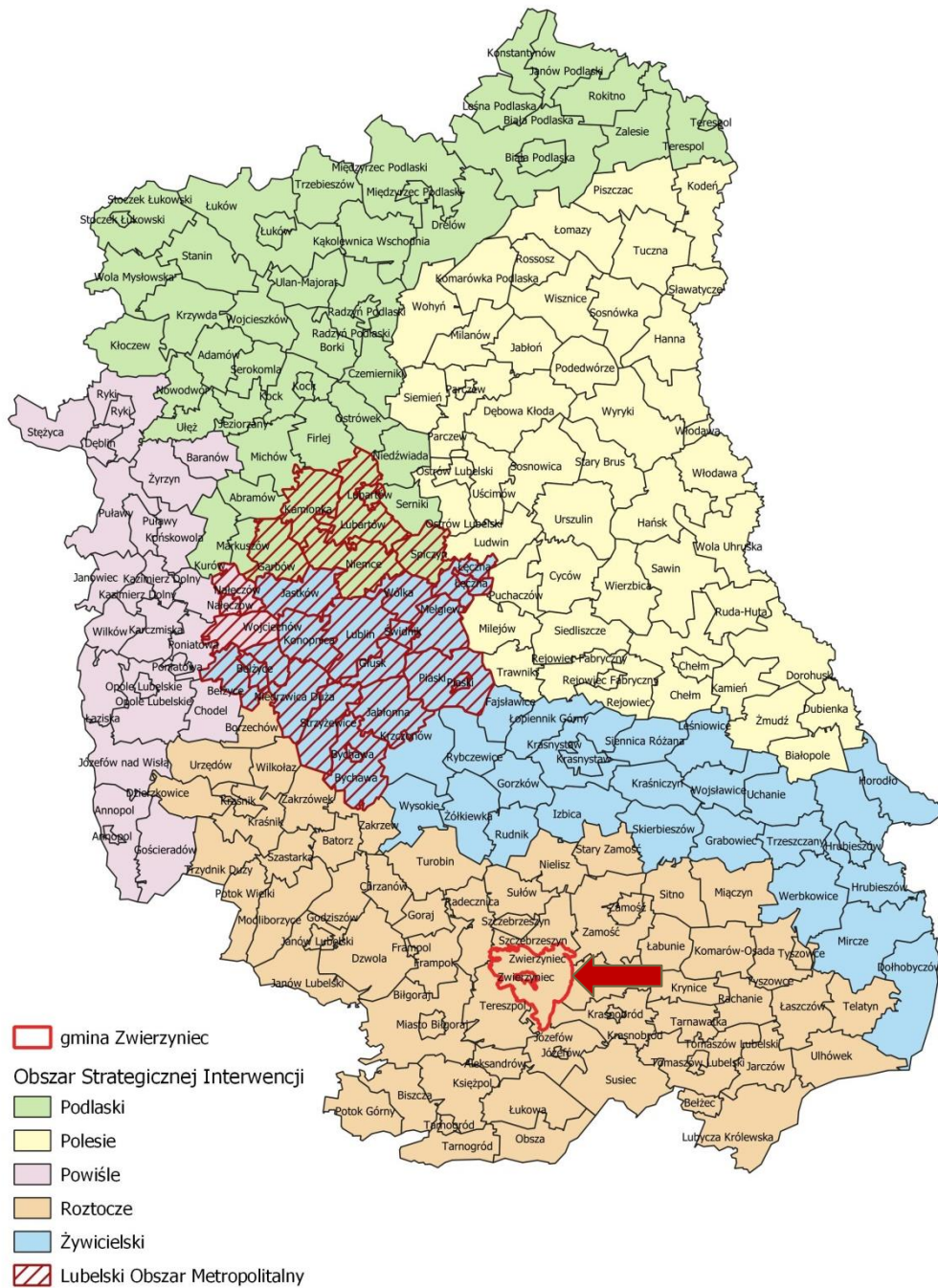
- OSI ROZTOCZE o zasięgu: 1) MOF: Bilgoraja, Janowa Lubelskiego, Kraśnika, Tomaszowa Lubelskiego i Zamościa; 2) 41 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Adamów, Aleksandrów, Batorz, Belzec, Biszczka, Chrzanów, Frampol, Goraj, Jarczów, Józefów, Komarów-Osada, Krasnobród, Krynice, Lubycza Królewska, Łabunie, Łaszczów, Łukowa, Miączyn, Nielisz, Obsza, Potok Górny, Potok Wielki, Rachanie, Radeznica, Sitno, Sulów, Susiec, Stary Zamość, Szastarka, Szczebrzeszyn, Tarnawatka, Telatyn, Terespol, Trzydnik Duży, Turobin, Tyszowce, Ulhówek, Wilkołaz, Zakrzew, Zakrzówek, **Zwierzyniec**. 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Borzechów i Tarnogród.
- OSI POWIŚLE - zasięg OSI: 1) MOF: Opola Lubelskiego, Puław i Ryk; 2) 5 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Anopol, Gościeradów, Józefów nad Wisłą, Łaziska, Wilków; 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Wąwolnica i Baranów.
- OSI POLESIE - zasięg OSI: 1) MOF: Chełma, Parczewa i Włodawy; 2) 31 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Białopole, Dębowa Kłoda, Dorohusk, Dubienka, Hanna, Hańsk, Jabłoń, Kodeń, Komarówka Podlaska, Łomazy, Milanów, Piszczac, Podedwórze, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny, Rossosz, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Sławatycze, Sosnowica, Sosnowka, Stary Brus, Tuczna, Uścimów, Wierzbica, Wisznice, Wołyń, Wola Uhruska, Wryki, Żmudź; 3) 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Cyców, Ludwin, Milejów, Ostrów Lubelski, Puchaczów, Rejowiec Fabryczny (miasto), Urszulin, Trawniki.
- PODLASKI OSI – o zasięgu OSI: 1) MOF: Białej Podlaskiej, Łukowa i Radzyna Podlaskiego; 2) 26 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Abramów, Adamów, Czemierniki, Drelów, Janów Podlaski, Jeziorzany, Kąkolewnica, Kłoczew, Kock, Konstantynów, Krzywda, Leśna Podlaska, Michów, Międzyrzec Podlaski, Nowodwór, Ostrówek, Rokitno, Serokomla, Stoczek Łukowski, Terespol, Trzebieszów, Ulan-Majorat, Ulęż, Wojcieszków, Wola Mysłowska, Zalesie; 3) 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Firlej, Międzyrzec Podlaski (miasto), Niedźwiada, Serniki, Stoczek Łukowski (miasto), Terespol (miasto), Kurów i Markuszów.
- ŻYWICIELSKI OSI - zasięg OSI: 1) MOF: Krasnegostawu i Hrubieszowa; 2) 16 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Dolhobyczów, Fajslawice, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Kraśniczyn, Leśniowice, Mircze, Rudnik, Skierbieszów, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, Wojsławice, Wysokie, Żółkiewka; 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Krzczonów, Rybczewice.

Podstawą wyznaczania w Strategii Rozwoju Województwa OSI subregionalnych są zróżnicowane cechy przestrzeni odzwierciedlone w waloryzacji funkcjonalnej województwa zawartej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski. OSI subregionalne uwzględniają krajową politykę rozwoju regionalnego ukierunkowaną terytorialnie, wyrażoną poprzez krajowe OSI określone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Gmina Zwierzyniec należy do grupy jednostek samorządu terytorialnego tworzących **Obszar Strategicznej Interwencji ROZTOCZE**.

Priorytetem rozwoju tego obszaru jest: społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej.

Ryc. 11. Subregionalne Obszary Strategicznej Interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

W dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego wyznaczono najważniejsze kierunki interwencji OSI Roztocze, umożliwiające realizację jej celów i kierunków działań. Należą do nich:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych

- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych.

2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast.
- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny

2.4 Ochrona walorów środowiska

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności

3.3 Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej

- Rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- Kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce
- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe);
- Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa);
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.).
- Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych
- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych.

4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

- Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna).
- Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

4. SYSTEM REALIZACJI I FINANSOWANIE STRATEGII

4.1. Proces wdrażania Strategii

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku stanowi opracowanie będące narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju obszaru Gminy. W dokumencie opracowane zostały cele rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec zgodnie z modelem zrównoważonego rozwoju Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oraz kierunkami interwencji Obszaru Strategicznej Interwencji Roztocze.

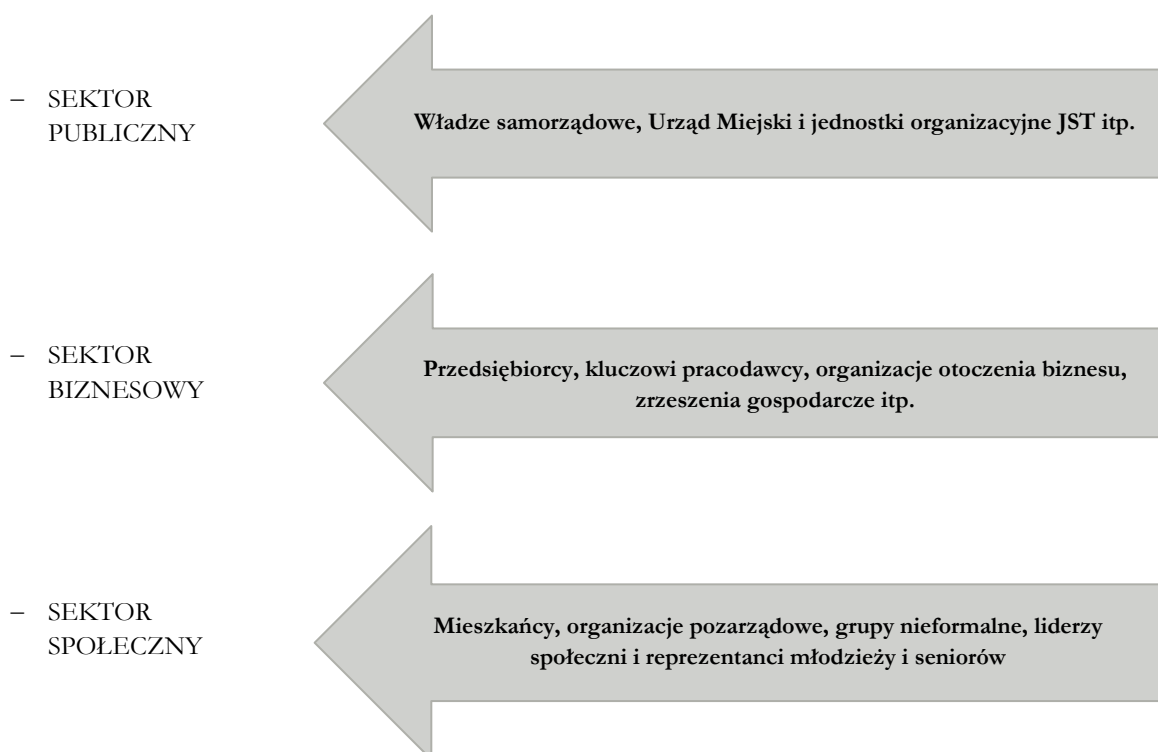
Wdrożenie Strategii będzie następowało poprzez realizację zidentyfikowanych przedsięwzięć oraz gminne programy i lokalną politykę. Warunkiem efektywnej realizacji Strategii jest sprawnie funkcjonujący system monitorowania i oceny, pozwalający na obserwację efektów realizacji dokumentu przez Władze Gminy.

Jednym z elementów systemu monitoringu Strategii będzie analiza zestawu wyselekcjonowanych w tym celu wskaźników realizacji dokumentu przyporządkowanych do poszczególnych celów operacyjnych.

Monitorowanie stanu rozwoju Gminy Zwierzyniec w oparciu o właściwy zestaw wskaźników umożliwi prowadzenie polityki prorozwojowej, poprzez dostosowanie działań do pojawiających się wyzwań, a jednocześnie zminimalizuje ryzyko wyboru działań nieefektywnych, których realizacja w dłuższej perspektywie czasu nie przyniesie zamierzonych dla rozwoju lokalnego rezultatów.

W procesie zarządzania gminą Strategia pełni kluczową rolę jako dokument prezentujący plan postępowania władz samorządowych we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi.

Międzysektorowość uwzględniona została również w procesie wdrażania strategii, w którym biorą udział trzy główne grupy instytucji i podmiotów:

Sygnalizuje to, że prowadzona będzie w tym zakresie efektywna współpraca z wieloma podmiotami publicznymi, lokalnymi i regionalnymi, reprezentantami sektora prywatnego i społecznego.

4.2. Mechanizmy i instrumenty realizacji Strategii

Aby realizować założenia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku niezbędne jest stworzenie struktury zarządczej pozwalającej na efektywne zarządzanie obszarem i realizację różnego rodzaju przedsięwzięć, wśród których istotnym aspektem będzie pozyskiwanie funduszy europejskich.

Na strukturę organizacyjną składają się dwa typy podmiotów:

- Podmioty wykonawcze, czyli jednostki sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego realizujące wyznaczone kierunki działań służące urzeczywistnieniu założonych celów,
- Podmioty zarządzające, czyli koordynujące wdrożenie Strategii, jako całości, a przy tym prowadzące jego aktualizację, monitoring i ocenę.

Za realizację Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec w zakresie instytucjonalnym odpowiadać będą:

- Burmistrz Zwierzynca,
- Rada Miejska w Zwierzyncu,
- Referaty oraz inne stanowiska Urzędu Miejskiego w Zwierzyncu,
- Wykonawcy i partnerzy realizacyjni określani w Strategii.

Do kompetencji Burmistrza należą:

- Realizacja zapisów Strategii w części dotyczącej sektora publicznego,
- Zagwarantowanie i uwzględnienie w planach budżetowych finansowania kierunków działań ujętych w Strategii, zgodnie z założonym udziałem Gminy Zwierzyniec,
- Podejmowanie decyzji o konieczności weryfikacji zapisów Strategii,
- Stymulowanie i koordynacja działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska oraz mobilizacja i integrowanie zasobów pozostających w ich dyspozycji na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji.

Do kompetencji Rady Miejskiej należą:

- Podjęcie uchwały o przystąpieniu do opracowania projektu Strategii,
- Uchwalenie Strategii Rozwoju Miasta i Gminy,
- Opiniowanie i uchwalanie zmian i aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitorowania realizacji Strategii jest Burmistrz Zwierzynca.

Burmistrz Zwierzynca będzie realizował swoje zadania poprzez jednostki podległe tj.:

- Zespół do spraw wdrażania Strategii,
- Referaty oraz jednostki i instytucje podległe odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć w ramach Strategii,
- partnerów i liderów lokalnych zaangażowanych w realizację Strategii.

Za wdrażanie przedmiotowej Strategii, jak i innych dokumentów o charakterze strategicznym, odpowiada Burmistrz Zwierzynca. Jego odpowiedzialność należy rozumieć poprzez strategiczną rolę organu wykonawczego samorządu gminnego w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów i kierunków działań określonych w przedmiotowym dokumencie.

Zespół do spraw wdrażania Strategii, pełniący nadzór merytoryczny, obejmujący konsultacje w szczególności metodologii działań monitoringowych i ewaluacyjnych, będzie odgrywał istotną rolę w monitorowaniu i ocenie realizowanych działań oraz zmianach (aktualizacjach) w zakresie realizacji Strategii.

Do zadań Zespołu do spraw wdrażania Strategii będzie należało:

- przygotowanie, koordynowanie oraz wdrażanie przedsięwzięć ujętych w ramach wykazu kierunków działań służących realizacji celów Strategii,
- uaktualnianie i kontynuacja procesu planowania,

- dalsze programowanie procesów rozwojowych, wykraczających poza okres realizacji niniejszego dokumentu strategicznego,
- koordynowanie, animowanie i inspirowanie działań społeczności lokalnej służących wdrożeniu zamierzeń Strategii,
- monitorowanie realizacji i ewaluacja procesu wdrażania Strategii,
- przygotowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów wdrażania Strategii,
- harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa,
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań.

Poszczególne referaty, stanowiska i jednostki organizacyjne Gminy koordynują proces zarządzania strategicznego na poziomie poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii stanowiąc jednocześnie podmioty opiniotwórczo-doradcze i zarazem zaplecze eksperckie dla Burmistrza Zwierzynca.

Szczególną rolę w procesie monitoringu i ewaluacji będzie pełnić **Referat Planowania Przestrzennego, Inwestycji, Gospodarki Komunalnej i Mienia Komunalnego** (którego pracownicy będą członkami Zespołu do spraw wdrażania Strategii) do zadań, którego będzie należało:

- koordynacja współpracy oraz ciągle pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań Strategii,
- monitorowanie i ewaluacja procesu realizacji zadań określonych w Strategii, przygotowywanie sprawozdań, koordynacja procesu jej aktualizacji,
- poszukiwanie wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania realizacji zadań i projektów,
- realizacja przypisanych mu zadań i projektów,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji Strategii.

Tworzony system wdrażania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec, oprócz wymienionych powyżej podmiotów, będzie opierał się na współdziałaniu w ramach sieci podmiotów współpracujących, bazując na dwukierunkowych interakcjach, obejmujących współpracę merytoryczną, raportowanie i sprawozdawczość, wymianę danych i informacji, konsultacje, analizy, zalecenia i rekomendacje. Wśród tych podmiotów, obok instytucji zaangażowanych w system statystyki publicznej, będą znajdować się organizacje pozarządowe uczestniczące w realizacji Strategii. Na szczególną uwagę zasługuje idea partnerstwa, której głównym zamierzeniem jest uzyskanie efektu synergii prowadzonych działań. Dlatego też partnerstwa zawierane w celu realizacji różnego rodzaju zamierzeń będą stanowiły niezwykle istotny mechanizm włączania partnerów społeczno-gospodarczych w proces rozwoju lokalnego.

Partycypacja społeczna została wdrożona na różnych etapach procesu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy: diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Tego rodzaju podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości wyznaczonych kierunków działań oraz zwiększenie gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze Gminy. Dzięki tym działaniom społeczność miejscowa posiada realną możliwość decydowania o losach wspólnoty samorządowej. Ponadto włączenie szerokiego grona interesariuszy w proces planowania rozwoju realizuje zasadę partnerstwa, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i wdrażania Strategii oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty wdrożenia dokumentów mają dotyczyć.

Przedsięwzięcia i działania w ramach Strategii będą realizowane w różnych okresach czasowych jako, że są wśród nich inwestycje jednorazowe jak również inwestycje długoterminowe i cykliczne.

W ramach systemu realizacji wykorzystane zostaną różne mechanizmy i instrumenty wewnętrzne wdrażania Strategii, m.in. o charakterze:

- **prawnym** – uchwały Rady Miejskiej, zarządzenia Burmistrza, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne itp.,
- **finansowym** – uchwała budżetowa Rady Miejskiej, wieloletnie prognozy finansowe oraz inne dokumenty finansowe, harmonogramy i analizy finansowo-ekonomiczne projektów realizowane przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, różne formy współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi.
- **planowania przestrzennego i planów/ programów wdrożeniowych** - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym, gminne strategie sektorowe/branżowe itp.
- **organizacyjnym** – praca i zaangażowanie władz samorządowych, kadry kierowniczej i pracowników referatów/wydziałów/komórek oraz jednostek gminnych, itp.,
- **kontrolnym** - kontrola zarządcza, aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, itp.
- **partycypacyjnym** – działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe gmin i jednostek gminnych, profile w mediach społecznościowych, media lokalne i ponadlokalne, systemy informacji przestrzennej gmin itp.

4.3. Ramy finansowe Strategii

Chcąc zrealizować zamierzenia wynikające z niniejszej Strategii, oprócz adekwatnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. W tym celu analizie należy poddać zarówno możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, jak i finansową zdolność Gminy do podźwignięcia realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależą od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty.

Realizacja zakrojonego na tak szeroką skalę planu rozwojowego wymaga zapewnienia jego wykonalności finansowej. Ramy finansowe wskazują wielkość środków finansowych szacowanych na realizację strategii. Jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez Gminę Zwierzyniec zaplanowanych działań. Budżet Gminy jest ograniczony biorąc pod uwagę stale rosnące liczby zadań Gminy. W związku z tym nieodzowne staje się pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania. Dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju Gminy Zwierzyniec konieczne staje się dokonanie dywersyfikacji źródeł finansowania. Potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku to:

- środki budżetu Gminy,
- środki Unii Europejskiej – fundusze europejskie dostępne m.in. w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Funduszu na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, Europejskiego Funduszu Odbudowy, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Inicjatywy Wspólnotowych Wspólnej Polityki Rolnej oraz Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.
- inne fundusze zewnętrzne – np. Fundusze Norweskie i Fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu samorządu województwa – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu powiatu – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe,
- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich” (rozwój zasobów ludzkich), są fundusze europejskie. Mając na uwadze okres obowiązywania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku finansowanie działań w niej określonych obejmuje okres wieloletnich ram finansowych na lata 2021 – 2027 oraz wsparcie w ramach nowego Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU).

Zasady finansowania przedsięwzięć Strategii:

- Wykorzystywanie różnych form finansowania – dotacje oraz różnego rodzaju instrumenty finansowe, w tym zwrotne (pożyczki, poręczenia, gwarancje),
- Dywersyfikacja i łączenie różnych źródeł finansowania przedsięwzięć,
- Wykorzystywanie ze środków europejskich na różnych poziomach - program regionalny, programy krajowe, programy współpracy międzynarodowej,
- Udział w międzynarodowych projektach sieciowych np. programy Interreg, Central Europe,
- Wykorzystywanie funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską np. LIFE, Horyzont, COSME, itp.

Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach Strategii wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków na poziomie Gminy.

Tworząc ramy finansowe związane z realizacją przedsięwzięć uwzględnionych w Strategii należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027, prognozy dotyczącej stanu finansów publicznych oraz sytuacji, w jakiej znajdować się będzie budżet Gminy Zwierzyniec w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- Wieloletniego Planu Finansowego, w szczególności powiązania Strategii z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Zwierzyniec,
- Rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą, których można realizować cele rozwojowe zapisane w Strategii (m.in. fundusze pożyczkowe, gwarancje i poręczenia kredytowe, bankowe usługi finansowe czy formy partnerstwa publiczno-prywatnego).
- Dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

W zakresie oceny zdolności finansowej Gminy do realizacji Strategii uwzględnić należy zarówno skalę wydatków przewidzianych w Strategii, jak i historyczne dane finansowe Gminy Zwierzyniec, obrazujące ich możliwości inwestycyjne.

Horyzont czasowy założonych działań obejmuje rok 2030. Skala wydatków związana z realizacją Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec przez Gminę Zwierzyniec to 245 mln zł, w podziale na lata realizacji jest to kwota 30,6 mln zł rocznie.

W poszczególnych celach strategicznych ramy finansowe szacunkowo określono na kwoty:

- Cel strategiczny I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH – 13 720 000 zł
- Cel strategiczny II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE – 82 540 000 zł
- Cel strategiczny III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO – 148 330 000 zł
- Cel strategiczny IV EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA – 8 170 000 zł

Zdolność finansową Gminy Zwierzyniec należy oszacować na podstawie dotychczas ponoszonych wydatków majątkowych oraz trendu zmian dochodów własnych gminy.

Tabela 4. Dochody własne, wydatki majątkowe na 1 mieszkańca, udział subwencji z budżetu państwa w dochodzie oraz wydatki na obsługę długu publicznego Gminy Zwierzyniec

	Dochody własne gminy na 1 mieszkańca (zł)	Trend zmian w stosunku do roku poprzedniego (zł)	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca (zł)	Trend zmian w stosunku do roku poprzedniego (zł)	Udział subwencji z budżetu państwa w dochodzie gminy (%)	Wydatki na obsługę długu publicznego (zł)
2009	853,73		-	-	41,84	250 386,93
2010	1 122,00	268,27	1 124	-	37,32	336 779,16
2011	1 300,35	178,35	1 098	-26	37,16	519 614,13
2012	1 374,62	74,27	631	-467	28,27	670 747,11
2013	1 466,68	92,06	898	267	32,01	455 055,73
2014	1 461,41	-5,27	455	-443	32,29	442 893,30
2015	1 471,53	10,12	1 006	551	27,22	356 717,57
2016	1 610,00	138,47	363	-643	27,35	322 651,54
2017	1 508,66	-101,34	525	162	26,51	316 284,02
2018	1 650,38	141,72	322	-203	27,00	347 202,00
2019	2 010,88	360,50	583	261	25,64	370 009,06
2020	2 188,75	177,87	862	279	24,33	305 957,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W okresie poprzedzającym realizację Strategii dochody budżetu Gminy Zwierzyniec zwiększyły się z około 16,2 mln zł w 2009 roku do około 30,1 mln zł w 2020 roku. Wyraźnie wzrosły także dochody budżetu Gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W analizowanym okresie czasu Gmina Zwierzyniec osiągnęła dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w wysokości 1501 zł (średnia z 12 lat).

Ich wartość ulega wahaniom, w 2020 osiągnęła wartość 2 188,75 zł. Ujemną wartością trendu zmian charakteryzują się lata 2017 i 2014. Z punktu widzenia struktury budżetu gminy ważnym źródłem dochodów były subwencje przekazywane z budżetu państwa. W analizowanym okresie udział subwencji maleje, w 2009 roku udział subwencji w dochodach gminy to 41,8% natomiast w 2020 roku udział ten to 24,3% dochodów ogółem Gminy.

Wydatki budżetowe stanowią odzwierciedlenie aktywności samorządu terytorialnego w kreowaniu podstaw rozwoju lokalnego. W analizowanym okresie czasu przed realizacją Strategii nastąpił duży wzrost wartości wydatków budżetowych z około 17,75 mln zł w 2009 roku do około 29,43 mln zł w 2020 roku.

Szczególnym rodzajem wydatków gminy są wydatki majątkowe służące kreowaniu rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego. Należy zauważyć duże wahania i spadek wydatków majątkowych w ostatnich latach na 1 mieszkańca ponoszonych przez Gminę Zwierzyniec. Średnia wydatków majątkowych z 11 lat to 715,18 zł na 1 mieszkańca.

Mimo różnic kształtujących się wydatków, w tym również wydatków inwestycyjnych Gmina Zwierzyniec z powodzeniem realizowała swoje zobowiązania, również te z zakresu obsługi zadłużenia. Od 2009 roku wahaniom podlega obciążenie budżetu gminy z tytułu obsługi długu, najwyższą wartość wydatków zanotowano w 2012 roku (670 tys. zł) a najniższą w 2009 roku (250 tys. zł).

Wskaźniki do szacowania potencjału inwestycyjnego Gminy zaczerpnięto z prognozy finansowej zawartej w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Zwierzyniec. W okresie objętym Strategią z dużą ostrożnością przyjęto średnią prognozowaną wysokość wydatków ogółem rocznie: 29,5 mln zł.

Szacując potencjał inwestycyjny Gminy posłużono się następującym wzorem:

$$P_i = W_{og.} * W_i$$

P_i – potencjał inwestycyjny gminy

$W_{og.}$ – prognozowane wydatki budżetowe ogółem w okresie objętym prognozą

W_i – średni procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gminy w okresie poprzednim do prognozowanego. Wyliczony potencjał można uznać za podstawę przyszłej aktywności inwestycyjnej gminy.

Analizując dane historyczne, ustalono, że średnia wartość procentowego udziału wydatków inwestycyjnych ponoszonych przez Gminę Zwierzyniec w okresie 2009-2020 wynosiła 19,8%.

Dzięki tym informacjom możliwe było oszacowanie potencjału inwestycyjnego Gminy w okresie realizacji Strategii. Wykorzystując wyżej opisany wzór otrzymano szacunki około 58,41 mln zł. Z powyższych wyliczeń wynika, że średniorocznie na inwestycje Gmina może przeznaczyć 6,49 mln zł (okres od 2022 do 2030). Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 2009-2020 Gmina Zwierzyniec prowadziła zrównoważoną politykę budżetową. W sposób odpowiedzialny gospodarowano środkami budżetowymi, prowadząc skuteczną politykę zwiększania dochodów. Wykonana analiza potwierdza możliwość wykorzystania wsparcia funduszy zewnętrznych w realizacji projektów zapisanych w Strategii. Pozyskanie środków zewnętrznych na współfinansowanie przedsięwzięć i działań szacuje się na poziomie ok. 70%.

W związku z powyższym kwota wydatków na wdrażanie Strategii tj. 252,76 mln zł zostanie w kwocie 176,9 mln zł pokryta z innych źródeł niż ze środków własnych Gminy. Zgodnie z przeprowadzoną analizą realne jest wykonanie przedsięwzięć i działań zaplanowanych w ramach realizowanych celów Strategii, jedynie w sytuacji współrealizacji niektórych z działań z innymi partnerami publicznymi, społecznymi lub gospodarczymi. W innym przypadku Gmina zmuszona będzie zmienić lata realizacji niektórych inwestycji i wydłużyć czas realizacji celów założonych w Strategii.

4.4. Proces monitoringu, ewaluacja i aktualizacja Strategii

Zapewnienie właściwego poziomu monitorowania procesu wdrażania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku wymaga określenia założeń, zasad i uruchomienia systemu monitoringu. Celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań określonych w ramach celów strategicznych ujętych w dokumencie – ich produktów i rezultatów. Monitoring stanowi narzędzie zarządzania umożliwiające efektywne planowanie i wydatkowanie środków finansowych, okresową ocenę i dostosowanie podejmowanych działań do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i zdiagnozowanych potrzeb.

Zgodnie z przyjętą definicją: monitoring to stała obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu pozyskanie informacji na temat stopnia realizacji zamierzonych zadań i celów oraz ich ewentualną modyfikację. Służy on badaniu i ocenie sposobu dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągnięcia. Dlatego też monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań. Niniejsze wskaźniki zaprezentowano w tabeli zamieszczonej w dalszej części rozdziału. Uzupełnieniem oceny opartej na wskaźnikach może być badanie opinii mieszkańców. Badania mogą być uzupełnione konsultacjami społecznymi.

Proces monitorowania opierać się będzie na systematycznym gromadzeniu i analizie informacji dotyczących właściwego przebiegu realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec w sposób ciągły, zarówno w aspekcie finansowym, jak i rzeczowym. Jest to istotne narzędzie w procesie realizowania polityki rozwoju Gminy, umożliwia stale obserwowanie zmian i szybkie reagowanie na zjawiska niezgodne z założonymi celami. Ponadto, pozwala na ocenę realizacji postępów w stosunku do pierwotnych planów. Sprawnie funkcjonujący system monitoringu będzie podstawowym warunkiem pozyskania rzetelnych danych umożliwiających dokonanie oceny Strategii, w której cele strategiczne będą osiągane poprzez cele operacyjne z przypisanymi do nich zadaniami realizacyjnymi.

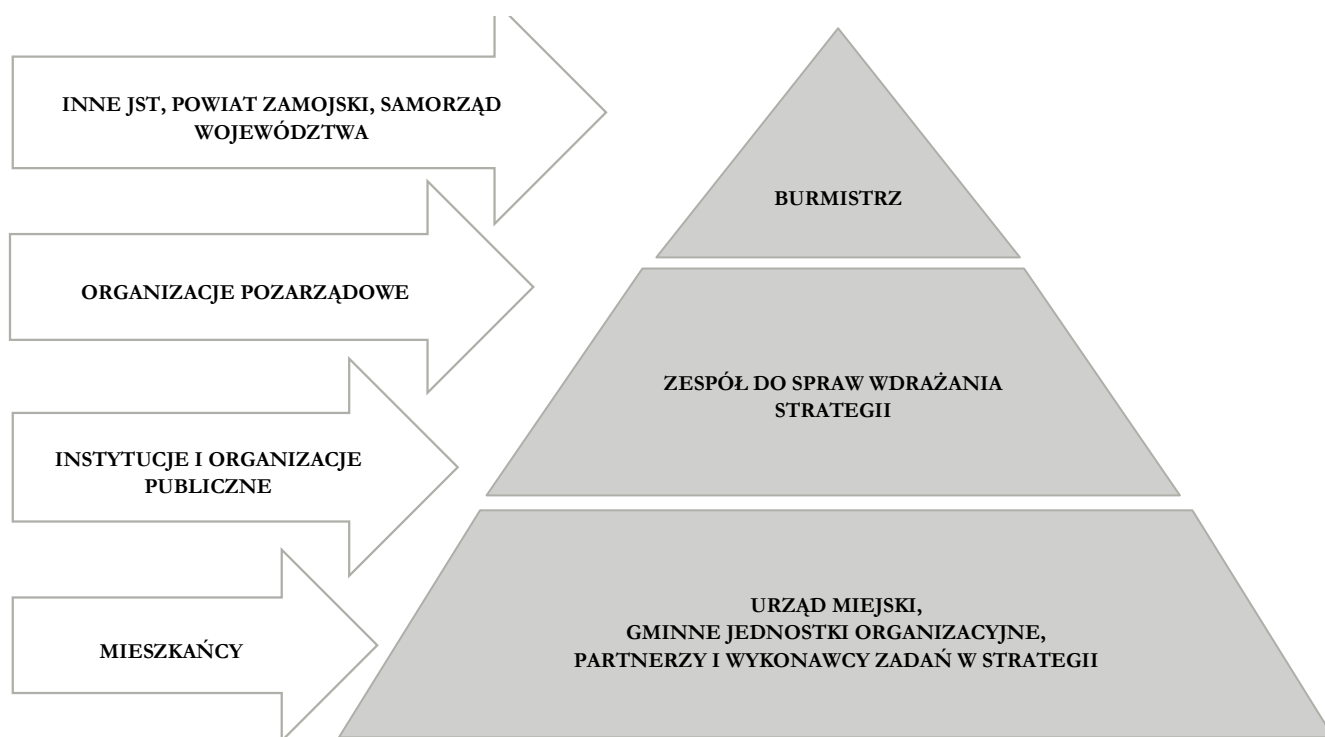
Gromadzenie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez Referaty oraz jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu dla poszczególnych celów operacyjnych.

Odpowiedzialność tych jednostek organizacyjnych będzie obejmowała: gromadzenie, weryfikację oraz przetwarzanie i przechowywanie danych odpowiednio do przypisanej grupy wskaźników. W przypadku wskaźników, dla których Urząd nie będzie dysponował danymi, jednostka odpowiedzialna pozyska te informacje ze źródeł zewnętrznych. Badania opinii będą wymagane w przypadku wskaźników, dla których Urząd nie będzie posiadał własnych oraz zewnętrznych źródeł informacji dla ich wyliczenia.

Do głównych obszarów objętych monitoringiem i ewaluacją należą:

- analiza zmian społecznych, gospodarczych i środowiskowych zachodzących w granicach Gminy Zwierzyniec;
- obserwacja zmian zachodzących w ramach poszczególnych obszarów strategicznych i przypisanych im celów operacyjnych, które zostały wyznaczone w Strategii;
- identyfikacja nowych uwarunkowań związanych z wyznaczonymi celami i formułowanie rekomendacji dotyczących zamierzeń w nich określonych;
- formułowanie nowych prognoz i scenariuszy rozwoju Gminy Zwierzyniec.

Ryc. 12. Podmioty biorące udział w procesie monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii

Źródło: opracowanie własne

Podstawowe narzędzie procesu monitoringu stanowi **Raport z realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec**, który będzie przygotowywany w cyklu dwurocznym. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie raportu będzie **Referat Planowania Przestrzennego, Inwestycji, Gospodarki Komunalnej i Mienia Komunalnego**. Zakres raportów będzie obejmował wszystkie cele operacyjne oraz wskaźniki monitorowania. Raporty wykorzystywane będą do bieżącego zarządzania Strategią przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im zadań. Raport będzie zawierać pełne sprawozdanie z realizacji Strategii w oparciu o wskaźniki monitoringowe, których wartość będzie wskazywać na stan realizacji dokumentu i stanowić podstawę do podejmowania ewentualnych działań korygujących. Raport stanowić będzie również podstawę do wszelkich prac związanych z aktualizacją Strategii, w tym także przedłużających okres jej obowiązywania na kolejne lata.

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze społeczno-gospodarczym lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny na podstawie decyzji Burmistrza. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć wszystkie obszary ujęte w Strategii (przeгляд pełny) albo mogą mieć charakter przeglądu selektywnego, który będzie obejmował wybrany jeden lub kilka obszarów realizowanej Strategii. Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Strategii.

Ryc. 13. Schemat systemu monitoringu strategii rozwoju

Źródło: opracowanie własne

Efektywne monitorowanie procesu wdrażania Strategii zapewni właściwy dobór wskaźników, mierzalnych i dostępnych w statystyce publicznej i wewnętrznych źródłach danych gminy.

Wskaźniki definiowane są jako mierzalne mierniki osiągniętego efektu w realizacji wyznaczonego celu. Wskaźnik powinien składać się z nazwy identyfikującej jego zakres, wartości oraz jednostki miary. Wyróżniamy:

- **wskaźniki oddziaływania** – oceniają efekty w dłuższej perspektywie, czyli nie bezpośrednio po zakończeniu przedsięwzięcia, ich celem jest pokazanie trwałych zmian jakie spowodowały w otoczeniu społeczno-ekonomicznym.
- **wskaźniki produktu** – bezpośrednie wytwory materialne i usługi, które są otrzymywane lub wytwarzane w trakcie realizacji przedsięwzięcia/działania przy wykorzystaniu zaangażowanych zasobów (głównie finansowych) mierzonych wskaźnikami wkładu.
- **wskaźniki rezultatu** – bezpośrednie i natychmiastowe efekty przedsięwzięć/działań, zmiany, jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia.

Tabela 5. Wskaźniki monitoringowe Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Wartość bazowa (2021)	Kierunek zmian do 2030 roku	Źródło danych
Cel strategiczny I: AKTYWNE SPOŁECZENSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH			
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem (%)	15,7%		BDL GUS
Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem (%)	59,0%		BDL GUS
Cel strategiczny II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE			
Wydatki Gminy w Dziale 630 - Turystyka (zł)	79 496,81 zł		BDL GUS
Wydatki Gminy w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (zł)	1 291 271,58 zł		BDL GUS
Cel strategiczny III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO			
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (tona)	870,07 ton		Gmina Zwierzyniec
Wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym)	889		BDL GUS
Cel strategiczny IV EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA			
Dochody własne Gminy Zwierzyniec na jednego mieszkańca (zł)	2 064,44 zł		BDL GUS

Nazwa wskaźnika produktu/rezultatu	Wartość bazowa (2021)	Kierunek zmian do 2030 roku	Źródło danych	Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie działań i przekazywanie informacji monitoringowych
Cel operacyjny 1.1 Integracja społeczna i aktywna polityka senioralna				
Liczba działań zrealizowanych w celu dostosowania obiektów użyteczności publicznej będących w zasobie gminnym do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	1		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.)	3461		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 1.2 Aktywizacja ekonomiczna i społeczna mieszkańców gminy w tym realizacja koncepcji Smart Villages				
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne (szt.)	1		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Procentowy udział w wyborach i referendach (%) (wartość wskaźnika prezentowana jest wyłącznie w roku wyborczym, wartość bazowa dotyczy roku 2020)	64,49% (wybory prezydenckie)		Dane własne Gminy / PKW	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 1.3 Poprawa dostępu mieszkańców do infrastruktury i usług zdrowotnych, społecznych i mieszkaniowych				
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	427		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Liczba udzielonych świadczeń z zakresu pomocy społecznej (szt.)	22 077		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec

Liczba mieszkań podłączonych do sieci gazowej (szt.)	23		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 1.4 Lepszy dostęp i jakość usług edukacji oraz opieki nad dzieckiem				
Liczba wspartych żłobków/klubów dziecięcych/przedszkoli/ oddziałów przedszkolnych (szt.)	6		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Liczba udzielonych stypendiów naukowych i sportowych (szt.)	50		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 1.5 Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej gminy				
Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w ciągu roku (szt.)	59		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 2.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej i poziomu bezpieczeństwa drogowego w gminie				
Wydatki Gmina na transport i łączność (w rozdziale 60016)- Drogi publiczne gminne (zł)	599 224,05		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m)	370 m		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Długość dróg gminnych wyremontowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wybudowanych (m)	7437 m		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności, estetyki i dostępności przestrzeni publicznej				
Liczba odnowionych obiektów zabytkowych, sakralnych i obiektów przyrodniczych (szt.)	2		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 2.3 Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych				
Liczba działań zabezpieczających zasoby przyrodnicze i kulturowe przed wpływem negatywnych czynników zewnętrznych (szt.)	3		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 2.4 Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej, rekreacyjnej oraz kulturowej gminy				
Liczba opracowanych folderów/map/broszur/tablic informacyjnych itp., promujących gminę (szt.)	400		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność turystyczną (sekcja I)(szt.)	4		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 2.5 Poprawa bezpieczeństwa publicznego w gminie				
Liczba doposażonych jednostek OSP z terenu gminy (szt.)	9		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 3.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości pozarolniczej				
Wskaźnik bezrobocia (Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym)(%)	7,3%		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON (szt.)	49 szt.		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa i branż powiązanych				
Liczba działań informacyjnych gminy w zakresie rozwoju rolnictwa (szt.)	4		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego (szt.) (sekcja C dział 10)	0		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 3.3 Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągania inwestycji i rozwoju nowych firm				
Liczba udzielonego doradztwa podmiotom gospodarczym (szt.)	2		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 3.4 Adaptacja do zmian klimatu oraz rozwój infrastruktury komunalnej związanej z energetyką, odpadami i gospodarką wodno-ściekową				
Długość wybudowanej/ przebudowanej/ zmodernizowanej/ rozbudowanej sieci wodno-kanalizacyjnej (m)	91		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec

Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności (%)	53,2%		GUS BDL	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 3.5 Promowanie zasad ekologii i edukacja ekologiczna mieszkańców. Uświadamianie o korzyściach płynących z usytuowania gminy w obszarze cennym przyrodniczo				
Liczba zrealizowanych kampanii, projektów informacyjno-edukacyjnych o tematyce ekologicznej (szt.)	4		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Liczba uczestników kampanii ekologicznych (os.)	320		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 4.1 Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej oraz zapewnienie jej otwartości dla mieszkańców				
Liczba pracowników przeszkolonych w zakresie poprawy jakości usług publicznych (os.)	32		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Liczba inicjatyw/działań związanych z wymianą praktyk między jednostkami samorządu terytorialnego	1		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 4.2 Rozwój cyfryzacji usług i zasobów administracji samorządowej				
Liczba pobrań/odtworzeń dokumentów zawierających informacje sektora publicznego (szt.)	102		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 4.3 Promocja gminy oraz rozwój współpracy ponadlokalnej (OF Zielone Serce Roztocza)				
Liczba przedsięwzięć ponadlokalnych, w których zaangażowano Gminę Zwierzyniec (szt.)	1		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec
Cel operacyjny 4.4 Poprawa skuteczności planowania strategicznego w gminie (w tym przestrzennego)				
Liczba zaktualizowanych i opracowanych zmian dokumentów planistycznych (szt.)	2		Dane własne Gminy	Gmina Zwierzyniec

Źródło: Opracowanie własne

4.5. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Zgodnie z definicją ewaluacja to oszacowanie lub osąd dotyczący wartości danego procesu, zjawiska lub obiektu. Ewaluacja jest odrębnym i usystematyzowanym rodzajem badań społeczno-ekonomicznych z ogólnie przyjętymi standardami i metodologią prowadzonych w celu oceny jakości i efektów realizowanych działań przewidzianych w Strategii. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o odpowiednie kryteria.

Ewaluacja nie może jednak ograniczać się jedynie do pomiaru efektów realizacji interwencji, ale powinna również podejmować próbę ustalenia związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy podjętymi przez nas działaniami a osiągniętymi efektami. Możemy wówczas sprawdzić, czy logika projektu lub programu jest poprawna. W proces ewaluacji włączane są podmioty zaangażowane we wdrażanie interwencji lub zainteresowane jej efektami. Dzięki temu w pełniejszym zakresie możliwa jest realizacja zasady partnerstwa. Wyniki badań ewaluacyjnych zostaną wykorzystane do jak najlepszego dopasowania realizowanych projektów/inwestycji do rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków publicznych.

Do prowadzenia okresowych badań ewaluacyjnych Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku będą wykorzystywane różne rodzaje ewaluacji. Rodzaj ewaluacji zależy od momentu, w którym ewaluacja jest wykonywana w cyklu przygotowywania i realizacji Strategii:

- **ewaluacja ex-ante** (tzw. ocena przed realizacją) - ocena ex-ante dostarcza danych do przygotowania (aktualizacji) Strategii, dzięki wykorzystaniu doświadczeń z wcześniejszych wdrożeń dokumentów strategicznych. Jest prowadzona równoległe do prac na Strategię, formułując rekomendacje do poszczególnych, kluczowych elementów dokumentu. Tak przeprowadzona ocena zawiera m.in. analizę wpływu dotychczasowych interwencji związanych z rozwojem gminy oraz analizę problemów występujących na jego obszarze, analizę zgłaszanych przez interesariuszy rekomendacji i zaleceń co do założeń dokumentu.

- **ewaluacja mid-term** (ocena dokonywana w połowie okresu realizacji Strategii) – badanie ewaluacyjne mid-term zostanie przeprowadzone nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji Strategii. Zakres badania obejmuje analizę m.in.: efektywności wykorzystania zaangażowanych środków, skuteczności w zakresie osiągania założonych celów, oddziaływania na rozwój społeczno-gospodarczy gminy;
- **ewaluacja ex-post** (ocena na zakończenie obowiązywania Strategii) - ocena ex-post będzie służyła do określenia długotrwałych efektów wdrożenia Strategii, w tym relacji wielkości zaangażowanych środków do skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego gminy oraz wpływu oddziaływań egzogennych i endogennych na jego rozwój;
- **ewaluacja on-going** (bieżąca ocena Strategii) – za wyjątkiem wyżej wymienionych form ewaluacji Władze Gminy w tym Rada Miejska może inicjować bieżącą ocenę Strategii, a jej celem będzie określenie efektywności stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.

Gmina Zwierzyniec jako realizator Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku jest odpowiedzialna za realizację planu ewaluacji. Do przeprowadzenia oceny własnej Strategii zobowiązany jest Burmistrz Zwierzynica, zlecając jej wykonanie jednostce Urzędu Miejskiego lub niezależnym evaluatorom zewnętrznym.

Tabela 6. Plan ewaluacji

Rodzaj ewaluacji	Rok przeprowadzenia badania ewaluacyjnego i opracowania raportu					
	2022	2023	2025	2027	2029	2031
Ewaluacja ex-ante						
Ewaluacja mid-term						
Ewaluacja on-going						
Ewaluacja ex-post						

Źródło: opracowanie własne

Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. Zastosowanie różnych kryteriów może prowadzić do skrajnie różnych ocen. Przykładowo: projekt może być uznany za skuteczny, ponieważ osiągnął zakładane cele, ale jest nieefektywny, ponieważ zaangażowane zostały nadmierne zasoby, lub nieużyteczny, bo nie zaspokaja potrzeb beneficjentów. Poniżej przedstawiono opis kryteriów ewaluacyjnych:

- **skuteczność** – ocenia stopień realizacji zakładanych celów w Strategii (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.
- **efektywność** - ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji.
- **użyteczność** - ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych, tzw. ubocznych), odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych (często już zmienionych w czasie). W odróżnieniu od kryterium trafności, ocena użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w jej końcowej fazie wdrażania.
- **trwałość** - ocenia ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio i długookresowej (a więc po zakończeniu interwencji).
- **trafność** - ocenia adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie. Analiza tego kryterium jest prowadzona przed rozpoczęciem i w pierwszych fazach wdrażania interwencji.

Liczba kryteriów ewaluacyjnych uzależniona jest od rodzaju ewaluacji:

Ryc. 14. Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych w odniesieniu do rodzaju ewaluacji

Źródło: opracowanie własne

Pomiar (ocena) w procesie ewaluacji dokonywany jest w oparciu o pytania badawcze przypisane do odpowiednich kryteriów ewaluacyjnych. Podstawowe pytania badawcze w odniesieniu do kryteriów i rodzaju ewaluacji prezentują się następująco:

Tabela 7. Zestaw przykładowych pytań badawczych odpowiadających danemu kryterium

KRYTERIA	OPIS I PRZYKŁADOWE PYTANIA	RODZAJ EWALUACJI			
		EX-ANTE	MID-TERM	ON-GOING	EX-POST
TRAFNOŚĆ	Dotyczy m.in. sposobu dostosowania celów do potrzeb społeczności lokalnej / W jakim stopniu realizacja celów Strategii zaspokoi potrzeby jego odbiorców?				
SKUTECZNOŚĆ	Dotyczy stopnia osiągnięcia założonych celów i rezultatów / Czy Strategia jest realizowana zgodnie z założeniami? Jakie zmiany zaszły w stosunku do okresu przed rozpoczęciem realizacji?				
EFEKTYWNOŚĆ	Dotyczy stosunku zaplanowanych/poniesionych nakładów do osiągniętych efektów / W jaki sposób wykorzystano pozyskane środki finansowe? Czy działania są realizowane w sposób optymalny?				
UŻYTECZNOŚĆ	Dotyczy określenia stopnia przydatności realizowanych działań / W jakim stopniu realizowane działania są przydatne dla ich odbiorców?				
ODDZIAŁYWANIE	Dotyczy wpływu podjętych działań wykraczających poza bezpośrednich				

	beneficjentów wsparcia / W jakim stopniu Strategia przyczyniła się do rozwiązania problemów społeczności lokalnej? Jak realizacja Strategii wpływa na zmianę otoczenia beneficjentów końcowych?				
TRWAŁOŚĆ	Dotyczy stopnia utrzymania się w czasie osiągniętych rezultatów i efektów / Czy osiągnięte efekty utrzymały się po zakończeniu realizacji Strategii? Jakże czynniki miały na to wpływ?				

Źródło: opracowanie własne

Katalog kryteriów ewaluacyjnych nie jest zamknięty, możliwe jest wykorzystanie innych m.in.: jakość podjętych działań w ramach Strategii, sprawiedliwość, komplementarność z innymi dokumentami strategicznymi/planistycznymi czy satysfakcja odbiorców inwestycji.

Po zakończeniu procesu ewaluacji przygotowywany jest raport końcowy.

4.6. Zasady i tryb aktualizacji Strategii

Jeśli zaistnieje taka potrzeba Strategia podlega procedurze aktualizacji, która może wynikać ze zmiany uwarunkowań lokalnych, regionalnych, krajowych lub międzynarodowych, pojawienia się nowych problemów i potrzeb lub nowych szans rozwojowych. Potrzeba aktualizacji dokumentu może wynikać z/ze:

- zmiany przepisów prawnych,
- zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy mającej wpływ na cele Strategii,
- zaplanowanych działań korygujących zidentyfikowanych w ramach procesu monitoringu,
- wniosków i rekomendacji przedstawionych w raporcie końcowym z badań ewaluacyjnych,
- zmian zgłoszonych przez mieszkańców i innych interesariuszy Strategii.

Proces aktualizacji jest nierozzerwalnie związany z systemem monitoringu i ewaluacji oraz partycypacją społeczną. Podstawową przesłanką dla podjęcia aktualizacji staną się wnioski z prowadzonego monitoringu oraz rekomendacje z raportu ewaluacyjnego.

Decyzja o aktualizacji dokumentu dokonywana będzie przez Burmistrza Zwierzynca we współpracy z pracownikami Referatu Planowania Przestrzennego, Inwestycji, Gospodarki Komunalnej i Mienia Komunalnego.

W oparciu o decyzję Burmistrza Zwierzynca określony zostaje sposób przeprowadzenia aktualizacji (w oparciu o własne zasoby lub z udziałem konsultantów zewnętrznych) oraz przygotowany zostaje harmonogram procesu aktualizacji Strategii. W ramach procesu, weryfikacji i aktualizacji poddane mogą zostać:

- zapisy zawarte w części diagnostycznej – poprzez odniesienie się do aktualnych danych statystycznych oraz wyników analiz,
- wizja i misja rozwoju Gminy Zwierzyniec i jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w zakresie zasobów Gminy i jej otoczenia (powiatu, województwa, kraju),
- cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań.

Projekt zmienionej Strategii Rozwoju poddawany zostanie konsultacjom społecznym (minimum 35 dni, są to konsultacje za pośrednictwem strony internetowej oraz spotkanie konsultacyjne). Po uwzględnieniu uwag zgłoszonych podczas konsultacji projekt zmian Strategii zostaje przedstawiony Radzie Miejskiej. Po akceptacji następuje przyjęcie do realizacji zmienionego dokumentu. Zmiany zapisów Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do roku 2030 dokonywane będą uchwałą Rady Miejskiej na wniosek Burmistrza Zwierzynca.

4.7. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniższe wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych obejmują zarówno obowiązkowe i fakultatywne plany, programy i inne opracowania Gminy Zwierzyniec. Wytyczne określają stopień zgodności istniejących dokumentów z przedmiotową Strategią, jak również dokonują oceny aktualności obowiązujących dokumentów w kontekście zapisów strategii.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Zwierzyniec

Przyjęte uchwałą nr LV/354/10 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 28 stycznia 2010 r. z późn. zm. (ostatnia zmiana przyjęta Uchwałą nr XXX/241/21 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 21 września 2021 w sprawie zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zwierzyniec).

Rekomendacje / wnioski: Studium aktualne, zgodne z zapisami Strategii. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zwierzyniec jest zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawionym w Strategii.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Podstawa prawna:

- Uchwała Nr XIII/70/07 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie uchwalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwał nr XVI/81/07 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 lipca 2007 roku zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała Nr XVII/82/07 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 20 września 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Bagno, Guciów, Obroc i Sochy;
- Uchwała Nr XX/96/07 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 08 listopada 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy produkcyjnej w miejscowości Żurawnica;
- Uchwała NR XXXIX/242/09 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XIX/116/11 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 18 października 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy produkcyjno-technicznej w Żurawnicy;
- Uchwała nr XXII/153/11 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 29 grudnia 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXII/154/11 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 29 grudnia 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXXVI/273/12 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Bagno, Guciów, Obroc i Sochy;
- Uchwała nr XXXVI/272/12 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Bagno, Guciów, Obroc i Sochy;
- Uchwała nr XXXII/236/12 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXX/228/12 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXXVIII/294/13 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 31 stycznia 2013 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;

- Uchwała nr XLIII/325/13 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XLVIII/351/13 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr L/377/14 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 30 stycznia 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr L/378/14 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 30 stycznia 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Turzyniec;
- Uchwała nr LII/ 400 /14 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr LIII/413/14 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr LVIII/445/14 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr VI/45/15 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów do zalesień;
- Uchwała nr VII/50/15 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XIII/95/15 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 29 października 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XVIII/ 143/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 23 marca 2016 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XVIII/145/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 23 marca 2016 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XVIII/147/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 23 marca 2016 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXIII/192/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 18 lipca 2016 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXVIII/228/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXXV/283/17 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXXV/282/17 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XLIII/345/18 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 8 marca 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Zwierzyniec przy ul. Zdrowotnej.
- Uchwała nr XVII/137/20 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 14 maja 2020 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec;
- Uchwała nr XXXIII/263/21 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Miasta Zwierzyniec.

Rekomendacje/ wnioski: Aktualizacja obowiązujących planów dotyczy ewentualnych konsekwencji związanych z realizacją inwestycji wskazanych w Strategii prowadzących do zwiększenia i wykorzystania potencjału gospodarczego i rekreacyjnego Gminy.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Zwierzyniec na lata 2017-2020

Podstawa prawna: przyjęty Uchwałą nr XXXVIII/305/2017 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 28 września 2017 r.

Rekomendacje / wnioski: Program wymaga uaktualnienia ze względu na okres obowiązywania i dostosowania do obecnej sytuacji prawnej w zakresie ochrony środowiska.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Zwierzyniec

Podstawa prawna: przyjęty Uchwałą nr XVIII/152/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 23 marca 2016 r., zaktualizowany Uchwałą Nr XIII/96/19 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 21 listopada 2019 r. oraz Uchwałą Nr XVI/127/20 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 12 marca 2020 r.

Rekomendacje / wnioski: Program wymaga uaktualnienia pomimo niedawnej zmiany. Zmiana powinna uwzględniać sytuację energetyczną Polski i regionu po wystąpieniu konfliktu zbrojnego na Ukrainie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zwierzyniec na lata 2018-2028

Podstawa prawna: przyjęta Uchwałą nr XLV/367/18 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 17 maja 2018 r.

Rekomendacje / wnioski: Program aktualny, założenia programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024

Podstawa prawna: przyjęty Uchwałą Nr IV/20/19 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 24 stycznia 2019 r.

Rekomendacje / wnioski: Program aktualny, założenia programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Strategia rozwoju turystyki Gminy Zwierzyniec

Podstawa prawna: przyjęta Uchwałą nr LXV/440/10 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 sierpnia 2010 r.

Rekomendacje / wnioski: Program wymaga uaktualnienia ze względu na zmiany w branży turystycznej i oczekiwania turystów po pandemii COVID-19.

5. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNymi DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

5.1 Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji

Gmina Zwierzyniec stanowi jedną z jednostek samorządu terytorialnego, tworzących Obszar Strategicznej Interwencji ROZTOCZE. Priorytetem rozwoju tego obszaru wg Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest „społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej”.

W dokumencie Strategii wyznaczono ponadto najważniejsze kierunki interwencji OSI ROZTOCZE, umożliwiające realizację jej celów. Należą do nich:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych:
 - rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych,
- Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej:
 - poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S12, S17 i S19) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast,
 - poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny,
- Ochrona walorów środowiska:
 - ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności,
- Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej:
 - rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych,
- Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu:
 - kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce,
 - rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe),
 - organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa),
 - rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.),
 - wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych,
 - ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych,
- Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej:
 - wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna),

- wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

Wskazane powyżej kierunki interwencji znalazły odzwierciedlenie w celach i kierunkach rozwoju Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku.

Poniżej przedstawiono zależność między celami Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku a celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Tabela 8. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Cele strategiczne SRWL 2030:	I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH	II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE	III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	IV EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA
SEKTOR ROLNO-SPOŻYWCZY Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych			X	
PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych	X	X	X	X
GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu			X	
SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego	X	X	X	X

Źródło: opracowanie własne

5.2 Zgodność z dokumentami Gminy Zwierzyniec oraz wyższego rzędu

Wyznaczona wizja rozwoju Gminy Zwierzyniec, która zostanie osiągnięta w wyniku realizacji celów i kierunków interwencji, jest spójna z głównymi celami dokumentów, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

Tabela 9. Zgodność z dokumentami wyższego rzędu

	I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH	II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE	III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	IV EFEKTYWNA I OTWARTA ADMINISTRACJA PUBLICZNA
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)				
Cel 1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną			X	
Cel 2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	X	X		
Cel 3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu				X
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030				
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	X	X	X	

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych		X	X	
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie				X
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030				
Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności	X	X	X	
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów	X	X	X	X
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej		X		
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski		X	X	
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa		X	X	X
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego	X	X	X	X
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju				
Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji) <i>Nastawiony na zbudowanie nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych o wzrost KI (wzrost kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego) i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność</i>			X	
Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji) <i>Zgodnie z zasadami rozbudowania potencjału rozwojowego odpowiednich obszarów mechanizmami dyfuzji i absorpcji oraz polityką spójności społecznej, co daje w efekcie zwiększenie potencjału konkurencyjności Polski</i>	X	X		
Obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności) <i>Usprawniający funkcje przyjaznego i pomocnego państwa (nie nadodpowiedzialnego) działającego efektywnie w kluczowych obszarach interwencji</i>				X

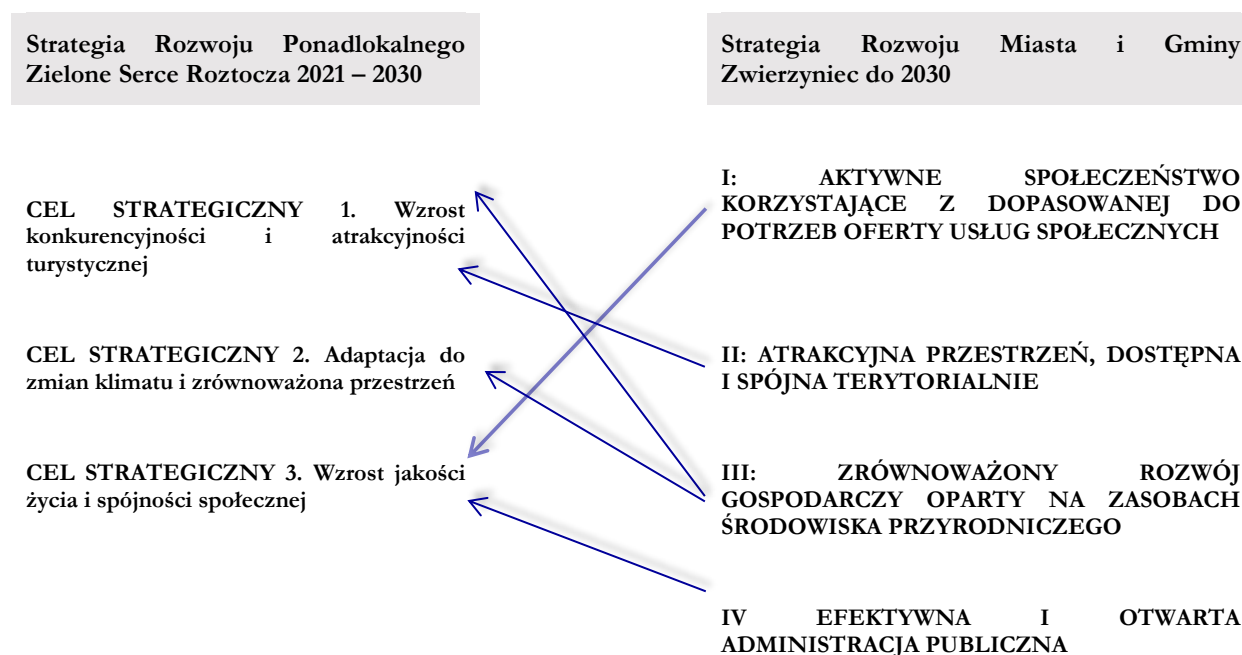
Źródło: opracowanie własne

Przedmiotowy dokument wpisuje się w założenia strategii ponadlokalnej obejmującej najważniejsze kierunki rozwoju czterech samorządów: Gminy Józefów, Gminy Krasnobród, Gminy Susiec i Gminy Zwierzyniec. **Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Zielone Serce Roztocza 2021 – 2030** została przyjęta uchwałą nr XXXIX/313/22 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu w dniu 15 września 2022 r.

Cele strategii ponadlokalnej i mieszczące się w ich zakresie kierunki działań zostały uwzględnione zarówno w części strategicznej Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030 roku jak i wdrożeniowej.

Zintegrowany charakter obu dokumentów prezentuje poniższy diagram:

Ryc. 15. Powiązanie celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Zielone Serce Roztocza 2021 – 2030 i Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec do 2030

Źródło: opracowanie własne

Przedmiotowy dokument respektuje wszelkie ograniczenia związane z ochroną prawną Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego uwzględniając zapisy wynikające z planów ochrony:

– **Plan Ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego**

Założenia Strategii są w pełni zgodne z celem ochrony przyrody Roztoczańskiego Parku Narodowego wskazanym w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 19 kwietnia 2018 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony dla Roztoczańskiego Parku Narodowego.

„Celem ochrony przyrody Roztoczańskiego Parku Narodowego, jest zachowanie i utrzymanie unikalnego w skali Polski i Europy krajobrazu wyżyn środkowopolskich z jego naturalną różnorodnością biologiczną, pozostającą w ścisłym związku z naturalnymi procesami przyrodniczymi oraz strukturami i procesami geologicznymi, geomorfologicznymi, hydrologicznymi i glebowymi, a także z mechanizmami funkcjonowania ekosystemów oraz historią przemian roślin, zwierząt i grzybów. Celem równorzędnym jest zachowanie wartości kulturowych, w tym krajobrazu kulturowego, uwarunkowań historycznych, walorów krajobrazowych oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec środowiska przyrodniczego”.

Dodatkowo żadne z zapisów Strategii nie naruszają i nie utrudniają realizacji: celów ochrony przyrody nieożywionej, celów ochrony ekosystemów leśnych, celów ochrony lądowych ekosystemów nieleśnych, celów ochrony ekosystemów wodnych, celów ochrony gatunków roślin, grzybów i ich siedlisk, celów ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk, celów ochrony siedlisk przyrodniczych, celów ochrony krajobrazu, celów ochrony wartości kulturowych oraz celów ochrony obszarów Natura 2000 Roztocze Środkowe (kod obszaru: PLH060017) i Roztocze (kod obszaru: PLB060012) położonych w granicach Roztoczańskiego Parku narodowego.

– **Plan Ochrony Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego**

Zapisy Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zwierzyniec stanowią zgodnie z przedmiotowym Planem Ochrony, że Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe Roztocza Zachodniego, w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Dodatkowo, żadne z zapisów Strategii nie naruszają i nie utrudniają realizacji celów ochrony Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony wartości przyrody nieożywionej i gleb, w zakresie ochrony wartości przyrody ożywionej oraz w zakresie ochrony wartości historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych.

Przedmiotową Strategię charakteryzuje również zgodność z dokumentami sektorowymi, planistycznymi i strategicznymi gminy. Celem Strategii, który najczęściej wpisuje się w założenia innych dokumentów jest cel I: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z DOPASOWANEJ DO POTRZEB OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH. Kierunki działań związane z opieką społeczną, zdrowiem i jakością życia wpisują się w cele dokumentów:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zwierzyniec na lata 2018-2028 przyjęta Uchwałą nr XLV/367/18 Rady Miejskiej w Zwierzyncu z dnia 17 maja 2018 r. Cele szczegółowe Strategii to:
 1. Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu w środowisku;
 2. Wspieranie procesu kształcenia i edukacji oraz dbałość o rozwój dzieci i młodzieży;
 3. Pomoc dzieciom z rodzin zagrożonych pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej poprzez wprowadzenie pracy asystenta rodziny;
 4. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Zwierzyniec na lata 2017-2019 oraz opracowanie nowego programu na lata kolejne;
 5. Wspieranie i aktywizowanie osób bezrobotnych i poszukujących pracy;
 6. Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym;
 7. Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie;
 8. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy w zakresie ochrony zdrowia;
 9. Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych;
 10. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy;
 11. Aktywizacja mieszkańców gminy poprzez włączanie w życie publiczne.
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024 przyjęty Uchwałą Nr IV/20/19 Rady Miejskiej w Zwierzyncu z dnia 24 stycznia 2019 r. Celem głównym Programu jest ograniczenie przemocy domowej na terenie miasta i gminy Zwierzyniec poprzez sprawnie działający system przeciwdziałania przemocy i skuteczna pomoc ofiarom przemocy.
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zwierzyniec na lata 2020-2022 przyjęty Uchwałą nr XIV/107/19 Rady Miejskiej w Zwierzyncu z dnia 19 grudnia 2019 r. Cel główny programu to: Tworzenie optymalnie spójnego systemu wsparcia rodzinom w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Realizują go następujące cele szczegółowe:
 1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych;
 2. Poprawa funkcjonowania rodziny oraz warunków rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym;
 3. Podejmowanie działań interdyscyplinarnych mających na celu zapobieganie sytuacjom kryzysowym oraz rozwiązywanie już istniejących;
 4. Podnoszenie kompetencji kadry zajmującej się wspieraniem rodziny.
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022- 2025 przyjęty Uchwałą nr XXXIV/268/22 Rady Miejskiej w Zwierzyncu z dnia 24 stycznia 2022 r. Celem głównym Programu jest: ograniczenie negatywnych skutków zdrowotnych i społecznych wynikających z nadużycia alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców poprzez podejmowanie i prowadzenie działań zmierzających do zmniejszenia rozmiarów problemów uzależnień.
- Program Współpracy Gminy Zwierzyniec z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (dokument przyjmowany corocznie Uchwałą Rady Miejskiej w Zwierzyncu).

Potrzeby sfery przestrzennej i kulturowej zostały ujęte w celu II Cel strategiczny II: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE. Cel ten łączy w sobie założenia takich dokumentów jak:

- Strategia rozwoju turystyki Gminy Zwierzyniec przyjęta Uchwałą nr LXV/440/10 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 sierpnia 2010 r. Cele dokumentu to:
 - Cel strategiczny 1. Zwiększenie ruchu turystycznego (średniookresowo do około 150 tys. odwiedzających w skali roku);
 - Cel strategiczny 2. Wydłużenie sezonu turystycznego na okres wiosenny i wczesnojesienny;
 - Cel strategiczny 3. Intensyfikacja ruchu turystycznego w okresie zimowym;
 - Cel strategiczny 4. Zmiana struktury ruchu turystycznego;
 - Cel strategiczny 5. Zwiększenie poziomu integracji i spójności społecznej dzięki zaangażowaniu mieszkańców w realizację celów strategii rozwoju turystyki.
- Strategia marki Zwierzyniec przyjęta Uchwałą nr LXV/439/10 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 26 sierpnia 2010 r.

Zagadnienia związane z ochroną środowiska oraz adaptacją i przeciwdziałaniem zmianom klimatu ujęto natomiast w celu strategicznym III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO. Kierunki działań związane z ochroną środowiska naturalnego, efektywnością i bezpieczeństwem energetycznym wpisują się w cele dokumentów:

- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej przyjęty Uchwałą Nr XVIII/152/16 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 23 marca 2016 r., zaktualizowany Uchwałą Nr XIII/96/19 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 21 listopada 2019 r. oraz Uchwałą Nr XVI/127/20 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 12 marca 2020 r. Celem głównym Planu jest poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Zwierzyniec poprzez: redukcję emisji CO₂ w roku 2030 w stosunku do roku bazowego o 9%, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie w roku docelowym 2030 o 5,99% w stosunku do roku bazowego, redukcję energii finalnej w roku 2030 w stosunku do roku bazowego o 7%.
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Zwierzyniec na lata 2017-2020 przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/305/2017 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 28 września 2017 r. Głównym celem programu jest takie zaplanowanie działań w kierunku poprawy stanu środowiska przyrodniczego miasta i gminy Zwierzyniec żeby nie kolidowały one z warunkami rozwoju gospodarczego, a wręcz wspierały ten rozwój.
- Plan Gospodarki Odpadami przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/326/09 Rady Miejskiej w Zwierzyńcu z dnia 24 września 2009 r.

6. ZAŁĄCZNIKI